

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Lorena Jenšterle

Vloga vrtca pri obravnavi nasilja v družini

Magistrsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Lorena Jenšterle

Vloga vrtca pri obravnavi nasilja v družini

Magistrsko delo

Mentor: doc.dr. Srečo Dragoš

Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana, 2019

»Dežja se ne da ustaviti, lahko pa damo otroku dežnik.«

(Kongo)

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: Lorena Jenšterle

Naslov magistrske naloge: **Vloga vrtca pri obravnavi nasilja v družini**

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Število strani: 89

Število prilog: 4

Število virov: 45

Število tabel: 12

Število grafov: 13

Število slik: 2

Mentor: doc.dr. Srečo Dragoš

Ključne besede: socialno delo z družino, nasilje, pravice otroka, zakonodaja v Sloveniji, postopek, usposobljenost strokovnjakov.

Povzetek:

Magistrska naloga se umešča na področje vzgoje in izobraževanja, na področje socialnega dela z družino, konkretno na področje svetovalnega dela z otroki in družinami v vrtcu. Namen raziskave je odkriti in formulirati probleme ter določiti osnovne značilnosti problematičnega področja, tj. družinsko nasilje, ki ga obravnavamo v vrtcu. Raziskava s svojo strokovno in znanstveno naravo, s pedagoškega in socialnega vidika, omogoča širši pogled v obravnavano tematiko ter ponuja uporabna izhodišča za prepoznavanje, zaznavanje in preprečevanja nasilja nad otroki.

V magistrskem delu so predstavljene teoretične podlage in spoznanja slovenskih in tujih avtorjev na temo nasilja. Teoretski del obsega pregled zakonodaje in predvidenih ukrepov pri preprečevanju nasilja nad otroki v Sloveniji, s poudarkom na literaturi, ki predstavlja podlago za delovanje v praksi, v vrtcu. Predstavim tudi vlogo vzgojiteljic, svetovalne službe in vrtca kot institucije pri zaznavi in obravnavi nasilja v družini. Opisala sem potek postopka prijave suma nasilja po uradni dolžnosti. Teoretični uvod in empirični del magistrske naloge bo strokovnim delavcem služil kot znanje za ravnanje za delo z otroki, ki so žrtve nasilja.

V empiričnem delu so prikazani rezultati, ki so pridobljeni z anketnimi vprašalniki. S kvantitativno raziskavo sem pridobila podatke in podala ključne ugotovitve, s katerimi sem opisala trenutno prakso v Vrtcih občine Žalec in osvetlila del težav, s katerimi se strokovni delavci srečujemo pri svojem delu. V sklepnem delu raziskave so zapisani predlogi in smernice za praktično delo pri obravnavi družinskega nasilja za vzgojitelje, pomočnike vzgojiteljev in svetovalne delavce.

Title: The role of kindergarten in domestic violence treatment

Keywords: social work with families, child rights, legislation in Slovenia, proceeding, qualification of experts.

Abstract:

The master's degree thesis inducts itself in the field of upbringing and education, social work with families and concretely in the field of counselling with children and families in kindergarten. The purpose of the research is to discover and formulate problems and determine the basic characteristics of the problematic field that is domestic violence, which we treat in kindergarten. With its expert and scientific nature, from pedagogical and social view, the research enables a wider look in the discussed theme and offers useful basis for recognition, perceiving and preventing violence against children.

The master's degree thesis presents theoretical basis and findings of Slovene and foreign authors on the theme of violence. The theoretical part includes the overview of legislation and intended measures in preventing violence against children in Slovenia with the emphasis on literature, which presents the basis for the work in practice, in kindergarten. I also present the role of the kindergarten teacher, counsellors and kindergarten as institution in perceiving and treating violence in the family. Furthermore, the proceeding of reasonable doubt regarding violence by official duty is described. The theoretical introduction and empirical part of the master's degree thesis will serve as a note for treating children who are victims of violence.

The empirical part presents the results gained by the help of questionnaires. I gathered information, offered key findings with a quantitative research, in this way outlined the current practice in kindergartens in the municipality of Žalec, and enlightened a part of the problems with which professional workers encounter in their work. In the final part of the research suggestions and guidelines for the work in practice in treating domestic violence for kindergarten teachers, their assistants and counsellors are written.

Zahvala

Za sodelovanje, strokovno pomoč, kritično presojo, podporo in idejne spodbude pri nastajanju magistrskega dela, se zahvaljujem mentorju doc.dr. Sreču Dragošu.

Za strokovno pomoč in usmerjanje pri izvedbi empiričnega dela magistrske naloge se zahvaljujem as. mag. Tamari Rape Žiberna. Besede zahvale želim nameniti Doris Danieli Balažič za lektorsko delo in Tanji Ropas za angleški prevod povzetka. Za posredovane podatke o obravnavi družinskega nasilja v občini Žalec se zahvaljujem Živi Zidanšek iz CSD Žalec in Sebastjanu Špegliču iz PP Žalec.

Brez sodelovanja, deljenja izkušenj in mnenj, tudi mojega magistrskega dela ne bi bilo, zato se iskreno zahvaljujem vsem sodelujočim, vzgojiteljicam, pomočnicam vzgojiteljic ter pomočniku vzgojitelja v Vrtcih občine Žalec. Za boljše razumevanje vloge svetovalne delavke v vrtcu se za posredovane informacije in izkušnje zahvaljujem tudi svetovalni delavki A.K.

Posebna zahvala pa velja mojemu možu in mojima staršema, ki so me spodbujali, me motivirali ter mi nudili podporo, ki sem jo potrebovala v času podiplomskega študija.

Hvala vsem, ki ste verjeli vame.

Magistrsko nalogo posvečam mojim trem sinovom: Jaku, Jašu in Jonu.

PREDGOVOR

Socialno delo z družino ponuja mnogo tem za raziskovanje. V magistrski nalogi predstavljam socialno delo v procesih podpore in pomoči družinam, v katerih se dogaja nasilje. Gre za strokovno socialno delovno ravnanje, ki za strokovnjake običajno predstavlja težko in zahtevno nalogo. Gre za intervencijo, ko v družino posežemo brez vednosti, in stroka in institucija prevzmeta vso odgovornost. Ker pa je družinsko okolje še vedno precej nedotakljivo, vidim razlog ravno v tem, da je zlorabo otrok težko odkrivati in preiskovati, saj vsako dejanje zahteva poseg v intimni prostor družine.

Nasilje v družini je večplasten problem, običajno skrit pred očmi javnosti, skrit v družinskem okolju in je ravno zaradi tega težje prepoznaven. Otroci sploh ne, ali stežka, sami spregovorijo o nasilju, zato je še toliko bolj pomembno, da strokovni delavci zgodaj odkrivamo, prepoznavamo, preprečujemo nadaljnje nasilje, smo hitro odzivni ter s strokovnimi postopki in ukrepi zaščitimo otroka. V nadaljevanju so predstavljene negativne strani kaznovanja in ravnanja staršev, ki so v današnjem družbenem kontekstu nesprejemljiva. Menim, da nasilje kljub informacijam, ukrepom in znanju premalo kritično vrednotimo in obsojamo.

Ker je življenje brez nasilja temeljna otrokova pravica, se zavedam, da sem kot strokovna delavka, zaposlena v vrtcu, zavezana in odgovorna, da zaščitim otroka, njegove pravice in da staršem preprečim, da otroka vzgajajo v nasilju ali z nasiljem. Na tem mestu, kot pomembne vidim tako vzgojitelje kot svetovalne delavce v vrtcih, s katerimi otrok dnevno in redno prihaja v stik, da nosimo potencial, da otroke, ki so nam zaupani v varstvo, zaščitimo. Vrtec torej ni le prostor, kjer odkrivamo nasilje nad otroki, ga prijavljamo in obravnavamo, temveč tudi skupnost, ki je neposredno soočena s posledicami nasilja, ki ga preživlja otrok.

Moje magistrsko delo predstavlja analizo primerov iz prakse, izkušenj strokovnjakov z zaznavo in obravnavo nasilja v družini v vrtcu. Pri raziskovanju problema sem upoštevala perspektivo strokovnih delavk¹ (vzgojiteljic predšolskih otrok in svetovalne delavke) iz VIZ Vrtci občine Žalec², saj verjamem, da ima vsaka od njih »svojo« teorijo in predstavo o nasilju, ga različno doživlja ter se pri svojem delu nanj odziva na različne načine. Zanimalo me je predvsem, kako

¹ V vseh poglavjih, če ni zapisano drugače, velja ženska oblika zapisa za oba spola. Strokovne delavke nazivam v ženskem spolu iz razloga, saj poklic vzgojiteljice predšolskih otrok in svetovalne delavke v večjem deležu opravljajo ženske.

² VIZ Žalec: Vzgojno-izobraževalni zavod Vrtci občine Žalec (v nadaljevanju: Vrtec Žalec).

ocenjujejo svojo usposobljenost in kakšni so njihovi predlogi za rešitve v situaciji, ko gre za sum nasilja nad otrokom.

Gre za študijo manjšega števila primerov, pri čemer se odpovedujem ideji reprezentativnega vzorčenja in statističnemu posploševanju na širšo populacijo, ker ni moj namen, da posplošujem podatke na celotno populacijo strokovnjakov v Sloveniji.

Namen mojega raziskovanja je priti do spoznanj, na osnovi katerih bi si v vrtcu lahko pomagali ali se izognili oviram v postopku obravnave suma nasilja. Moj cilj je informirati strokovne delavce v vrtcu o ustreznem in pravočasnem ravnanju, da zaščitimo pravice otroka in ga zavarujemo pred nasiljem. Želela bi si, da bi se predlogi tudi udejanjili v praksi.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETSKI UVOD	1
1.1	VRTCI OBČINE ŽALEC	1
1.2	OTROK V DRUŽINI	1
1.2.1	Vzgojni slogi v družini	3
1.3	NASILJE.....	6
1.3.1	Družinsko nasilje ali nasilje v družini	6
1.3.2	Znaki in posledice nasilja	7
1.4	SOCIALNO DELO Z DRUŽINO	9
1.4.1	Interveniranje.....	11
1.4.2	Glas otroka.....	12
1.5	OTROK IN STARŠI V VRTCU	13
1.6	SVETOVALNO DELO V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU (V VRTCU).....	15
1.7	ZAKONSKA IN PRAVNA UREDITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI	18
1.7.1	Definicija družine in otroka.....	19
1.7.2	Zakonska zaščita otrok pred nasiljem v Sloveniji	20
1.7.3	Smernice ukrepanj za strokovne delavke v VIZ.....	22
1.7.4	Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode	23
1.7.5	Shema timskega pristopa pri prijavi zlorabe ali nasilja v družini.....	26
1.7.6	Obravnava nasilja nad otrokom v praksi	27
2	PROBLEM	30
3	METODOLOGIJA	33
3.1	Vrsta raziskave.....	33
3.2	Merski instrumenti	34
3.3	Populacija in vzorčenje	35
3.4	Zbiranje podatkov	35
3.5	Obdelava in analiza podatkov	36

4	REZULTATI IN RAZPRAVA	37
4.1	Splošni podatki raziskovalnega vzorca	37
4.2	Opredelitev nasilja in prepoznavanje znakov nasilja	39
4.3	Ocena dejavnikov pri preprečevanju nasilja	42
4.4	Osebne izkušnje s primerom obravnave suma nasilja.....	43
4.5	Samooocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja	43
4.6	Ukrepanje v primeru nasilja	45
4.7	Strokovna usposobljenost s področja nasilja.....	48
4.8	Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode	49
4.9	Izobraževanja o nasilju	53
4.10	Dileme v primeru nasilja	55
4.11	Predlogi in potrebe zaposlenih	56
4.12	Sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe v vrtcu.....	57
4.13	Sodelovanje s starši	59
5	KLJUČNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI.....	60
6	VIRI IN LITERATURA	70
6.1	ZAKONODAJA	72
7	PRILOGE.....	74
7.1	Priloga 1: Vprašalnik za vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic.....	74
7.2	Priloga 2: Intervju s svetovalno delavko	79
7.3	Priloga 3: Zapis o nasilju nad otrokom v skladu s Pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode	85
7.4	Priloga 4: Izračun korelacij med spremenljivkami.....	86
7.4.1	Pearsonov koeficient korelacije	86
7.4.2	Cramerjev alfa.....	87

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Shema timskega pristopa ob prijavi nasilja.....	26
Slika 4.3: Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja	43

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Opredelitev nasilja	39
Graf 4.2: Znaki nasilja	41
Graf 4.3: Osebne izkušnje s primerom obravnave suma nasilja.....	43
Graf 4.4: Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja	44
Graf 4.5: Ukrepanje v primeru nasilja	45
Graf 4.6: Raven usposobljenosti vzgojiteljic glede na stopnjo izobrazbe zaposlenih.....	46
Graf 4.7: Raven usposobljenosti glede na delovne izkušnje v letih	47
Graf 4.8: Poznavanje postopka za zaščito otroka (sum nasilja)	49
Graf 4.9.: Pravilnik o obravnavi nasilja v družini	49
Graf 4.10.: Seznanitev s Pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za VIZ.....	50
Graf 4.11.: Izobraževanje o nasilju.....	53
Graf 4.12.: Dileme zaposlenih.....	55
Graf 4.13.: Sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe.....	57

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Splošni podatki raziskovalnega vzorca.....	37
Tabela 4.2: Znaki nasilja	40
Tabela 4.3: Dejavniki pri preprečevanju nasilja.....	42
Tabela 4.4: Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja (na lestvici)	44
Tabela 4.5: Raven usposobljenosti vzgojiteljic glede na stopnjo izobrazbe	46
Tabela 4.6: Poznavanje postopka za zaščito otroka (sum nasilja).....	48
Tabela: 4.7: Razlike/povezave med ukrepanjem in poznavanjem Pravilnika za VIZ.....	51
Tabela 4.8: Razlike/povezave med ukrepanjem in praktično izkušnjo z nasiljem	52
Tabela 4.9: Razlike/povezave med udeleženo na izobraževanjih in izobrazbo.....	53
Tabela 4.10: Razlike/povezave med ukrepanjem in udeležbo na izobraževanju o nasilju..	54
Tabela 4.11: Predlogi in potrebe zaposlenih	56
Tabela 4.12: Odnos in sodelovanje s starši	59

1 TEORETSKI UVOD

1.1 VRTCI OBČINE ŽALEC

Dejavnost vrtca spada pod področje vzgoje in izobraževanja, saj strokovnjaki³ izvajamo vzgojo in varstvo predšolskih otrok.

Vrtec izvaja svojo dejavnost za celotno občino Žalec, enote pa so locirane na dvanajstih krajevno ločenih lokacijah: Žalec I, Žalec II, Žalec III, Griže, Levec, Liboje, Petrovče, Novo Celje, Ponikva, Šempeter, Trje in Zabukovica.

Število vseh oddelkov v vrtcu je 53, od tega 20 skupin prvega (1–2 let, 2–3 let, 1–3 let), 23 oddelkov drugega starostnega obdobja (3–6 let) ter 12 kombiniranih skupin otrok. Zaposlenih je 53 vzgojiteljic in 51 pomočnic vzgojiteljic. Vrtec vodi ravnateljica Natalija Starič Žikič, s tremi pomočnicami ravnateljice, zaposlena je tudi ena svetovalna delavka.

Vizijo vrtca imamo zapisano v Publikaciji. Predstavljamo dober vrtec, v katerem je v ospredju otrok in dobri pogoji za njegov razvoj (Publikacija vrtca VVZ Žalec, 2019).

1.2 OTROK V DRUŽINI

V slovenskem kulturnem prostoru je družina pojmovana kot zaseben in intimen prostor, hkrati pa je povezana s stereotipi, kot je brezpogojna ljubezen staršev⁴ do otrok, znotraj katere je zagotovljena varnost družine ter družinskih članov. Izpostavljenosti otrok se v zadnjih letih vse bolj zavedamo, a kljub temu v mnogih primerih še veliko ostaja prikrito.

Koncept otroštva se skozi zgodovino spreminja, kar je povezano s prvo industrijsko revolucijo in uvedbo obveznega izobraževanja za otroke. Od takrat dalje se otroci definirajo kot posebna kategorija ljudi.

Nekdaj je veljalo, da je vzgajanje otrok z ustrahovanjem ali discipliniranjem s palico, nekaj popolnoma običajnega. Starši so s tovrstno vzgojo dosegli ponižnost in ubogljivost otroka, otrok pa takrat še ni bil zakonsko zaščiten pred tovrstnimi zlorabami in nasiljem. Zadnjih sto let se vse bolj poudarja celostni razvoj otroka, s poudarkom na obveznem izobraževanju ter na interesnih dejavnostih, kar dokazuje, da so otroci deležni posebne obravnave, skrbi in varstva. Družina je bila vseskozi del zasebne sfere, ki jo je predstavljal oče – patriarh. Ves čas se spreminjajo vzgojni prijemi in norme v družbi glede kaznovanja. Kasneje so se zgodili

³ Naziv strokovnjak bo uporabljen za poimenovanje strokovnih delavk v vrtcu: vzgojiteljice, pomočnice vzgojiteljic in svetovalne delavke, zapis bo v ženski slovnični obliki, saj imamo v kolektivu le 1 pomočnika vzgojitelja.

⁴ Izraz starš bom v nadaljevanju uporabljala za biološke ter socialne starše in vse osebe, ki skrbijo za otroka namesto staršev (rejniki, skrbniki).

pomembni premiki v pojmovanju družine in njene nedotakljivosti in posledično zaščite pravic žensk in zlasti otrok. Že od nekdaj je veljalo, da je nasilje v družini skrito v zasebnosti doma. Ko je danes govor o starševstvu ali družini, je zagotovo med aktualnejšimi temami, in se vse pogosteje razpravlja tudi o vzgoji otrok in vzgojnih prijemih staršev.

Definicij o družini in o vzgoji otrok je veliko. Razpravo o družinah ter težavah, ki jih spremljajo, ko starši vzgajajo svoje otroke, bom odprla z eno izmed mnogih definicij družine, ki jih je navedla pomembna avtorica socialnega dela, tj. Gabi Čačinovič Vogrinčič (1998: 23–24). Strokovnjakinja družino imenuje kot prvi socialni sistem, v katerem se otrok znajde. Poudarja, da značilnosti družine močno vplivajo na razvoj otrokove osebnosti. Starši so prvi, ki otroku predstavljajo svet, ki ga mora ta brezpogojno ponotranjiti. Otroci torej na začetku svojega življenja svet spoznajo tak, kot jim ga predstavijo njihovi starši (Čačinovič Vogrinčič, 1998). V enem izmed svojih drugih strokovnih zapisov povzema, da v družini prihaja do konfliktov med potrebami posameznika in potrebami družine (Čačinovič Vogrinčič, 1992: 109).

Émile Durkheim, avtor citirane socializacijske teorije, se je v svojem delu spraševal, kakšna je idealna vzgoja, ne glede na kraj in čas. Pojasnil je, da bi se iz zgodovine lahko naučili in ne ponavljali zmot. Svojo trditev je pojasnil z besedami, da so otroci tisti, ki sami niso zmožni in zreli za družbeno življenje, zato nanje delujejo odrasle generacije, s ciljem, da v otroku vzbudijo intelektualna, moralna stanja, ki jih od njega zahteva politična družba, t. i. okolje, v katerem biva. Posledica navedene definicije je družbeni značaj vzgoje (Durkheim et al., 2009).

Več avtorjev v svojih delih poudarja, da družina preko svoje zapletene dinamike in kot primarna socializacijska skupina, pomembno vpliva na osebnostni razvoj otrok in na njihovo vedenje. Slabe odnose med člani družine ali razvojno neugodne okoliščine ter napake na vzorcih navajajo kot možnost, da bodo otroci, ko odrastejo, prestopniki. »Prestopništvo pa je le eno od različnih možnih znamenj, da je družina odpovedala pri eni od svojih funkcij.« (Tomori et al., 1998)

Pri vzgoji gre za področje, s katerim se ukvarja tudi velik del strokovne javnosti. V najzgodnejšem obdobju se staršem pri vzgajanju otrok pridružujejo tudi drugi, ki so pomembni za vzgojo in vzgojne ustanove.

Nasilje nad otrokom je problem, ki pogosto ostaja skrit v samem družinskem okolju, čeprav naj bi bila ravno družina tista, ki naj bi za otroka ustvarjala okolje, kjer bi se počutil ljubljenega, varnega in kjer bi od družinskih članov prejemal toplino in podporo ter lahko razvijal svoje sposobnosti in potencialne. Na žalost vse več primerov na letni ravni dokazuje ravno nasprotno. Starši nasilje nad otroki opravičujejo z vzgojnimi metodami. Žal, intervencijo posameznih

ustanov starši pogosto vidijo in zaznavajo, kot poseganje v zasebnost družine in posamezne družinske člane. Dejstvo je, da si pred nasiljem tudi posamezniki v skupnosti zatiskajo oči, če pa ga že, pa to ni dovolj – ni dovolj, da ga prepoznajo, pomembno je, da ga poskušajo preprečiti in da posamezne primere prijavijo za to pristojnim institucijam.

1.2.1 Vzgojni slogi v družini

Pri procesu vzgajanja otrok odrasli uporabljajo različne metode vzgajanja ter vzgojnih slogov slovenskih in tujih avtorjev, ki so prisotni v pedagoški teoriji in tudi v praksi. Strokovnjaki med najpogostejšimi koncepti vzgajanja otrok navajajo: avtoritarni, permisivni in avtoritativni vzgojni slog (Baumrind, 1971).

Avtoritarna vzgoja

Imenujemo jo tudi represivna vzgoja, ki jo večina pozna kot tradicionalno »trdo vzgojo«, v kateri so poudarjena prisilna vzgojna sredstva, zaradi česar ima negativen prizvok. Nekateri avtorji govorijo celo o diktatorstvu, saj omenjeni stil vzgajanja lahko pripelje do diktatorskih odnosov, ko je vzgoja preplavljena s kaznovanjem (Resman 1999, Poštrak 2015).

Kroflič (1997) navaja, da je tovrstna vzgoja dresura, ko se otroke vzgaja s strahom. Kot hudo posledico navaja možnosti, da je otrok brez notranjih meja, ima velike zahteve do sebe, je pogosto prestrašen, nesiguren in introvertiran. Navaja, da se prve resne težave lahko pokažejo že v puberteti, ko otrok postane agresiven do soljudi ali se fizično loči od staršev.

Baumrind (1971) pojasnjuje, kako se način vzgoje zrcali pri otrocih. Ker le-ti od staršev niso deležni spodbud in nimajo ustrezne podpore, so pogosto neprijazni, nepripravljeni sodelovati in navaja, da so značilni pogosti vedenjski prestopki.

Strinjam se s trditvijo filozofinje Renate Salecl (1991:7), ki pojasnjuje, da avtoritete ni mogoče popolnoma odpraviti iz vzgoje: »Koncept avtoritete je, nasprotno, ravno tisti temelj in oporišče vednosti, ki ga mora teorija vzgoje temeljito premisliti in ki ga ni mogoče preprosto odpraviti z nikakršnim vzgojnim dekretom.«

Permisivna vzgoja

Nasprotje avtoritarni vzgoji je permisivna vzgoja, ki jo Robi Kroflič (1999) imenuje tudi popustljiva oziroma prijazna vzgoja. Poudarja, da le-ta sovпада z Rousseaujevim tipom prikrite avtoritete. Pojasnjuje z besedami, da je v tovrstnem vzgojnem pristopu bolj ali manj dovoljeno vse, tako v procesih primerne socializacije (družina), kot tudi sekundarne (vrtec, šola). Ob permisivnem slogu vzgoje starši nimajo velikih zahtev do svojih otrok, zato se otroci pogosto

in v veliki meri sami odločajo o svojem vedenju in so zunaj dosega staršev do njih indiferentni. S kaznovanjem starši ne izražajo vedenjske kontrole, temveč se izvaja bolj kot čustveni pritisk na otroka ali vzbujanje krivde pri otroku (Kroflič, Pavlović in Ferjančič, 1999). Za podpornike permisivne vzgoje je značilno, da pri vzgajanju v celoti izhajajo iz otrokovih razvojnih potreb in so prepričani, da je uporaba nasilnih metod neučinkovita.

Rugelj (1999:269) navaja, da se je začela pojavljati po drugi svetovni vojni, najprej predvsem v ZDA, kot naprednejša vzgoja in kot odziv na nekdanjo avtoritarnost v vzgojnih procesih.

Sociolog in socialni delavec Milko Poštrak pristop imenuje tudi *laissez-faire*, ki velja kot odziv na avtoritarni pristop, saj sta si vzgojna stila v nasprotju. Gre za razpuščeni, neukazovalni pristop, kjer je komunikacija konfuzna, neomejena, kjer so pravila večinoma odsotna in zato posledično tudi vloge nejasne in nedoločene. Običajno je otrokom vse dovoljeno in starši so sužnji otroka (Poštrak, 2015). Zame to pomeni, da starši ne ravnajo kot odgovorne odrasle osebe, ki so dolžne kompetentno vzgajati svoje otroke.

Avtoritativna vzgoja

Vzgojna tehnika avtoritativne, t. i. demokratične vzgoje naj bi premostila slabosti obeh predhodnih in poiskala način in metode, ki bi najustrezneje oblikovala svobodne in demokratične otroke. Kroflič (1999:30) poudarja, da takšna vzgoja hodi z roko v roki z diskurzivnim modelom etike in poudarja sposobnost ozaveščenega, odgovornega in strpnega dogovarjanja. Otrok sam prevzema odgovornost za svoja dejanja, meje in okvirji so prisotni, ampak so fleksibilni.

Odnos staršev do otrok je opisan kot topel in čustven, fleksibilen in odkrit. Starši otroke spodbujajo pri odločitvah, izražanju mnenj in občutij. Predvsem pomembno je dogovarjanje, odprti pogovori med starši in njihovimi otroki. Otroci so pogosto neodvisni od svojih staršev, motivirani, radi sodelujejo in so uspešni (Baumrind, 1971).

Po prebiranju različnih literatur sem spoznala, da ima avtoritativni slog vzgoje, ki ga odlikujejo toplina, angažiranost, čvrsta in razumna pravila in odprta ter dvosmerna komunikacija, največ povezav s koncepti, ki jih danes zagovarjamo v socialnem delu. Že večkrat se je v praksi pokazalo, da prav ta slog prispeva k razvoju čustveno uravnovešenih, trdnih in socializiranih otrok.

Iz izkušenj povem, da imajo starši o načinu vzgoje različno mnenje in so prepričani, da je njihova vzgoja ustrezna in da vedno ravnajo prav in kakor je za otroka najbolje. Starši imajo na voljo razna orodja vzgoje, od postavljanja meja, dajanja pohval, nagrad, kritik in kazni. Slednje

pa je pomembno, da kazen ni nekaj, kar je za otroka neprijetno ali da vključuje celo trpinčenje. Presenetljivo veliko odraslih vzgojo otrok razume na protisloven način, tako, da se njihova načela razlikujejo od dejanskosti. Govorijo, da so proti nasilju nad otroki, ampak ena po riti ali ena okoli ušes, pa še ni nasilje in dejanja opravičujejo, da je to le del vzgoje. Prav tako otroci, ki so vzgajani s trdo roko, kaznovanje ali nasilje sprejmejo kot običajen način reševanja nesporazumov in so pogosto prepričani, da se to dogaja tudi v drugih družinah.

Obstajajo tudi različne teorije o tem, zakaj starši zanemarjajo, zlorablajo, kaznujejo otroke, zakaj pravzaprav se pojavlja nasilje v družini. Proučevanje nasilja je tudi pokazalo, da se dinamika, dimenzije in okvirji nasilnosti skozi zgodovino do danes niso kaj dosti spremenili. Radikalno pa se je spremenilo naše razumevanje teže posameznih nasilnih dejanj in posledic, ki se kažejo na otrocih.

Eden izmed večjih izzivov vsakega starša je prav gotovo vzgoja otrok, zanje si večina želi najboljšo in uspešno vzgojo. Vendar pri izvajanju vzgojne funkcije niso vsi najbolj uspešni ali pa ne posegajo po ustreznih vzgojnih pristopih in konfliktno situacije rešujejo z nasiljem. Kljub temu, da so številne raziskave dokazale, kako škodljivo je nasilje za otroka, to mnogi starši še vedno počnejo.

1.3 NASILJE

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je nasilje opredeljeno kot: »Nasilje: dejaven odnos do koga, značilen po uporabi sile, pritiska.« (SSKJ, 2019)

Nasilje je definirano v 3. členu Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND): »Nasilje je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana (povzročitelj nasilja) proti drugemu družinskemu članu (žrtev) oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok.«

1.3.1 Družinsko nasilje ali nasilje v družini

V literaturi je zapisanih veliko definicij o nasilju, naštetih vrst in oblik nasilja, ki se med seboj razlikujejo ali prepletajo. Opredelitev je odvisna od tega, kdo nasilje izvaja/povzroča (sorodnik, neznana oseba), kdo nasilje preživlja (družinski člani, odrasla oseba, otrok) in če je/ni opredeljen prostor (družina, vzgojne ustanove).

Ko govorimo o nasilju, ki se dogaja v domačem, družinskem okolju, uporabljamo dva izraza: družinsko nasilje ali nasilje v družini. Družinsko nasilje je izraz, ki ima širši pomen in se navadno uporablja, ko gre za zlorabo otrok ali nasilje med družinskimi člani. Vzorec vedenja, ko v domačem okolju ena oseba izvaja nasilje ali drugo obliko zlorabe nad drugo osebo, imenujemo nasilje v družini. V družinskem okolju gre pogosto za nasilje med partnerjema ali gre za zlorabo in nasilje nad otrokom enega ali obeh staršev (Wikipedia, 2019).

Strokovnjaki (Brecelj Anderluh in dr., 2015) so v svojem delu zapisali definicijo zlorabe ali trpinčenja otrok, kot jo je opredelila Svetovna zdravstvena organizacija⁵. Pojasnili so z besedami, da grobo ravnanje z otroki zajema »vse oblike slabega ravnanja, telesnega in/ali čustvenega nasilja, spolne zlorabe, zanemarjanja, izkoriščanja, izpostavljanja otroka ter s tem ogroža ali dejansko škoduje otrokovemu razvoju, zdravju, preživetju ali dostojanstvu.« (WHO, 1999 v Brecelj Anderluh in dr., 2015:10) V tej opredelitvi pa se razlikujejo tudi fizična ali čustvena zloraba, malomarno ravnanje, zlorabljanje ali izkoriščanje otrok.

Otrok je lahko žrtev različnih oblik zanemarjanj ali nasilja hkrati. Avtorji (Aničić in dr., 2015: 16–46) navajajo možne oblike nasilja: zanemarjanje ali izkoriščanje otroka, fizično, psihično, spolno in ekonomsko nasilje. O specifičnih vrstah govorimo, ko gre za diskriminiranje otroka, izkoriščanje otroškega dela, nasilje, ki je povzročeno z zlorabo informacijsko-komunikacijskih

⁵ WHO – Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization).

tehnologij ali prisilne poroke mladoletnih otrok. Mednje spada tudi genitalna mutilacija, ko gre za pohabljanje spolnih organov s postopki, ki niso opravljeni iz zdravstvenih razlogov (obrezovanje) in ritualna zloraba otroka, ki ga povzročijo starši z ravnanji, ki so del obreda, čaščenja in religioznih prepričanj. Otrok je žrtev nasilja tudi, kadar je priča nasilju enega starša nad drugim ali nad bližnjimi osebami (Aničić, Hrovat Svetičič, Hrovat in Sušnik, 2015). Znaki nasilja so lahko smernice za ukrepanje, vendar moramo le-te vedno obravnavati v okviru drugih družinskih okoliščin, saj so lahko tudi posledica drugih stanj otroka, in sami po sebi ne dokazujejo zlorabe.

1.3.2 Znaki in posledice nasilja

Obstaja mnogo različnih oblik nasilja, zanemarjanja in vrst zlorab, ki pa se pogosto kažejo kot hude posledice za otroka, ki ga je doživel.

Otroka, ki je žrtev nasilja lahko prepoznamo po znakih, ki so:

1. Specifični, ki so vidni (poškodbe na telesu, praske, modrice, odrgnine, ureznine, znaki davljenja, ščipanja, poškodbe spolovila, krvavitve ...).
2. Nespecifični, ki so zaznavni (se kažejo na področju čustvovanja, samopodobe, spremembe vedenja otroka, težave pri druženju in navezovanju stikov z vrstniki, uporništvu, motnje spanja, prehranjevanja, strah, zanikanje ali tlačenje občutkov ...) (Aničić in dr., 2015).

Vedno se porodi vprašanje, ali so znaki res dokaz za nasilje ali zgolj posledica drugih okoliščin, npr. otrok ima modrice zaradi padca s kolesom, ipd. Pomembno je, da se zavzemamo za to, da otrokom ponudimo pomoč, smo mu v oporo, ko nas potrebuje in ga zaščitimo. Pomembno je, da se zavedamo, da otroku lahko pomagamo z ustreznim ukrepanjem in pripomoremo k temu, da bo kljub izkušnji in doživljanju nasilja lahko živel kakovostno življenje v prihodnje.

Po mnenju Anice Mikuš Kos (1993:28–30) glavni oviri predstavljata nepoučenost in neobveščenost strokovnjakov, da bi primer nasilja sploh zaznali, ga opazili in si ga ustrezno razlagali (Mikuš-Kos, 1993).

Moramo se zavedati, da starš, ki izvaja nasilje nad otrokom, pomoči ne bo poiskal na lastno pobudo, zato tu nastopimo odgovorni strokovnjaki, ki lahko pričakujemo, da le-ti ne bodo pripravljene sodelovati in smo jih dolžni opozoriti na nedopustno vedenje.

Vse več avtorjev poudarja problem družbenega sprejemanja nasilnih ravnanj in učenja nasilnih dejanj v otroštvu ter prenosa tovrstnih izkušenj v odraslo dobo.

Otroci, ki so žrtve nasilja ali zanemarjanja, se bojijo uresničevanja groženj, maščevanja ali stopnjevanja nasilja povzročitelja nasilja, razpada družine ali zavračanja, zato običajno prikrivajo nasilje in dogajanja v družini. Gray in Kempe (Killen 2001 v Bezenšek Lalič, 2009:29) sta navedla dve strategiji preživetja, ki ju uporabljajo zlorabljeni otroci:

1. Pretirano dobra prilagojenost, ko se otrok trudi ugajati odraslim, da bi se izognil kaznovanju.
2. S hiperaktivnostjo in destruktivnostjo otrok skuša imeti nadzor nad sabo in z izražanjem agresije zmanjšati tesnobo (Bezenšek Lalič, 2009).

Veliko je že bilo opravljenih raziskav ter kliničnih preizkusov, ki so preverjali hipoteze, ali se vzorec nasilja prenaša med generacijami. Mnenja se razlikujejo. Nekaj raziskav potrjuje hipotezo z dejstvi, da so za prenašanje vzorca visoko rizične tiste osebe, katerih starša (eden ali oba) sta bila kot otroka žrtvi nasilja, ali osebe, ki so same doživljale nasilje. Nasilno ravnanje je značilno pri osebah, ki niso imele zadostne socialne opore. Croghan in Miell razumeta hipotezo kot zavestno asimilacijo v smislu pozitivnega izkustvenega učenja in pojasnita, da bo oseba zamenjala napačno naučen vzorec in bo sama uspešen starš (Pečnik 2003 v Bezenšek Lalič, 2009:28).

1.4 SOCIALNO DELO Z DRUŽINO

Tradicionalno socialno delo se je začelo s prvo strokovno intervencijo. Takrat se je socialno delo začelo razvijati kot stroka. Delo s posameznikom je najstarejši koncept socialnega dela, ki se uporablja kot metoda dela z ljudmi. Od patologije posameznikov in nasilja v družini je prišlo razmišljanje o reševanju problemov skozi različne teorije in koncepte (Bezenšek Lalič, 2009). Gabi Č. Vogrinčič (2008:18–31) pove, da danes govorimo o konceptu pomoči, o pomoči in soustvarjanju rešitev, ki ga uporabljamo v praksi. Lüssi (1990) govori o instrumentalni definiciji problema in soustvarjanju rešitev, Saleebey (1997) je razvil teorijo o perspektivi moči, ki posameznike usmerja k reševanju problema, v poziciji, da odkrivajo sebe, svoje možnosti in vire moči. Znotraj koncepta pomoči je posebej poudarjen tudi koncept etike udeleženosti oziroma participacije (Hoffman, 1994). Za strokovnjake in udeležence v rešitvi je pomemben delovni odnos, da se znotraj tega vzpostavi pogovor, ki omogoči raziskovanje, soustvarjanje ter sooblikovanje dobrih izidov. Vsak delovni odnos je zastavljen kot izviren delovni projekt pomoči, da družina dobi podporo, pomoč, ki ji po zakonih pripada, da se družina oskrbi in da se soustvari spremenbe, ki bi družino okrepile. Delovni odnos mora vzpostaviti pogoje za raziskovanje odnosov v družini in spreminjanje v procesu, v središču katerega mora biti prizadevanje, da sodelujejo vsi udeleženi. Avtorica povzema, da soustvarjanje skupaj z družino praviloma seže iz družine v skupnost, v socialne mreže in predstavlja delo z vsakim članom, sodelovanje v sistemu ter povezovanje v skupnost (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

Čačinovič Vogrinčič (2015:8) je povzela socialno delo z besedami: »Je reševanje kompleksnih socialnih problemov. Ključni pojmi so: pomoč, reševanje problema, soustvarjanje novih rešitev v socialno delavskem delovnem odnosu, s katerim lahko mobiliziramo moč, ki jo ima družina ali posameznik.« Kot pravi Peter Lüssi (Lüssi, 1991 v Čačinovič Vogrinčič in dr., 2015:8) gre v temelju vedno za projekt sodelovanja, ki ga oblikujemo s sporazumevanjem, dogovarjanjem in skupnim ustvarjanjem rešitev, da bi udeleženci v problemu postali udeleženci pri rešitvi (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

Vida Milošević-Arnold in Milko Poštrak (2003:9) sta v svojem delu definirala in opredelila socialno delo: »Socialna delavka ali delavec skupaj, z družino in z uporabnikom soustvarja nove možnosti, nove okoliščine, za bolj kvalitetno življenje«. Zapisala sta, da so dejavnosti socialnih delavcev usmerjene v varstvo ali v pomoč posameznikom, skupinam ali skupnostim. (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 9). Avtorja navajata tudi povezavo socialnega dela z družino, kot vedno pomembnejšo ciljno skupino, kjer se opravlja strokovno socialno delo. Poudarjata predvsem cilje, iz katerih lahko razberemo pomembne koncepte socialnega dela, in sicer:

podpora družini, razvoj in nadomestilo tistih družinskih funkcij, ki jih družina sama ne zmore ali (še) ne zna opravljati. Poudarek je predvsem na konstruktivnem in postmodernem socialnem delu, na procesu spreminjanja družinskih članov in njihovih življenjskih razmer in predvsem na soustvarjanju novih, ustrežnejših, kvalitetnejših okoliščin, da bi se zagotovili pogoji za opravljanje družinskih nalog (Milošević-Arnold in Poštrak, 2003). Avtorja povzemata navedbe Č. Vogrinčič (1990:165), da gre za strokovno intervencijo, pri kateri je pomemben predvsem sistemsko-ekološki model, ki je socialne delavce opremil s spoznanji in napotki za delo, pri čemer odpadejo vsi predsodki, stereotipi in pričakovanja, ki bi idealizirali predstave o družini. Kot pomemben napredek in korak dlje, tuji strokovnjak Malcolm Payne (1997:177) imenuje socialno konstruktivistični model, ki pomeni nadaljnji razvoj sistemskih idej, ki so prišle v socialno delo preko družinske terapije (Payne, 1997).

Na tem mestu izpostavljam tudi pomen sistemsko-ekološkega modela, ki nakazuje, da socialni/svetovalni delavec upošteva zorne kote vseh udeležencev, pristop je holističen, interdisciplinaren, torej vseobsegajoč, ki predvideva aktivno udeležbo vseh in zahteva dogovorni razgovor ali konverzacijo ter obojestransko odgovornost (Milošević-Arnold in Poštrak, 2003).

Socialno delo in z njim povezane teorije so stalno podvržene spremembam, ki so del zahtev, ki jih postavlja in konstruira družbeni kontekst, skupnost, družine in posamezniki v njej.

Zdi se mi, da je delo s starši tema, ki še vedno ostaja na robu, kljub temu, da se v globalnem svetu vse bolj poudarja zahteva po sodelovanju otrok, staršev, socialnih, vzgojnih ustanov ter institucij in širšega družbenega okolja. Običajno so prav starši tisti, ki prvi potrebujejo pomoč in nasvete, saj se jim pogosto pojavljajo vprašanja, na katere sami ne najdejo pravih odgovorov. V situaciji pri iskanju informacij potrebujejo podporo bližnjih in jo malokrat sami iščejo pri strokovnih institucijah ter strokovnih delavcih.

V socialnem delu je pomembno tudi, da se strokovnjaki zavedamo in znamo sprejeti pluralnost oblik družinskega življenja. Gabi Čačinovič Vogrinčič meni, da nam pomaga, če se zavedamo in da bolje razumemo, da ljudje iščejo in uresničujejo »družino« v zelo različnih oblikah skupnega življenja. »Cilj znanstvenega in strokovnega premisleka ne more biti odkrivanje in določanje idealnih ali ustreznih oblik družinskega življenja, temveč je lahko prispevek k temu, da bi bolje razumeli življenje v njih in kar v družini potrebujejo.« (Čačinovič Vogrinčič, 1998) Z njenim mnenjem se popolnoma strinjam.

Vesna Leskošek (1997 v Bezenšek Lalič, 2009:39) poudarja, da je v praksi osnovna težava v nerazumevanju problematike nasilja in pojasni, da le-to prispeva k uporabi različnih modelov in doktrin, ki ponovno viktimizirajo žrtev, torej žrtev doživlja nove travme. Avtorica delo z družino predlaga samo v primerih, ko posamezni družinski člani zmorejo to sprejeti.

1.4.1 Interveniranje

Opravljanje socialno delo v procesih podpore in pomoči v družinah, v katerih se dogaja nasilje, postavlja socialnim/svetovalnim delavkam težke naloge, saj se morajo pogosto poslužiti interveniranja. To so zahtevne naloge, saj intervencij ne določimo v soustvarjalnem procesu. Peter Lüssi (1991 v Čačinovič Vogrinčič, 2008:53) opiše intervencijo kot način socialnega ravnanja in pojasni, da interveniranje izvedemo takrat, ko oseba ogroža sebe ali druge in v družino posežemo brez njenega pristanka. V primerih, ki so povezani z nasiljem v družini, ali z zanemarjanjem otrok sta odločitev in izvedba nujni, ko ne moremo drugače zaščititi žrtve (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

Clancyjev kritični model intervencije, ki ga navaja G. Čačinovič Vogrinčič nakazuje, da je pomembno sodelovanje med sistemom in starši in jih nagovarjati hkrati na vseh ravneh: na makro, mezo in mikro ravni sistema. Vključuje dva dragocena elementa: prvi je poudarek na dodajanju moči staršem, družinam, drugi je poudarek na etiki participacije, elementih partnerskega sodelovanja in soodgovornosti, kar sem že opisala. Družina postane partnerica ustanove pri novih, skupnih nalogah. Clancy vidi družine, ki jim hkrati pomagamo na različnih mestih in v različnih vlogah (Čačinovič Vogrinčič, 1998).

Ali smo strokovnjaki močni ali šibki pri zaznavanju nasilja in dovolj učinkoviti pri interveniranju, ko so ogroženi otroci? Strokovnjaki imamo odgovornost, da preprečimo nasilje in se vprašamo, kaj je potrebno za trajno rešitev. Najprej preprečimo nadaljevanje nasilja in zaščitimo žrtev in v nadaljevanju začnemo individualni projekt pomoči z družino, za družino, za nadaljevanje življenj. Družini dajemo pomoč in podporo pri okrevanju.

Ostaja dilema: ali je sploh mogoče v celoti doseči in uveljaviti ničelno toleranco do nasilja nad otroki v vrtcu in v njihovem vsakdanjem življenju? Če nasilja in znakov ne zaznamo, se ne odzovemo, nasilja ne prijavimo, smo soodgovorni, da otroci ostanejo brez pomoči, brez upanja, da se nasilje ne bo nadaljevalo ali stopnjevalo.

1.4.2 Glas otroka

Mnenja različnih avtorjev in analize raziskav se izključujejo. Številni slovenski raziskovalci (Filipčič 2002, Mikuš Kos 1996, Mušič 2008), ki proučujejo družinsko nasilje soglašajo, da otroci izjemno redko sami prijavijo nasilje in da je to tudi eden izmed vzrokov, da ostaja nasilje znotraj družine neodkrito. Veliko strokovnjakov pa nakazuje na to, da smo ravno vzgojitelji prvi, ki se nam otrok zaupa in nas izbere kot varne za razkritje. Naša naloga je, da smo pripravljeni poslušati otroka in njegovo zgodbo brez sodb, z njim vzpostavimo varen odnos in ukrepamo dalje.

Maja Plaz (Plaz 2016 v Veselič idr. 2016: 73–7) opiše svetovalni pogovor z otrokom, ki naj bi bil v osnovi enak kot z odraslo osebo. Zaradi otrokovih sposobnosti razumevanja in izražanja je pogovor treba prilagoditi njegovi starosti. Kot pomembno izpostavi, da je glas strokovnjaka miren, topel in prijazen, brez pokroviteljskega tona. Piše, da je vzpostavitev zaupanja izjemnega pomena. To pojasni, da nam bo otrok zaupal svoje težave šele takrat, ko bo začutil, da se z nami lahko odkrito pogovarja. Otrok mora v pogovoru dobiti potrditve, imeti občutek sprejetosti, razumljenosti in zaupanja. Z zbranim poslušanjem, spodbujanjem in razumevanjem otroku pomagamo, da ubesedi, kar se mu dogaja in kar želi od nas. Z razčlenjevanjem situacije otroku pomagamo, da pride do lastnih odgovorov in mu damo čas, da razišče ozadje svojega počutja. Zapisala je tudi odgovornost strokovnjaka, da če ugotovimo in zaznamo, da otrok potrebuje dodatno pomoč ali podporo, smo ga dolžni napotiti na druge ustrezne službe (Veselič, Horvat, Plaz in Društvo, 2016).

Kot je zapisala Č. Vogrinčič (2008) je pri delu z otroki izrednega pomena, da se zavedamo, da je pomoč učinkovita le, če je zaželen izid usmerjen k zagotavljanju njihovih pravic in če otroka upoštevamo kot enakovrednega sogovornika.

Avtorica Č. Vogrinčič je v članku, (2007:153–157) po E. von Braunhmu (1979), povzela načelo pravice do resničnosti in jo uvrstila med temeljne psihološke pravice otroka. Pojasni, da je to »pravica otroka, da se ga vidi in sliši, da misli, kar misli in da ima pravico do svojih čustev.« Poudari, da je v pogovoru z njim pomembno, da se otrok nauči razumeti in obvladati svojo resničnost, da jo zmore ubesediti in da razvije občutek lastne vrednosti. To doseže le z dobrimi izkušnjami. Kot temeljno tezo navaja načelo spoštljivega in odgovornega zavezništva po W.C. Madsenu (1999), da se morajo starši učiti nekaznovanja v spoštljivem zavezništvu z otroki (Čačinovič Vogrinčič, 2007).

1.5 OTROK IN STARŠI V VRTCU

Vzgoja je kontinuiran proces in vrtec je le ena od institucij, v katero otrok prihaja, kjer ga vzgajajo vzgojitelji. Vendar pa še vedno velja, da je najpomembnejša za otroka družina, ki mora otroku dajati ljubezen, oporo, toplino in občutek varnosti. Usmerjanje otrokovega intelektualnega in moralnega razvoja je torej prepuščeno staršem in njihovi presoji. Vrtec pa je prostor, kjer je ključnega pomena učenje otroka socialnih veščin, iger, navezovanja stikov, upoštevanja pravil in krepitev samopodobe. Otroka skupaj popeljemo skozi pomemben del življenja, čas socializacije. Kot v svojem članku piše Zdenko Medveš (1991:114) mora biti otrok ves čas aktivni udeleženec, ko zadovoljuje svoje potrebe in obenem zahteva aktivnost vseh nas odraslih – staršev, vzgojiteljev in drugih (Medveš, 1991). Na vse načine moramo poskušati prispevati k njegovemu razvoju in variirati in spreminjati metode dela, glede na naravnost vsakega posameznika.

Sodelovanje med vrtcem in starši je ena izmed nalog, ki ji vodstvo in strokovni delavci namenjamo veliko pozornosti, kajti zavedamo se, da je ob zadovoljenih potrebah in pričakovanjih staršev tudi počutje otroka v vrtcu boljše. Pri tem mislimo predvsem na to, da staršem pomagamo uvideti, da smo njihovi sodelavci pri vzgoji in skrbi za otroke. Gre za dogovore o delu, ki ga moramo skupaj opraviti. Želimo si, da bi bili v teh dogovorih enakovredni sogovorniki, saj smo udeleženi pri iskanju najboljših rešitev za otroke. Zaposleni v vrtcu se zavedamo, da moramo spoštovati zasebno sfero ter kompetentnost družin.

V Kurikulumu za vrtce (1999:13) so strokovnjaki navedli, da vrtec izvaja kakovostno predšolsko vzgojo in prispeva k dopolnjevanju družinske in institucionalne prakse. Zapisali so, da je pomembno sodelovanje in delitev odgovornosti vseh, čeprav imajo različne pristojnosti, ter poudarili, da mora vrtec nuditi storitve in se zavedati zasebne družinske sfere, v katero ne sme posegati (Bahovec, Kranjc, Cvetko, Marjanovič Umek in Videmšek, 1999).

Problematika nasilja nad otroki v družini je kompleksna in vrtec je prostor, kjer odkrivamo, obravnavamo in prijavljamo nasilje ter se obenem soočamo s posledicami nasilja, ki ga otrok preživlja. Problem je v tem, da se nasilje izvaja doma, v vrtcu so vidne samo posledice ravnanj. Da se na znake nasilja sploh odzovemo, jih ne prezremo, so pomembne izkušnje zaposlenih, potrebno je opazovanje otroka in strokovno znanje vzgojiteljic in svetovalne službe.

Za sodelovanje med vzgojitelji, starši, otroki in svetovalno službo je potreben skupni interes vseh. Že samo spoznanje, ko nastane problem, ga lahko uspešno rešujemo le s soustvarjanjem rešitev, pri čemer doda vsak svoj delež. Za uspešno sodelovanje pa je potrebna pozitivna komunikacija, motivacija za delo vseh ter kakovosten odnos.

»Ne izključevati, temveč vključevati in podpirati vse sodelujoče v vzgojno-izobraževalnem procesu, to se mi zdi strašansko pomembno, za vse, ki sodelujemo v projektih za otroke, saj vedno gre zanje.« (Čačinovič Vogrinčič in dr., 2008:4)

1.6 SVETOVALNO DELO V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU (V VRTCU)

Socialno delo v svetovalnih službah osnovnih šol in v vrtcih, se naslanja na ista doktrinarna načela in konceptualne pristope, skratka, na isto strokovno ozadje, kot socialno delo na drugih področjih.

V Programskih smernicah za svetovalno službo v vrtcu (2009:5–6) so strokovnjaki opredelili cilje vrtca in svetovalne službe. Pomemben je optimalni razvoj vsakega otroka, poudarili so predvsem, da to velja za vse: »Ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo.« Pojasnili so, da je namen svetovalne službe, da bi bili vsi udeleženci čim bolj uspešni pri uresničevanju temeljnega cilja in tudi drugih sistemsko zastavljenih splošnih in posebnih vzgojno-izobraževalnih ciljev (Čačinovič Vogrinčič, 2009).

Ker kot vzgojiteljica dobro poznam pomen in način vzgojnega dela v oddelku, se obenem zavedam pomembnosti uspešnega sodelovanja s svetovalno delavko in tudi z drugimi zunanjimi strokovnimi delavci. Z njimi svetovalna delavka oblikuje vsakdanje življenje omenjenih otrok v vrtcu – sodeluje pri načrtovanju, vzpostavljanju in vzdrževanju ustreznih pogojev za varno in hkrati spodbudno okolje in jim omogoča optimalno napredovanje. V Programskih smernicah je zapisano, da naj bi svoje strokovno znanje in naloge svetovalna delavka in drugi strokovnjaki udeleževali tako, da sodelujejo z različnim strokovnim profilom v timu, kakor tudi z drugimi zunanjimi ustanovami. Pomembno je, da pri svojem delu pristopa celostno in kompleksno, obenem pa, da ostaja avtonomna (Čačinovič Vogrinčič, 2009: 10).

Ko strokovnjaki opredeljujejo profesionalno opravljanje svetovalnega dela v vrtcu, imenujejo tudi temeljna načela, ki jih je treba upoštevati. V skladu s strokovnimi spoznanji in z etičnimi načeli morajo svoje delo opravljati korektno in vedno upoštevati načela dobrobiti, prostovoljnosti in zaupanja (Čačinovič Vogrinčič, 2009: 10).

V praksi so predvidene in opredeljene osnovne dejavnosti in delo za svetovalne službe:

1. svetovalno delo z otroki ter njihovimi starši,
2. sodelovanje z vzgojitelji, pomočniki vzgojiteljev,
3. sodelovanje z vodstvom,
4. sodelovanje z zunanjimi ustanovami (Čačinovič Vogrinčič, 2009: 17–18).

Dejavnosti so med seboj povezane in prepletene in so običajno odgovor na potrebe udeležencev v vzgojno-izobraževalnem procesu in povezane z nalogami ter cilji posameznega vrtca. Obseg nalog svetovalne službe in vsebine pa se med zavodi razlikujejo. Svetovalna delavka A.K., je opisala svoje naloge v intervjuju⁶ z besedami: *»Pri svojem delu sodelujem z vodstvom vrtca, strokovnimi delavkami, starši in zunanjimi institucijami. Sodelujem na prireditvah vrtca, na sestankih Sveta staršev, koordiniram projekt UNICEF⁷, urejam spletno stran vrtca, koordiniram in pripravljam predavanja za starše. Sodelujem na strokovnih aktivih in izobraževanjih v sklopu vrtca. Koordiniram dobrodelne akcije, sodelujem pri pomoči dolžnikom oziroma v postopkih izvršbe.«*

Svetovalno delo z otroki je opisala: *»Koordiniram delo strokovnih skupin za otroke s posebnimi potrebami, ki že imajo dodatno strokovno pomoč. Sodelujem pri vpisu otrok in na sestanku za novo sprejete otroke.«* Iz prakse lahko zatrdim, da je svetovalna služba usmerjena neposredno na delo z otroki v primerih, ko gre za otroke s posebnimi potrebami ali razvojnimi težavami ali ko le-ti potrebujejo pomoč pri prehodu v šolo. V večji meri nagovarja vzgojiteljice, druge strokovne delavke vrtca in starše otrok.

Na vprašanje, kako bi opisala sodelovanje z vzgojiteljicami, mi je odgovorila: *»Sodelujem z vzgojiteljicami pri evidentiranju otrok, ki bi potrebovali pomoč. Skupaj s strokovnimi delavkami iščem rešitve za težave, ki se pojavljajo v oddelkih (npr. neprimerno vedenje otrok, težave ob delu s starši in otroki iz drugače govorečih družin). Ko sem jo vprašala, v kakšnih primerih pa se nanjo obračajo najpogosteje, pa je povedala: »Strokovne delavke me najpogosteje za pomoč prosijo v primeru, ko pri otroku opažajo razvojne ali vedenjske težave, na podlagi česar se dogovorimo za opazovanje in svetovanje staršem. Z njimi sodelujem pri spremljanju napredka otrok, ki imajo v vrtcu dodatno strokovno pomoč, pri pripravi in uresničevanju individualnega programa, sestankov strokovne skupine.«* Nadaljevali sva pogovor: *»Opažam, da se vzgojiteljice čedalje pogosteje obračajo name, predvsem z vprašanji glede govorno-jezikovnih težav (kako pomagati otroku, kam usmeriti starše) in drugih opažanj v zvezi s posebnimi potrebami otrok.«*

Sodelovanje z vzgojiteljicami svetovalna delavka ocenjuje kot dobro in meni, da so njihove vloge jasne in dorečene. Njeno sodelovanje z vzgojiteljicami, ko gre za obravnavo suma nasilja, bom opisala v nadaljevanju.

⁶ Celoten zapis intervjuja je v prilogi 2.

⁷ UNICEF – Sklad združenih narodov za otroke (United Nations Children's Fund).

V svetovalni službi je pomembno tudi sodelovanje in svetovalni pogovor s starši in družinami. V programskih smernicah (Čačinovič Vogrinčič 2009: 20–22) je pomoč svetovalne službe opisana v petih točkah:

1. Pomoč vzgojiteljem in vodstvu vrtca pri razvijanju oblik kvalitetnega sodelovanja med vrtcem in starši. Pomoč vzgojiteljicam je opisala: *»Starše strokovne delavke usmerijo k meni, ko imajo vprašanja glede urejanja zadev pri razvezah, prepovedih približevanja, primeru želja enega od staršev, da drugi ne bi prihajal po otroka.«* Pojasnila je, če jim sama ne zna, ali ne more podati jasnih odgovorov, se po pomoč in nasvet obrne k ravnateljici vrtca ali odgovore poskusi pridobiti na centru za socialno delo. Povedala je, da starše, v določenih primerih, tudi usmeri k svetovalki na center za socialno delo.
2. Pomoč staršem pri njihovem vključevanju v vzgojno-izobraževalno delo v oddelku.
3. Pomoč staršem pri razumevanju in spodbujanju otrokovega razvoja in učenja v predšolskem obdobju in pri opravljanju starševske vloge.
4. Pomoč staršem, ko je zaradi njihovih različnih osebnostnih, socialnih, zdravstvenih ali materialno-ekonomskih stisk ogrožen otrokov normalni razvoj. Svetovalna delavka je v intervjuju na kratko podala primer: *»Staršem svetujem pri postopkih pridobivanja pomoči.«*
5. Individualni pogovori – pogovorne ure za starše.

Informacije, kako in na kakšen način svetovalna delavka sodeluje s starši, ko gre za obravnavo suma nasilja, bom podala v nadaljevanju. Presenečena sem, da v Programskih smernicah ni opredeljena vloga svetovalnega delavca, ko gre za starše – neprostovoljne uporabnike, npr. pri odkrivanju, preprečevanju in obravnavi nasilja, ko je žrtev otrok, npr. izvrševanje javnih pooblastil.

»Sodelujem s centrom za socialno delo, osnovnimi šolami, Zavodom za šolstvo, zunanjimi izvajalkami dodatne strokovne pomoči, zdravstvenimi ustanovami, policijo, Strokovnim centrom VSI in drugimi ustanovami pri priložnostnih projektih ali prireditvah«, tako je opisala sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki in institucijami. Povedala je, da najpogosteje sodeluje s centrom za socialno delo. Izpostavila je tudi redke primere sodelovanja z varno hišo: *»V enem primeru smo sodelovali z varno hišo, kamor so bili mama in otroci nastanjeni – posredovali smo jih zdravniška potrdila, ki so jih potrebovali pri vpisu v drug vrtec.«*

1.7 ZAKONSKA IN PРАВNA UREDITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Na regulacijo nasilja in njegovo uzakonjenje vplivajo različne zgodovinske, politične, socialne in verske tradicije. V boju proti nasilju otrok in mladostnikov ima država pomembno vlogo, saj določa, da institucije in organizacije z javnimi pooblastili, na podlagi zakonov in podzakonskih aktov, skrbijo za varovanje ogroženih otrok ali zoper katerih je bilo storjeno nasilje. Otrokove koristi morajo biti največje in skupno vodilo vsem tistim, ki delamo z otroki ali z družinami.

Pravno varstvo za otroke, ki so žrtve nasilja, je v Sloveniji urejeno in opredeljeno v več zakonih. V Ustavi Republike Slovenije,⁸ v najvišjem pravnem aktu, so zapisane človekove pravice in temeljne svoboščine za vse državljane, še posebej se poudarja pravica do varnosti otroka in varstvo njegovih koristi.

Ker so v kaznivih dejanjih, ob nasilju, zlorabah, napadih, pogosto žrtve tudi otroci, sta za zaščito otrok pomembna Kazenski zakonik⁹ ter Zakon o kazenskem postopku.¹⁰ Kazenski postopki tečejo po pravilih, ki so zapisani v zakonu in še posebej veljajo za mladoletne žrtve kaznivih dejanj.

V Sloveniji smo leta 2008 sprejeli sistemski zakon, Zakon o preprečevanju nasilja v družini.¹¹ Sprejetje zakona pomeni pomemben premik pri zakonski zaščiti otrok pred različnimi oblikami nasilja v družini. Le-ta definira pojem nasilja v družini, določa vloge, naloge organom in organizacijam ter odreja ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini. V primeru, če otrok živi v okolju ali je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom, se tretira kot žrtev in uživa posebno varstvo pred nasiljem (4.čl. ZPND).

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode¹² je spremljajoči podzakonski akt ZPND in je pomemben za vzgojno-izobraževalne zavode. Vzgojne ustanove sodelujejo v multidisciplinarnih timih s CSD in policijo. Vsi pri obravnavi nasilja v družini upoštevajo Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo¹³ in policije.¹⁴

⁸ Ustava Republike Slovenije; v nadaljevanju URS.

⁹ Kazenski zakonik; v nadaljevanju KZ-1.

¹⁰ Zakon o kazenskem postopku; v nadaljevanju ZKP.

¹¹ Zakon o preprečevanju nasilja v družini; v nadaljevanju ZPND.

¹² Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.

¹³ Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini.

¹⁴ Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini.

Za strokovne delavce v vrtcu je pomembno tudi spoštovanje Kodeksa etičnega ravnanja v vrtcu (Domicelj, Ferjančič in Pavlovič, 2016), ki strokovnjakom nalaga odgovornost in dolžnost, da varujejo pravice in osebno integriteto otrok. Kodeks strokovnjakom služi tudi kot opora in instrument, da se zavaruje njihova osebna integriteta.

Za zaščito koristi otrok so pomembni tudi mednarodni akti, ki vsebujejo pomembne določbe za delo z otroki. Omenja se Deklaracija o otrokovih pravicah (1959) in Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah¹⁵ (1990). Obe združujeta načela in določbe, katerih glavni cilj je korist, varstvo in enake pravice ter svoboščine za vse otroke (3. in 5. čl. KOP). Pomembna je tudi Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (1999), namen katere je priznati procesne pravice otrokom, zlasti v postopkih, ki se nanašajo na uresničevanje starševske odgovornosti, kot so vzgoja, varstvo, preživljanje ter stiki z otrokom.

1.7.1 Definicija družine in otroka

2. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR)¹⁶ definira družino: »Družina je življenjska skupnost staršev in otrok.« V Družinskem zakoniku (DZ)¹⁷ je družinska definicija v 1. odstavku 2. člena preoblikovana in imenuje družino kot »življenjsko skupnost otroka (ne glede na starost), z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima do otroka določene obveznosti in pravice.«

Ker obstaja več definicij o družini, te razlage vidim kot problem. Menim, da se še vedno porajajo nerešena vprašanja, katera je »prava« definicija družine, saj se pričakuje, da bo samo ena definicija, ki bo zajemala vse oblike družin, tudi tiste, ki nastajajo na novo. Menim, da je definicija toga in da diskriminira druge družinske oblike, ki obstajajo. Problem je, da se posebno varstvo zagotavlja samo partnerjem, ki imajo ali skrbijo za otroke. Prednost je, da s sprejetjem DZ določene pravice in obveznosti pripadajo tudi rejnikom, skrbnikom in sorodnikom, ki jim je podeljena starševska skrb. Po 121. členu DZ velja za izjemo posvojitelj, saj s posvojitvijo prenehajo pravice in obveznosti otrokom do njegovih staršev in drugih sorodnikov ter pravice in obveznosti staršev in sorodnikov do njega.

¹⁵ Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah; v nadaljevanju KOP.

¹⁶ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih; v nadaljevanju ZZZDR.

¹⁷ Družinski zakonik v nadaljevanju DZ.

V 1. členu Konvencije o otrokovih pravicah (1990) je opredeljen pojem otroka: »Otrok pomeni vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon določa, da se polnoletnost doseže že prej.« Vodilo Konvencije so otrokove koristi. Podobno je zapisano tudi v ZZZDR in DZ, mejnik je polnoletnost, razen če je oseba že prej pridobila popolno poslovno sposobnost (5. čl., DZ).

ZZZDR v 9. členu ureja skrbništvo za varstvo mladoletnikov, za katere starši ne skrbijo, in tudi polnoletnih oseb, ki niso same sposobne skrbeti zase, za svoje pravice in koristi (ZZZDR, 9. in 179. člen).

1.7.2 Zakonska zaščita otrok pred nasiljem v Sloveniji

V primerih, ko starši iz različnih razlogov ne znajo, ne zmorejo, ne želijo ali ne poskrbijo za otroka, ukrepa država in otroka zaščiti ter zagotovi uveljavitev njegovih pravic. Otroci brez ustrezne družinske oskrbe uživajo posebno varstvo države (56. čl. URS).

Vsako nasilje (v družini) je prepovedano in kaznivo dejanje, če je nasilje izvedeno nad otrokom, pa velja za grobo kršitev otrokovih pravic. Tudi blažje oblike nasilnih dejanj so sporne, nedopustne, moralno in pravno nesprejemljive, povzročitelji nasilja pa morajo biti obravnavani ter odgovorni za svoja ravnanja.

V točki 2.1 je v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 zapisano, da je vsako kaznovanje otrok, vključno s telesnim kaznovanjem in ponižujočim ravnanjem v družini, prepovedano. Piše, da vsako telesno kaznovanje otroka in ponižujoče ravnanje velja za nezakonit napad. To dejanje tudi po ZPND predstavlja nasilje nad otrokom. Nasilje v družini, napad, zalezovanje, omejevanje ali drugo grdo ali ponižujoče ravnanje v družinski skupnosti, se po Kazenskem zakoniku kaznuje z zaporom do petih let. V kolikor »starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki hudo krši svoje dolžnosti do mladoletne osebe, se kaznuje z zaporom do treh let.« (191. in 192. čl. KZ-1)

V 6. in 151. členu DZ je zapisana starševska skrb,¹⁸ ki zajema celoto obveznosti in pravic staršev, da zagotovijo in ustvarijo razmere, v katerih bo zagotovljen celovit otrokov razvoj. Primarna vloga, dolžnosti in naloge staršev so opredeljene tudi v 54. členu Ustave Republike Slovenije. Od staršev se pričakuje, da vzdržujejo, izobražujejo in vzgajajo svoje otroke.

¹⁸ Novost po DZ – pojem starševska skrb nadomešča pojem roditeljske pravice po ZZZDR, saj imajo pravico tudi starši, ki niso biološki starši.

Država skrbi, da otroci uresničujejo pravico do kakovostne vzgoje in izobraževanja. V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju (2011:16) so opredeljeni splošni cilji, s katerimi država zagotavlja skladen telesni, duševni razvoj in s usposobljenimi strokovnimi delavci ter zagotovljenimi ustreznimi prostorskimi pogoji spodbuja optimalni razvoj otrok (Krek in Metljak, 2011). Tudi v Ustavi RS je določeno, da se mora otrokom zagotavljati »posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem« (56. čl. URS).

Pomembne so določbe iz 8., 135. in 136. člena DZ. Uzakonjeno je, da so koristi otroka za starše poglavitna skrb in da imata starša za varstvo in vzgojo otroka enako odgovornost. »Starši morajo skrbeti za življenje in zdravje svojih otrok, jih varovati, negovati in vzgajati ter nadzorovati.« (137. člen DZ)

V Splošni deklaraciji človekovih pravic (1948)¹⁹ velja opozoriti na 5. člen, ki opozarja, da »nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.« Z določbami deklaracije pripada ljudem pravica do življenja, dostojanstva, svobode in osebne varnosti in se obenem prepovedujejo vse oblike diskriminacij (2. in 3. čl., OHCHR).

Država staršem pomaga in nudi pomoč pri izvajanju njihovih nalog in odgovornosti. V kolikor je ogrožen otrokov razvoj, le-ti vselej uživajo posebno varstvo države. S predvidenimi ukrepi so zaščitene pravice in koristi otroka, ki jih s splošnim pooblastilom izvedeta sodišče in center za socialno delo²⁰ takrat, ko starši te svoje pravice in obveznosti ne izvajajo ali je ne izvajajo v korist otroka. V primeru, da je otrok ogrožen in bo z ukrepom dovolj zavarovan, je po 171. členu določeno, da sodišče enemu ali obema staršema prepove izvajanje posameznih upravičenj iz starševske skrbi. V skrajnem primeru se staršema lahko odvzame starševska skrb, pod pogoji, ki so zapisani v zakonu. V primeru, da starša ne skrbita za koristi otroka, sledi določba, s katero država nalaga odgovornost vsem državnim organom, izvajalcem javnih služb, ki so nosilci javnih pooblastil, organom lokalne skupnosti ter drugim pravnim ali fizičnim osebam, da morajo skrbeti za koristi otroka in ga zavarovati. Ta določba uresničuje zavezo držav pogodbenic, med njimi tudi Slovenije, z namenom, da se zaščitijo pravice in koristi otrok. Slovenija je sprejela vse ustrezne zakonodajne, upravne in druge ukrepe za uresničitve s to Konvencijo priznanih pravic (3., 4. in 5. člen KOP).

¹⁹ Splošna deklaracija o človekovih pravicah; sprejeta 1948 z resolucijo št. 217 A (III); v nadaljevanju: OHCHR – UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS.

²⁰ CSD – Center za socialno delo; v nadaljevanju CSD.

Generalno klavzulo otrokovih koristi država uresničuje s tem, da zagotavlja pogoje za delovanje nevladnih organizacij in strokovnih institucij za razvijanje pozitivnega starševstva (5. odst., 7. čl. DZ). Država spremlja izvajanje sprejete zakonodaje in ukrepov na področju otrok in družine.

1.7.3 Smernice ukrepanj za strokovne delavke v VIZ

ZPND je bil sprejet 2008 in je podal nove smernice v boju proti nasilju v družini. Pomeni zavezo institucij k določenemu načinu ravnanja – vloge, naloge, mreža in sodelovanje različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini. Naloge strokovnjakov so izjemno kompleksne in segajo na veliko področij življenja otrok ter njihovih staršev.

Tudi KZ-1 opredeljuje in določa zaščito in pravno varstvo otrok ter obenem neposredno grozi tistim, ki s prepovedanim ravnanjem ogrožajo otroke.

V 5. in 6. členu ZPND, so zapisana ključna določila, ki jih morajo strokovnjaki spoštovati in upoštevati. Zakonsko je opredeljena prijavna dolžnost strokovnih delavcev (6. čl.). Zakonodaja vsakomur, tudi fizičnim osebam, nalaga odgovornost in dolžnost obvestiti CSD, policijo ali državno tožilstvo, kadar gre za sum, da je otrok žrtev nasilja. Prijavitvena dolžnost je močnejša, če za nasilje izvedo strokovni delavci s področja zdravstva in osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih institucij. Po 286. čl. KZ je tudi opustitev ovadbe kaznivo dejanje.

Ko gre za nasilje, po 5. čl. ZPND strokovnjakom zakon nalaga dolžnost ravnanja: »izvesti vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti in zaščito njenih koristi in pri tem zagotoviti spoštovanje integritete žrtve«.

Pomemben je tudi Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov²¹ in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini. V 2. členu so zapisani postopki medsebojnega obveščanja in nudenja pomoči med strokovnimi službami. Skliče se multidisciplinarni tim, ki ga vodi krajevno pristojni CSD za obravnavanje nasilja v družini. V istem pravilniku 4. člen določa, da so »vsi organi ob zaznavi nasilja v družini dolžni, v štiriindvajsetih urah od seznanitve z okoliščinami, obvestiti CSD.« Pomembno je, da organi in organizacije žrtvam zagotovijo, da prejmejo ustrezne in pravočasne informacije o razpoložljivih in podpornih storitvah. Delo strokovnih delavcev je usmerjeno predvsem k

²¹ Multidisciplinarni tim – MDT sestavlja skupina strokovnjakov s ciljem, da se zagotovi celovita pomoč in dolgoročna varnost in zaščita.

zaščiti žrtve, da se pri nujenju pomoči izkoristi vse zakonske možnosti ter da se zagotovi varnost otroka (Milek Ogrinc, 2016:182 v Veselič idr. 2016).

V povezavi z mojo raziskavo so pomembne tudi določbe 4. odstavka 10. čl. ZPND, ki strokovnim delavcem, ki opravljajo naloge na področju nasilja, narekujejo, da se »v okviru stalnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja obvezno redno izobražujejo, zlasti o preprečevanju in odkrivanju nasilnih dejanj, pregonu, sojenju in izvrševanju sankcij za nasilna dejanja, o potrebah in pravicah žrtev ter preprečevanju sekundarne viktimizacije.«

1.7.4 Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode²²

Strokovnjake v vrtcu pri obravnavi otrok-žrtev nasilja, zavezuje predvsem Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za VIZ in Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). V skladu z njima so strokovne delavke dolžne izvesti določene postopke in ukrepe za zaščito otroka, ki jih določa zakon. V primeru suma nasilja v družini so dolžne obvestiti pristojne institucije. Vsak posameznik, vsak strokovnjak, je odgovoren za dobrobit otroka in njegov zaščito.

V skladu s KOP, 10. čl. ZPND je ministrstvo²³ izdalo Dogovor v zvezi z opravljanjem nalog za zaščito otrok, ki izhajajo iz ZPND (2013). Dogovor je namenjen VIZ, CSD in policiji za opravljanje nalog, v posameznih točkah pa pojasnjuje posamezne dejavnosti le-teh.

Po Pravilniku o obravnavi nasilja v družini za VIZ sem na kratko zapisala protokol za ravnanje v primerih nasilja – kdo, kdaj in kako ukrepamo?

Prvi korak je prepoznavanje nasilja – ali posumimo sami ali na osnovi posledic. Pomembno je opazovanje otroka in pogovor z njim. Sledi ocena ogroženosti otroka in morebitna potreba po takojšnjih ukrepih za zaščito otroka (Aničić in dr., 2015).

Informacija o nasilju:

- Kadar so opažene spremembe/znaki pri otroku.
- Če nam je otrok zaupal nasilje.
- Dobimo informacijo o nasilju od tretje osebe.
- Kadar je vzgojitelj/svetovalna delavka priča nasilju.

²² VIZ - vzgojno-izobraževalni zavod(i).

²³ Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) in Ministrstvo za notranje zadeve (policija).

Vsi delavci/delavke VIZ morajo obvestiti TAKOJ

- Svetovalno službo v zavodu.
- V primeru odsotnosti svetovalne službe se obvesti pomočnico ravnateljice ali ravnateljico.
- O sumu nasilja telefonsko obvestiti CSD²⁴, policijo²⁵ ali državno tožilstvo – v primeru poškodbe zaradi fizičnega ali spolnega nasilja, v hudi psihični stiski otroka.

NASLEDNJI DELOVNI DAN PO PRIJAVI se skliče INTERNI TIM VIZ:

- Svetovalna služba, ki je vodja internega tima.
- Vzgojiteljica (ali tisti, ki je naredil zapis).
- Delavka, ki naredi zapis²⁶ o nasilju nad otrokom - dogodek, opažanja, pridobljene informacije, mnenje.
- Ravnatelj (na 1. sestanku).
- Svetovalna delavka pošlje pisno prijavo z zapisom na CSD.

INTERNI TIM: Vodja internega tima je član multidisciplinarnega tima CSD, CSD izdela načrt pomoči. Naloge internega tima so določene v 7. in 8. čl. pravilnika.

Dogovori internega tima:

- Dogovor o načinu podpore in pomoči otroku (svetovanje za otroka, ravnanja ob ponovni zaznavi nasilja, načini odpravljanja posledic nasilja).
- Izmenjava informacij o dinamiki nasilja.
- Določitev nalog posameznih članov tima in rokov za izvedbo.
- Seznam institucij in oseb, ki bodo nudile pomoč otroku.
- Zapiše se zapisnik.
- O opravljeni prijavi VIZ starše obvesti le takrat, če presodi, da je to v korist otroka.
- Po potrebi se seznanijo s primerom nasilja tudi druge strokovne delavke VIZ

²⁴ CSD - Center za socialno delo.

²⁵ Policija - na številko 113.

²⁶ Zapis o nasilju nad otrokom v skladu s Pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (obrazec), priloga 3.

KONTINUIRANO SODELOVANJE Z DRUGIMI INSTITUCIJAMI/ORGANI – medsebojno obveščanje o dejavnostih za zagotavljanje zaščite in pomoči otroku, usklajevanje dejavnosti in pomoč pri zbiranju podatkov ogroženosti otroka med VIZ, CSD, policijo ter drugimi organi.

1. CSD (9.–11. čl.)

- Sodelovanje v multidisciplinarnem timu v okviru CSD.
- Medsebojno informiranje.
- Ukrepanje v primeru neizvajanja postopka pomoči in zaščite otroka.
- Regijska koordinacija za obravnavo nasilja v družini, Regijska interventna služba CSD

2. POLICIJA, TOŽILSTVO, SODIŠČE (12. čl.)

- Sodelovanje pri zbiranju podatkov o ogroženosti otroka.
- Obveščanje o kršitvah prepovedi približevanja.
- Prijava v primeru ogroženosti zaposlenih v VIZ (Veselič in dr., 2016)
- CSD lahko začne postopek za zaščito otroka tudi brez prijave VIZ in zaprosi VIZ za poročilo, svetovalna služba pa napiše poročilo o ogroženosti otroka ali vanj vključi mnenja drugih zaposlenih, ki so v stiku z otrokom (11. čl.)

UKREPI ZA ZAŠČITO OTROKA

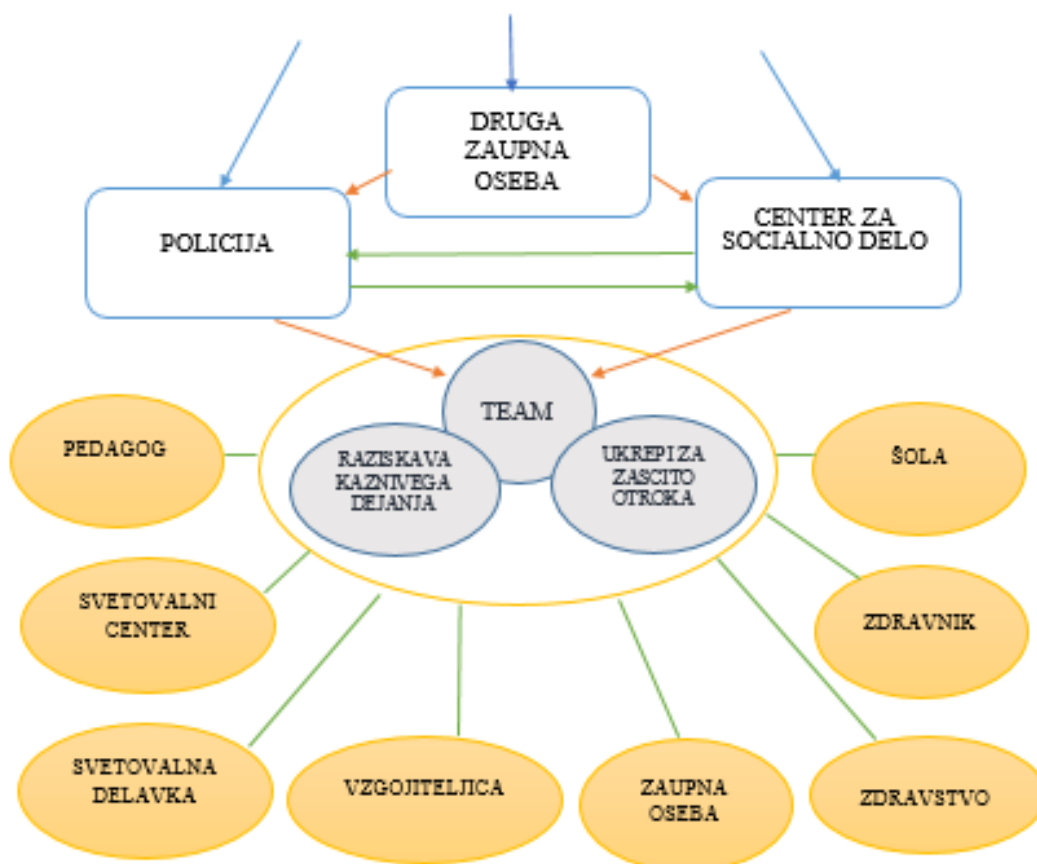
- Interni tim sklene dogovor o načinu podpore in pomoči otroku.
- Ko otrok pove o nasilju, se mu verjame in zaupa.
- Otroku se zagotovi pomoč in zaščita.
- Pomoč otroku pri soočanju s posledicami nasilja.
- Zagotovitev varnosti – umik na varno (varna hiša, krizni center).
- Zdravstvena, psihosocialna, pravna pomoč.
- Ukrepi za zaščito pred nadaljnjim nasiljem
- Preprečimo stigmatiziranost (Veselič in dr., 2016).

Vito Flaker (Flaker 2003: 30–31) navaja, da je osnovni metodični okvir socialnega dela ob izvajanju javnih pooblastil ta, da se je treba odločiti o določenem ukrepu, v določenem času in z določenim vrstnim redom opravil. Javna pooblastila socialne/svetovalne delavke zavezujejo k ukrepanju, upravni postopek pa določa sklope opravil, ki jim je treba slediti pri posegih v življenje ljudi. Meni, da si socialno delo in upravni postopek ne nasprotujeta; upravni postopek le določa, kako je treba ravnati ob teh intervencijah, da bo zagotovljeno varstvo pravic. Pomembno je, da se naredi na način, ki je lasten socialnemu delu. Proces sta med seboj povezana (Flaker, 2003). Za vsak primer sodelovanja z družino se je treba posebej odločiti za način delovanja, ki bo najbolj ustrezal posameznim članom družine in še posebej otroku, ki je žrtev nasilja.

1.7.5 Shema timskega pristopa pri prijavi zlorabe ali nasilja v družini

Slika 1.1: Shema timskega pristopa ob prijavi nasilja

(Vir: Kornhauser in Satler, 1996:176).

Iz zakonodaje je možno razbrati, da je v primeru ogroženosti otroka najpomembnejše, da poskrbimo za otroka tako, da zaščitimo njegove pravice in koristi, kar pa ne pomeni, da z otrokovimi starši ne ustvarjamo skupnih rešitev. Ravno obratno. Z njimi poskusimo sodelovati, iščimo skupne rešitve in spreminjajmo razmere v domačem okolju, da do podobnih in ponavljajočih se ravnanj več ne bi prišlo. Zelo pomembno se mi zdi, da zna svetovalna delavka tudi sprejeti in staršem ponuditi priložnost, da se na napakah kaj naučijo, razen takrat, ko gre za izredne, težje primere nasilja. Menim, da je treba, še posebej v primerih, ko gre za pritožbe, razžalitve, nestrinjanja v pogovoru, z uporabniki o tem govoriti, vse kritično vrednotiti, reflektirati, da lahko delo uspešno nadaljujemo.

Kot sem že večkrat poudarila, s prepoznavanjem, pravočasnim odkrivanjem, ustreznim ravnanjem ter sodelovanjem v timu, zagotovimo otroku največjo korist in ga zaščitimo.

1.7.6 Obravnava nasilja nad otrokom v praksi

S povzetki iz intervjuja bom na kratko predstavila, kako se javno pooblastilo izvaja v praksi v vrtcu. V sklepnem delu bom zapisala in izpostavila posamezne točke, ki bi lahko vodile k boljšim rezultatom v prihodnje.

Svetovalna delavka ima štiriletne delovne izkušnje na delovnem mestu svetovalne delavke.

Pogovor sva začeli z njenimi izkušnjami, opisala je svojo vlogo pri obravnavi nasilja: *»Enkrat sem bila vključena v postopek prijave nasilja s strani vrtca, vendar pri samem nadaljnjem postopku nisem smela biti prisotna. Po številu zaprosil za poročila s CSD lahko rečem, da na šolsko leto dobimo 5 ali 6 zaprosil. Na multidisciplinarne time sem bila vabljen štirikrat, odkar sem zaposlena. Obvestila o prepovedih približevanja smo dobili v letu 2015 eno, 2017 štiri in 2018 tri.«*

Pojasnila je primere obravnave suma nasilja: *»Da gre za sum nasilja v družini večinoma izvemo s strani CSD, ko nas zaprosijo za poročilo oziroma vabijo na multidisciplinarni tim ali s strani policije, ko nas obvestijo o prepovedi približevanja. Odkar sem zaposlena smo imeli tri preverjanja policije in CSD na podlagi zunanjih prijav, dvakrat sta strokovni delavki sami podali izjavo in me o tem obvestili. Enkrat smo na podlagi zaprosila napisali poročilo o otroku za policijo. Štirikrat smo zaprosilo za poročilo prejeli z okrožnega sodišča.«*

Sodelovanje z vzgojiteljicami je opisala kot dobro. Opredelila je vloge: *« O sumu nasilja ali zanemarjanja me obvestijo tudi strokovne delavke. V primerih obravnave nasilja s strokovnimi delavkami sodelujem pri pripravi poročila za CSD/policijo/sodišče, saj so one vsakodnevno v*

stiku z otroki in starši. Obvestim jih, da smo s CSD dobili zaprosilo za poročilo v zvezi z določeno družino, o kateri se potem pogovorimo. Večinoma svetovalka s centra v zaprosilu že napiše, kaj v zvezi z otrokom oziroma družino jih zanima. Strokovne delavke me v zvezi s primerom obveščajo, če opazijo kaj novega. Če gre za sum nasilja s strani vrtca skupaj izpolnimo predpisan obrazec za prijavo suma na CSD oziroma pokličem svetovalko na CSD.« Policija ali CSD vrtec obvesti o prepovedi približevanja. Svoje naloge opiše: Kadar gre za prepoved približevanja so strokovne delavke enote o tem pisno obveščene, z navodili kako ravnati v primeru, da oseba, ki ima izrečeno prepoved približevanja, le-to krši (obvestijo policijo, svetovalno delavko ali ravnateljico in drugega starša otroka). V primeru, da v vrtcu prijavo preverja policija, se s policistom dogovorijo o primernem času za podajanje izjave (kadar strokovna delavka lahko odide iz oddelka). V takšnih primerih jim ponudim tudi svojo prisotnost na podajanju izjave.« Iz razlage je razvidno tudi sodelovanje vzgojiteljic s policijo. Pogovarjali sva se tudi o prepoznavanju znakov nasilja pri otrocih. Povedala je, da: »Iz obvestila o prepovedi približevanja ni razvidno, za kakšno obliko nasilja gre. Tudi v zaprosilu CSD ni vedno natančno opredeljeno, dobimo na primer samo podatek, da se vodi postopek zaradi ogroženosti otroka, posebnega varstva otrok, preprečevanja nasilja v družini, postopek zaupanja otroka v varstvo in vzgojo.«

Zanimalo me je, kaj je zapisano v zaprosilu, ki ga dobi s strani CSD. Opisala je vsebino zaprosila: »V zaprosilih ni natančno zapisano dogajanje v družini, gre le za opredelitev, zakaj se vodi postopek, npr. obravnava družine v zvezi z določljivimi stikov, postopek zaupanja otroka v vzgojo in varstvo, preprečevanje nasilja v družini, sum zanemarjanja, prva socialna pomoč.« Pripovedovala je o sodelovanju s CSD: »Če gre za družino, za katero vemo, da obstaja sum nasilja se medsebojno obveščamo – strokovne delavke, svetovalna delavka, ravnateljica, CSD. V nekaj primerih sem CSD o opažanjih strokovnih delavk obvestila po telefonu, ker so družino že spremljali. Kadar dobim zaprosilo za poročilo s CSD ali sem vabljen na multidisciplinarni tim se o otroku pogovorim z vzgojiteljicami. Kolikor mi dopušča čas grem tudi sama hospitirati v oddelke.«

Pogovor se je razvil tudi tako, da je pojasnila sodelovanje z drugimi strokovnjaki in institucijami: »V primeru suma nasilja nad otrokom, ki smo ga podali sami, so v vrtec prišli predstavnica CSD, kriminalist in dežurni zdravnik.«

Zanimalo me je, kdo in na kakšen način opravi pogovor s starši? »Po posvetovanju s svetovalko CSD pogovor v določenih primerih opravimo in skušamo staršem pomagati pri razvijanju ustreznih načinov vzgoje. V določenem primeru je pogovor opravila ravnateljica, sama oziroma

skupaj z vzgojiteljico skušam starše opolnomočiti, če pri otroku opazimo pojav neprimerne vedenja, ki pogosto postavi v stisko tudi starše.«

Pogovor je stekel o zakonski podlagi, ki se uporablja pri obravnavi nasilja v vrtcu, v nadaljevanju je pojasnila, kako omenjena zakonska pooblastila izvaja v praksi: *»Za prijavo nasilja uporabimo predpisan obrazec, ali CSD obvestimo po telefonu in pošljemo zapis.«*

Intervju sva zaključili s posnetkom stanja v našem zavodu: *»V zadnjih letih (od leta 2015) smo dobili osem obvestil o prepovedi približevanja, od tega sta bili dve izrečeni za obdobje 12 mesecev. S CSD smo prejeli 20 zaprosil za poročila. Dvakrat so nas s CSD obvestili o odvzemu otroka – enkrat so nas s tem obvestili, da otrok ne bo več obiskoval našega vrtca, drugič pa v vednost, da biološka starša po otroka ne smeta prihajati.«*

O obravnavah družinskega nasilja sem pridobila podatke iz krajevno pristojnega CSD Žalec in PP Žalec. S področja preprečevanja nasilja so na CSD v letu 2017 obravnavali 33 primerov in v letu 2018, nekaj manj, tj. 27 primerov.²⁷

Na PU Celje (in PP Žalec) beležijo porast kaznivih dejanj nasilja v družini v zadnjih petih letih. Iz Poročila o delu PU Celje za leto 2018 je razvidno, da so leta 2018 obravnavali 319 kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke, leta 2017 nekaj manj, tj. 255 primerov. V letu 2017 so otroka ali mladoletno osebo odvzeli v 32 primerih, leta 2018 pa 37 otrok. Statistični podatki za leto 2018 prikazujejo, da je šlo v 200 primerih za zanemarjanje mladoletnih oseb in surovo ravnanje (Kolar, PU Celje, 2019).²⁸

²⁷ Podatke mi je posredovala Živa Zidanšek, CSD Žalec (20.5.2019).

²⁸ Podatke mi je posredoval Sebastijan Špeglič, PP Žalec, PU Celje (2.6.2019).

2 PROBLEM

Med študijem me je vedno najbolj zanimalo področje socialnega dela z mladimi in socialno delo z družino. Petnajst let že opravljam poklic vzgojiteljice v vrtcu in do danes še nisem sodelovala pri obravnavi suma nasilja v družini. Občasno sem se spraševala, če se čutim dovolj strokovno usposobljeno, ozaveščena, močna, da bi znala ravnati v primeru, ko bi prišlo do nasilja nad otrokom s strani staršev in bi morala posredovati. Ob nasilnih situacijah me vedno zajamejo občutki nemoči, ne vem, kako bi položaj rešila, občutim preveliko odgovornost. Menim, da sem negotova in neusposobljena za delovanje na področju nasilja, naj gre za delo v vrtcu ali v drugih ustanovah. Sprašujem se, kaj lahko sama storim za otroke v vrtcu, ki so žrtve nasilja, da bodo preživeli v družbi strukturnega nasilja.

Ob pregledu slovenske in tuje strokovne literature sem spoznala, da je družinsko nasilje tema, ki je bila zaradi pogostosti pojavljanja v družbi že raziskovana ali proučevana z različnih vidikov.

Statistični podatki za Slovenijo nakazujejo, da so žrtve nasilnih dejanj pogosto ostareli družinski člani, najpogosteje pa ženske in otroci. V zadnjem desetletju je družinsko nasilje še v porastu. Proučevanje nasilja je tudi pokazalo, da se dinamika, dimenzije in okvirji nasilnosti do danes niso kaj dosti spremenili. Če obstajajo dejstva in podatki, zakaj je potem stopnja prepoznavanja nasilja še vedno zelo nizka in stopnja družbene tolerance v odnosu do nasilja v družinah še vedno visoka?

Ker pa je družinsko okolje še vedno precej nedotakljivo, vidim razlog ravno v tem, da je zlorabo otrok težko odkrivati in preiskovati, saj vsako dejanje zahteva poseg v intimni prostor družine, ki je skrito očem javnosti.

Ker predvidevam, da odgovori staršev, na temo družinskega nasilja ne bi bili iskreni in natančni, sem se odločila raziskati družinsko nasilje preko vzgojne ustanove in strokovnjakov, ki sodelujejo z družinami. Izbrala sem Vrtec Žalec, v katerem sem zaposlena.

Sama vidim ogromen razkorak med dejanskim ter prijavljenim nasiljem, ki je večkrat izjema kot pravilo, zato želim raziskati, ali se vzgojiteljice v vrtcu ocenjujejo, da so dobro ter dovolj usposobljene, hkrati pa se čutijo kompetentne za odkrivanje, prepoznavanje nasilja. Zavedam se, da je prav vrtec ustanova, ki v osnovi ni namenjena odkrivanju nasilja, a smo zaposleni ravno zaradi rednega stika z otroki podvrženi srečevanju s to tematiko. Vrtec torej ni le prostor, kjer odkrivamo nasilje nad otroki, ga prijavljamo in obravnavamo, temveč tudi skupnost, ki je neposredno soočena s posledicami nasilja, ki ga preživlja otrok. Še posebno bi rada opozorila, da je v praksi pogosto spregledana ena od vrst nasilja, to je zanemarjanje otrok.

Moja magistrska naloga in raziskava naj bi strokovnim delavcem pomagali bolje razumeti nasilje, da se bodo nanj ustrezno, brez strahu in negotovosti ter z jasnimi zavedanjem, da je to naša skupna zgodba in da za razplet nosimo skupno odgovornost, dovolj hitro in učinkovito odzivali. Torej, da bi rezultati raziskave pomagali pri razvoju uspešnih praks pri zaznavanju, preprečevanju in obravnavi posrednega/neposrednega družinskega nasilja ali nasilja nad otrokom v vrtcu. Slednje je končni cilj raziskave in ključni smoter.

Ocenjujem, da je raziskava uporabna, saj lahko služi instituciji, vodstvu in tudi drugim strokovnjakom kot vpogled v lasten proces prijave suma nasilja nad otroki. Lahko da vpogled v lastno strokovnost, najavi potrebe po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju ali morebiti v večjem sodelovanju strokovnjakov znotraj institucije.

V magistrski nalogi sem iskala odgovore na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšen je obseg problema nasilja v vrtcu od leta 2015 do danes?
- Kako vrtec obravnava družinsko nasilje?
- V kakšnem obsegu imajo vzgojiteljice v vrtcu izkušnje z otroki, ki so bili žrtve nasilja?
- Kaj obsega zaščita otroka, ki je morebiti žrtev nasilja-strategije, dejavnosti, ukrepi?
- Kakšna je vloga vzgojitelja in svetovalnega delavca v vrtcu pri zaznavi in obravnavi suma nasilja?
- Kakšno je sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe v vrtcu, ko gre za primer obravnave nasilja- ali so vloge jasne in dorečene?
- Kako in na kakšen način vzgojiteljice zaznavajo nasilje nad otroki (prepoznajo znake nasilja)?
- Ali vzgojiteljice poznajo postopek za zaščito otroka, ki je žrtev nasilja?
- Ali vzgojiteljice poznajo zakonodajo s področja nasilja (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode)?
- Kakšna je raven usposobljenosti vzgojiteljic za ravnanje v primeru zaznave družinskega nasilja- se čutijo dovolj usposobljene in kompetentne za tovrstno delo?
- Ali se pojavljajo razlike v zaznavanju nasilja glede na leta delovnih izkušenj, stopnjo izobrazbe ali delovno mesto?
- Kje vzgojiteljice vidijo primanjkljaj, kaj bi želele drugače?
- Ali obstaja potreba po dodatnem strokovnem spopolnjevanju, izobraževanju na področju nasilja?

V raziskavi sem preverjala sledeče hipoteze:

H1: Najpogosteje bi vzgojiteljice/ pomočnice vzgojiteljic odreagirale in obvestile svetovalno službo ob vidnih poškodbah na telesu otroka zaradi fizičnega kaznovanja.

H2: Manj kot polovica zaposlenih vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic ima izkušnje z otroki, ki so bili žrtve nasilja.

H3: Več kot polovica vzgojiteljic/ pomočnic vzgojiteljic bi znale ukrepati, če bi se srečale s primerom nasilja.

H4: Pri oceni usposobljenosti in ukrepanju se pojavljajo razlike glede na stopnjo izobrazbe.

H5: Pri oceni usposobljenosti in ukrepanju se pojavljajo razlike glede na delovne izkušnje v letih.

H6: Več kot polovica vzgojiteljic/ pomočnic vzgojiteljic pozna zakonodajo s področja nasilja

H7: Več kot polovica vzgojiteljic/ pomočnic vzgojiteljic pozna postopek za zaščito otroka, ki je žrtev nasilja.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Moje magistrsko delo zajema analizo posameznih primerov, oseb, ki so redno zaposlene v Vrtcih občine Žalec²⁹ in opravljajo vzgojno, izobraževalno ali svetovalno delo.

Pri raziskavi sem uporabila metodo raziskovalnega spraševanja, kar Blaž Mesec opiše kot »metodo, ki vključuje različne postopke neposrednega ustnega pogovora (intervju) in bolj ali manj posredne postopke pisnega spraševanja (anketiranja). Pojasni, da se s pomočjo in izbiro tovrstne metode zbirajo podatki in izjave z namenom, da bi rešili raziskovalni problem in da bi z združevanjem podatkov, njihovim primerjanjem in analizo prišli do spoznanj o širših skupinah«, v mojem primeru vzgojiteljic in svetovalne delavke (Mesec, 2009:205–208).

Raziskava je kvalitativna, saj del gradiva predstavljajo besedni opisi oziroma pripoved svetovalne delavke, ki ima praktične izkušnje s postopkom obravnavanja suma nasilja nad otroki. Raziskava je poizvedovalna, saj so preko pridobljenih informacij v sklepnem delu predstavljene značilnosti omenjene problematike. Podatke sem zbrala s pomočjo metode spraševanja, metode deskripcije ter kompilacije. Ker sem s spraševanjem vzgojiteljic in svetovalne delavke pridobila in zbrala novo gradivo, bo raziskava tudi empirična. S podatki sem prišla do novih spoznanj, ki bodo neposredno uporabna tudi na področju vzgoje in izobraževanja ter socialnega dela, zato je moja raziskava tudi aplikativna (Mesec, Rape in Rihter, 2009).

Podatke za obravnavo zastavljenih raziskovalnih vprašanj in hipotez, ki sem jih preverjala, sem pridobila s pomočjo kvantitativne in kvalitativne metode dela. V ta namen sem izdelala dva merska instrumenta, na podlagi katerih sem pridobila podatke, tj. spletni in pisni anketni vprašalnik ter nestandardiziran intervju.

²⁹ Vzgojiteljice so zaposlene v 12 enotah v občini Žalec: Žalec I, Žalec II, Žalec III, Griže, Levec, Liboje, Novo Celje, Petrovče, Ponikva, Šempeter, Trje in Zabukovica.

3.2 Merski instrumenti

Opravila sem nestandardiziran, polstrukturiran raziskovalni intervju, ki ga imenujemo odprti ali dialoški intervju (Mesec, 1998:80). Intervju je bil oblikovan z vprašanji odprtega tipa, ki so se navezovala na raziskovalna vprašanja.

Vnaprej zastavljene teme sem uporabila kot rdečo nit pogovora, v pomoč mi je bilo vodilo za intervju:

- svetovalna služba v vrtcu (opis področja dela, naloge),
- sodelovanje z vzgojitelji,
- otrok-žrtev nasilja,
- postopek obravnave suma nasilja nad otrokom (pooblastila, ukrepi),
- zakonodaja,
- sodelovanje z drugimi institucijami,
- pogovor (s starši, otrokom),
- stanje v vrtcu v zadnjih letih,
- osebno mnenje.

Svetovalno delavko sem spraševala po subjektivnem opisu, doživljanju, mnenjih in stališčih. Posamezna vprašanja sem si izmišljala sproti in tako prilagajala vsebino, glede na značilnosti pogovora in način njenega mišljenja. S podvprašanji sem intervjuvanko usmerjala in ji tako pomagala, da se je spomnila posameznih dogodkov ali izjem, ki so za raziskavo pomembne. Zapis pogovora s svetovalno delavko je v prilogi 2.

Za zbiranje podatkov sem uporabila anketni vprašalnik za vzgojiteljice. Pri sestavljanju anonimnega vprašalnika sem si pomagala s strokovno literaturo, z raziskovalnimi vprašanji in hipotezami, ki sem si jih zastavila pred začetkom raziskave. Pripravila sem poskusni anketni vprašalnik, ki ga je mentor dobil v predogled. Po sondažnem poskusu sem odpravila pomanjkljivosti ter napake in tako zagotovila veljavnost vprašalnika. Vprašalnik vsebuje zaprta vprašanja z večstransko izbiro odgovorov. V nekaterih primerih so imele anketiranke možnost, da so kot odgovor, dopisale svoje predloge. Zanesljivost sem zagotovila s kratkimi, jasno postavljenimi vprašanji in natančnimi navodili, ki so bila za anketiranke razumljiva. V fazi anketiranja sem pazila, da nisem vplivala na mnenje in odgovore anketirancev. Vprašalnik je vseboval 14 vprašanj odprtega in/ali zaprtega tipa. Vprašanja so bila oblikovana v lestvici definiranih kategorij ali v lestvici objektivnih indikatorjev. Ugotavljala sem, kateri indikatorji so/niso in kako pogosto so prisotni pri posameznici (Mesec in dr., 2009).

Ključne teme, ki sem jih obravnavala, so:

- nasilje (opredelitev, znaki pri otroku, ki je žrtev nasilja),
- pomembnosti dejavnikov, ki nam pomagajo pri preprečevanju nasilja nad otrokom,
- obravnava suma nasilja (izkušnje, ukrepanje),
- samoocena strokovne usposobljenosti (dileme, želje, izobraževanje),
- poznavanje Pravilnika o obravnavi nasilja v družini za VIZ³⁰,
- sodelovanje vzgojiteljic s svetovalno službo v vrtcu in
- sodelovanje s starši.

Za reševanje anketnega vprašalnika je bilo predvidenih 5–7 minut. V zadnjem delu anketnega vprašalnika so bila vprašanja o objektivnih dejstvih, naslovljena na demografske podatke vzgojiteljic (starost, izobrazba, število let delovnih izkušenj, starostno obdobje otrok).

Primer anketnega vprašalnika za vzgojiteljice je v prilogi 1.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo so sestavljale vzgojiteljice³¹, ki so redno zaposlene v Vrtcih občine Žalec. V času izpolnjevanja anketnih vprašalnikov je bilo zaposlenih 53 vzgojiteljic in 51 pomočnic vzgojiteljic³², skupaj torej 104 strokovnjakinj. Izbrala sem neslučajnostni vzorec, v katerega so zajete osebe, ki so stare med 20 in 60 let. Prostovoljno je sodelovalo 92 vzgojiteljic, le ena vzgojiteljica je zavrnila sodelovanje.

3.4 Zbiranje podatkov

Vprašalnice sem naslovila na vzgojiteljice in opravila intervju s svetovalno delavko v svetovalni službi vrtca. Vse so bile vnaprej seznanjene z vsebino, namenom, cilji in potekom raziskave, načinom zbiranja in analiziranja podatkov in da bodo pridobljeni podatki uporabljeni v študijske namene in namene zavoda. Anketni vprašalniki so bili na voljo za izpolnjevanje v spletni (povezava do spletne ankete: <https://www.1ka.si/a/201402>) ali v tiskani obliki. Za obliko in način reševanja so se sodelujoče lahko odločile po lastni presoji. Anketiranje je potekalo od 12. 2. 2019 do 13. 3. 2019. Zagotovljena je bila anonimnost.

³⁰ V nadaljevanju: Pravilnik za VIZ.

³¹ V magistrski nalogi pod nazivom vzgojiteljica ne ločujem med vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice predšolskih otrok. Ločeno bom izraza uporabila in navedla zgolj takrat, kjer bi bilo ločevanje med nazivoma pomembno ali bi želela poudariti razliko med njima.

³² 50 pomočnic vzgojiteljic in 1 pomočnik vzgojitelja.

Podatke za raziskavo in obravnavo sem pridobila z delno usmerjenim, polstrukturiranim intervjujem, s pomočjo metode spraševanja. Pogovor, intervju s svetovalno delavko A. K., je potekal v četrtek, 28. marca 2019, v pisarni svetovalne službe VIZ Žalec. Pogovor je trajal 1 uro in 15 minut. Sogovornico sem seznanila s cilji in nameni svojega poizvedovanja in ji ponudila možnost, da odkloni ali ne odgovori na vprašanje, če se ji bo zdelo preveč osebno ali neustrezno. V večji meri sem spraševala z vprašanji odprtega tipa, ki so ponujali možnost, da je samostojno pripovedovala, opisovala izkušnje, podajala mnenja in predloge. Njeno anonimnost sem zagotovila tako, da bodo v magistrski nalogi zapisane le začetnice imena in priimka.

Svetovalna delavka je zavrnila snemanje intervjuja, zato je intervju potekal s sprotnim zapisovanjem. Zapis je intervjuvanka dobila v branje in potrdila objavo za študijske/raziskovalne namene mojega magistrskega dela.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

V analizo so bili vključeni le popolno izpolnjeni anketni vprašalniki. Od prejetih ni bilo nobenega neveljavnega ali pomanjkljivo izpolnjenega. V času anketiranja je bilo nekaj vzgojiteljic odsotnih z dela zaradi bolezni, letnega dopusta ali drugih razlogov; osip predstavlja 15 zaposlenih strokovnih delavk.

Opravila sem narativno analizo posameznih primerov, izkušenj strokovnih delavk z zaznavanjem in obravnavo družinskega nasilja in pridobila kvantitativne in kvalitativne podatke, ki sem jih statistično obdelala. Podatke sem analizirala in rezultate predstavila opisno, v grafih ali tabelarično.

Izračunane in prikazane so absolutne (f) in odstotne ($f\%$) frekvence. (Rode, 2013/2014). Za preizkušanje odvisnih zvez, povezavo med spremenljivkami, sem uporabila Pearsonov koeficient in Cramerjev alfa (Mesec, Rode, Rape Žiberna, 2012). Pridobljene podatke sem obdelala s statističnim programom SPSS, ki se uporablja za statistično obdelavo podatkov.³³

Podatke o delovanju vrtca in vlogah strokovnjakinj (vzgojiteljic in svetovalne delavke), ki sem jih pridobila z vprašalniki in intervjujem, sem predstavila v teoretičnem in empiričnem delu magistrske naloge. Rezultate in ugotovitve raziskave sem predstavila v empiričnem delu in v sklepnem delu dodala svoje predloge.

³³ Rezultati izračunov vseh korelacij so prikazani v tabeli in so v prilogi 4.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

Rezultate analize vprašalnika sem obravnavala tako, da sem sledila strukturi anketnega vprašalnika³⁴ in zastavljenim hipotezam. Rezultati raziskave so predstavljeni po vrstnem redu problemov oziroma hipotez raziskave. Iz podatkov, ki sem jih pridobila iz anketnih vprašalnikov, sem izluščila elemente in teme, ki so se pojavljale dovolj pogosto ter preverjala, ali med njimi obstajajo razlike in povezave.

4.1 Splošni podatki raziskovalnega vzorca

V tabeli 4.1 so prikazani splošni podatki raziskovalnega vzorca, ki sem ga nekoliko že opisala v metodološkem delu. Vzorec zajema 92 vzgojiteljic (n=92) od 104 redno zaposlenih v VIZ Žalec (N=104), tj. 88,5 % populacije. Za vzgojiteljice predšolskih otrok in pomočnice vzgojiteljic uporabljam skupen termin – vzgojiteljica. V nadaljevanju so podatki (f) prikazani kot absolutne (f) in odstotne (f %) frekvence.

Tabela 4.1: Splošni podatki raziskovalnega vzorca

POPULACIJA	podatki	frekvenca (f)	odstotek (f %)
STAROST			
	20–29 let	17	18 %
	30–39 let	35	38 %
	40–49 let	22	24 %
	50–54 let	9	10 %
	55 let in več	9	10 %
	SKUPAJ:	92	100 %
DELOVNE IZKUŠNJE			
	do 10 let	43	47 %
	11–20 let	20	22 %
	21–29 let	15	16 %
	30 let in več	14	15 %
	SKUPAJ:	92	100 %
IZOBRAZBA			
	srednja vzgojiteljska šola	46	50 %
	višja ali visoka šola za vzgojitelje	39	42 %
	drugo	7	8 %
	SKUPAJ:	92	100 %
STAROSTNA SKUPINA OTROK			
	prvo starostno obdobje	37	40 %
	drugo starostno obdobje	36	39 %
	kombinirana skupina otrok	19	21 %
	SKUPAJ:	92	100 %

³⁴ Anketni vprašalnik je priloga 1.

V vzorcu prevladuje zastopanost žensk, saj je v raziskavi sodeloval le 1 moški vzgojitelj. Anketni vprašalnik so izpolnjevale vzgojiteljice različnih starosti. Izbirale so lahko med petimi kategorijami. V zavodu so v največjem deležu zaposlene vzgojiteljice, stare med 30 in 39 let (38 %), sledijo jim stare med 40 in 49 let (24 %) ter 20–29 let (18 %). Najmanj je vzgojiteljic, ki so v starostnem razponu med 50–54 let (10 %) ter 55 let in več (10 %).

Vzgojiteljice so se v anketnem vprašalniku lahko opredelile med štirimi možnimi kategorijami, glede na delovne izkušnje. Iz podatkov lahko razberemo, da je trenutno 69 % zaposlenih vzgojiteljic, ki imajo manj kot 10 let ali do 20 let delovnih izkušenj ($f=63$), 16 % med 21–29 let, najmanj pa je tistih (15 %), ki so zaposlene 30 let in več.

V raziskavi je z največjim deležem (50 %) sodelovalo 46 vzgojiteljic, ki imajo srednješolsko izobrazbo ter 39 (42 %) vzgojiteljic, ki imajo doseženo višjo ali visoko šolo za vzgojiteljice. Sedem (8 %) preostalih vzgojiteljic opravlja delo z drugo izobrazbo, s pogoji za opravljanje dela v VIZ. Zaradi zagotavljanja anonimnosti nisem zahtevala, da se opredelijo glede na delovno mesto, ki ga opravljajo.

Kot sem v uvodu že omenila, je število vseh oddelkov otrok v vrtcu 55, od tega 20 skupin prvega, 23 oddelkov drugega starostnega obdobja ter 12 kombiniranih skupin otrok. Glede na podatek je tudi razvidno število zaposlenih vzgojiteljic. Le en odstotek je razlike med tistimi, ki delajo v prvem in drugem starostnem obdobju (40 % in 39 %), 21 % je zaposlenih v kombiniranih oddelkih otrok.

4.2 Opredelitev nasilja in prepoznavanje znakov nasilja

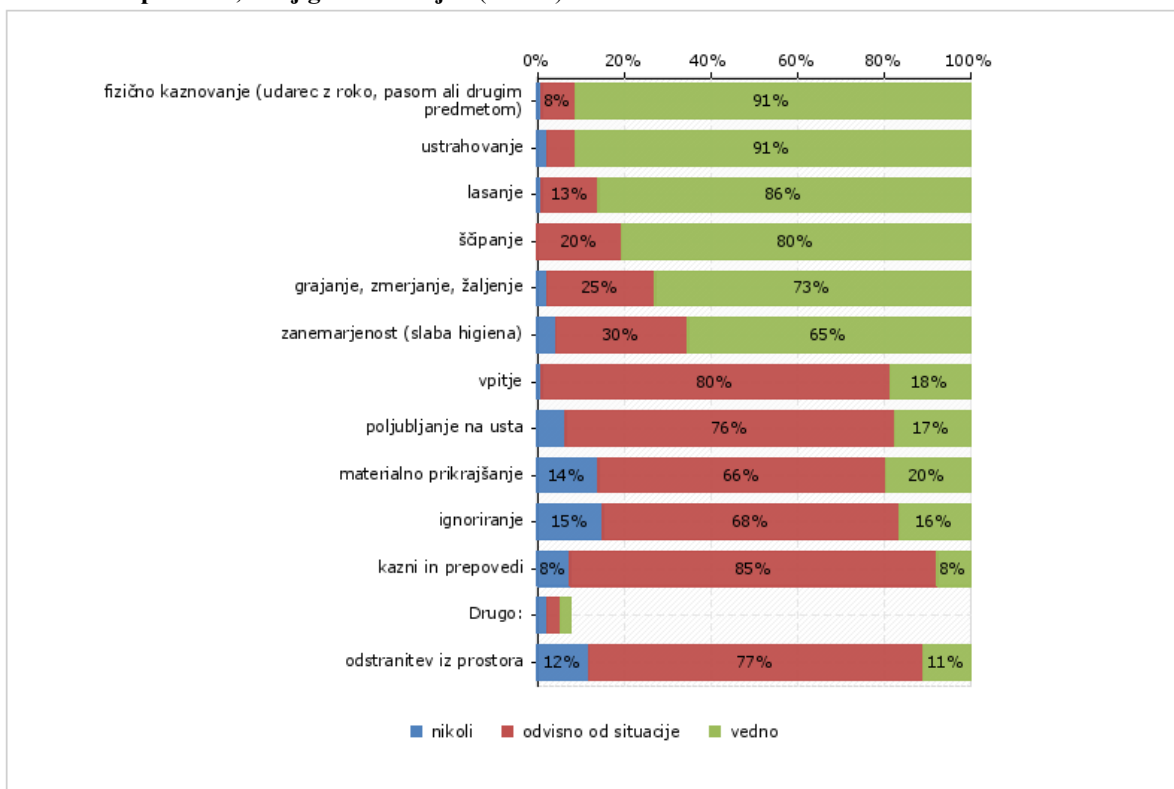
V teoretskem uvodu sem opredelila znake in možne posledice, ki se zrcalijo na otroku, ki je žrtev nasilja.

Raziskovala sem, kako se vzgojiteljice opredelijo, kdaj gre za nasilje in kako prepoznavajo znake nasilja pri otrocih. Pozvane so bile, da stopnjo soglašanja pri posameznih trditvah označijo z možnostmi: 1 – nikoli, 2 – odvisno od situacije in 3 – vedno.

Vprašane so se v enakem odstotku (91 %) izjavile, da gre vedno za nasilje, kadar je otrok deležen fizičnega kaznovanja ali je ustrahovan.

Kot pomembnejše znake so izpostavile tudi lasanje (86 %), ščipanje (80 %), zmerjanje, grajanje in žaljenje (73 %) ali zanemarjenost otroka s slabo higieno (65 %). V večji meri, da je nasilje odvisno od situacije, so opredelile kaznovanje otroka s prepovedmi (85 %), vpitje nad otrokom (80 %), odstranitev iz prostora (77 %), poljubljanje na usta (76 %). Za nekatere od njih materialno prikrajšanje ali neupoštevanje otroka ne pomeni nasilja (15 %).

Kako bi se opredelili, kdaj gre za nasilje? (n = 92)

Graf 4.1: Opredelitev nasilja

S trditvami (znaki nasilja) sem preverjala informiranost in stališča vzgojiteljic do nasilja. Moja predvidevanja so bila, da bi le-te najpogosteje odreagirale in obvestile svetovalno službo ob vidnih poškodbah na telesu otroka, ki so nastale zaradi fizičnega kaznovanja.

Anketiranke so lahko izbrale več odgovorov, v kategoriji drugo, so imele možnost dodati še svoje predloge.

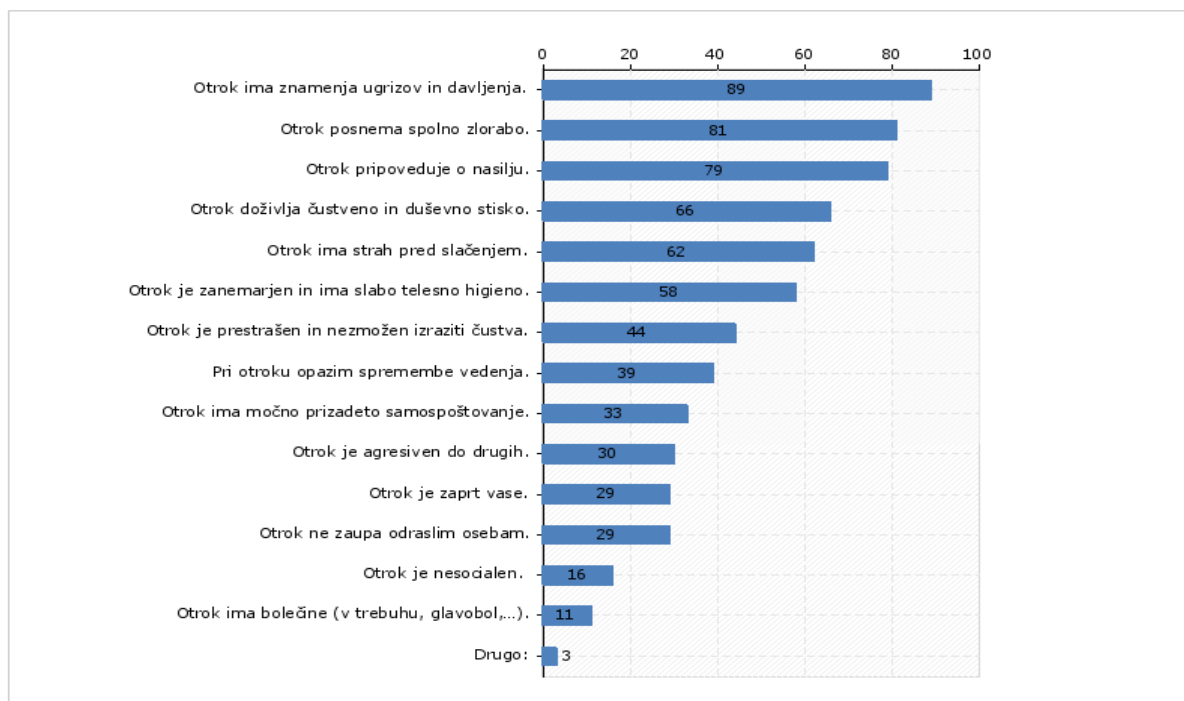
Tabela 4.2: Znaki nasilja

Znaki	Otrok je žrtev nasilja. Kdaj bi odreagirali in obvestili svetovalno službo?				
	Vprašanje	Frekvence (enote)	%	Frekvence (navedbe)	%
ZNAKI a	Otrok ima bolečine (v trebuhu, glavobol ...).	11	1 %	4	12 %
ZNAKI b	Otrok pripoveduje o nasilju.	79	11 %	35	85,9 %
ZNAKI c	Otrok je agresiven do drugih.	30	4 %	13	32,6 %
ZNAKI d	Otrok je nesocialen.	16	4 %	11	17,4 %
ZNAKI e	Otrok je zaprt vase.	29	5 %	14	31,5 %
ZNAKI f	Otrok doživlja čustveno in duševno stisko.	66	9 %	27	71,7 %
ZNAKI g	Otrok ima močno prizadeto samospoštovanje.	33	5 %	15	35,9 %
ZNAKI h	Otrok ima znamenja ugrizov in davljenja.	89	13 %	41	96,7 %
ZNAKI i	Otroka je strah slačenja.	62	9 %	28	67,4 %
ZNAKI j	Otrok ne zaupa odraslim osebam.	29	5 %	15	31,5 %
ZNAKI k	Otrok posnema spolno zlorabo.	81	12 %	37	88 %
ZNAKI l	Otrok je zanemarjen in ima slabo telesno higieno.	58	10 %	29	63 %
ZNAKI m	Otrok je prestrašen in nezmožen izraziti čustva.	44	6 %	19	47,8 %
ZNAKI n	Pri otroku opazim spremembe vedenja.	39	5 %	15	42,4 %
ZNAKI o	Drugo:	3	1 %	2	3,3 %
	SKUPAJ:	669	100 %	305	727 %

Največ, 89 vzgojiteljic, se je opredelilo, da bi obvestile svetovalno službo vrtca, če bi pri otroku opazile znamenja ugrizov in davljenja. Po njihovem mnenju je pomembno tudi, da bi odreagirale, če bi otrok posnema spolno zlorabo (81 oseb) ali pripovedoval o nasilju (79 oseb). Ena izmed vzgojiteljic je dodala, da se ji zdi pomembno in da bi bila pozorna na to, če bi otrok nakazoval na nasilje pri igri ali nasilje v igri podoživljal.

Velika večina je med pomembnimi znaki nasilja opozarjala na doživljanje stisk otroka (66 oseb), če je strah otroka slačenja (62 oseb) ali če bi bil otrok slabo negovan in zaradi nehigiene zanemarjen (58 oseb). Vzgojiteljice bi namenile pozornost otroku in obvestile svetovalno delavko le v redkih primerih (4 navedbe), če bi otrok tarnal zaradi bolečin v trebuhu, glavobolu ipd.

Otrok je žrtev nasilja. Kdaj bi odreagirali in obvestili svetovalno službo? (n = 92)

Graf 4.2: Znaki nasilja

V prvem vprašanju anketnega vprašalnika se je kar 84 vzgojiteljic opredelilo, da gre vedno za nasilje, kadar je otrok fizično kaznovan. Iz tendenc, da so v drugem vprašanju najpogosteje označile znake fizičnega nasilja, ki bi jih vodili k hitremu odzivanju in obveščanju svetovalne službe, potrjujem svoje prvo predvidevanje (H1). Iz podatkov razberemo, da fizično obliko nasilja pojmujejo in ocenjujejo kot težjo obliko nasilja in s tem posledično bi tudi reagirale.

4.3 Ocena dejavnikov pri preprečevanju nasilja

V raziskavi so anketiranke morale oceniti trditve s stopnjo pomembnosti dejavnikov, za katere menijo, da jim pomagajo pri preprečevanju nasilja nad otrokom. Ponudila sem jim možnosti, da po pomembnosti ocenijo (1 – zelo pomembno, 2 – pomembno in 3 – nepomembno) hiter odziv tandema, posvetovanje z drugimi vzgojiteljicami iz vrtca ali pogovor z otrokom, s starši, s svetovalno delavko, z ravnateljico.

Tabela 4.3: Dejavniki pri preprečevanju nasilja

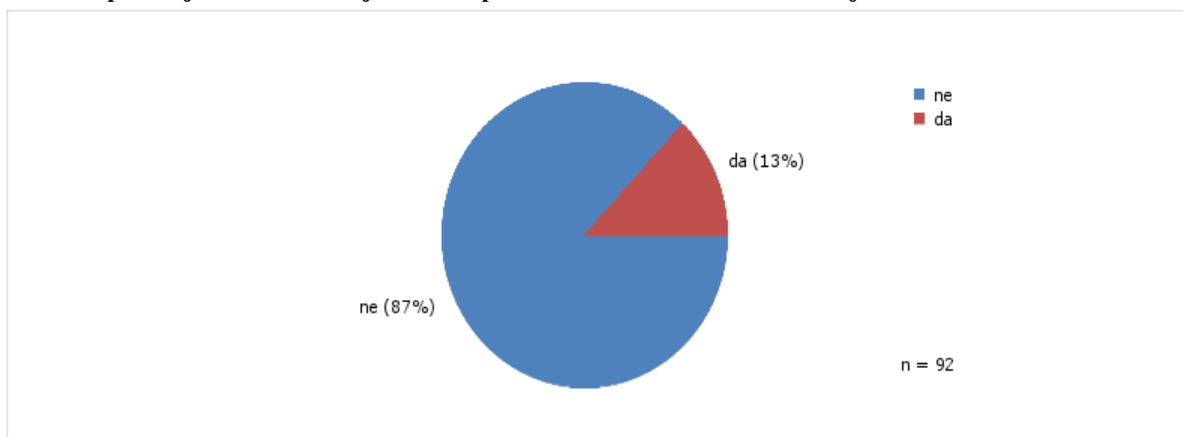
DEJAVNIKI	Podvprašanja	Ocenite trditve s stopnjo pomembnosti dejavnikov, ki nam pomagajo pri preprečevanju nasilja nad otrokom.			
		Odgovori			
		zelo pomembno	pomembno	nepomembno	skupaj
DEJAVNIKI a	Hiter odziv strokovnih delavcev v oddelku.	83	9	0	92
		90 %	10 %	0 %	100 %
DEJAVNIKI b	Posvetovanje z drugimi sodelavci/vzgojitelji v vrtcu.	59	33	0	92
		64 %	36 %	0 %	100 %
DEJAVNIKI c	Pogovor z otrokom.	74	18	0	92
		80 %	20 %	0 %	100 %
DEJAVNIKI d	Pogovor s starši.	71	21	0	92
		77 %	23 %	0 %	100 %
DEJAVNIKI e	Pogovor s svetovalno službo.	80	12	0	92
		87 %	13 %	0 %	100 %
DEJAVNIKI f	Pogovor z ravnateljico.	54	36	2	92
		59 %	39 %	2 %	100 %

Pregled rezultatov iz tabele 4.3 nam pokaže, da je za veliko večino vzgojiteljic (90 %) zelo pomemben hiter odziv tandema vzgojiteljic, ki sta z otrokom v neposrednem stiku. V veliki meri (87 %) se jim zdi zelo pomemben pogovor s svetovalno službo vrtca in pogovor z otrokom (80 %). 77 odstotkom vzgojiteljic se zdi zelo pomemben pogovor s starši, ki mu z majhnim odstopanjem po pomembnosti sledi tudi pogovor, in posvetovanje z drugimi vzgojiteljicami. Pogovor z ravnateljico v primeru zaznave nasilja se zdi zelo pomemben 59 odstotkom zaposlenih, medtem ko se 2 odstotkoma zdi nepomemben.

4.4 Osebne izkušnje s primerom obravnave suma nasilja

Rezultati, ki sem jih dobila z raziskavo, so potrdili mojo drugo hipotezo (H2). V Vrtcih občine Žalec se je pri svojem delu srečalo manj kot polovica vzgojiteljic s situacijo ali s primerom obravnave suma nasilja nad otrokom. Iz grafa 4.3 lahko razberemo, da se je pri svojem delu, neodvisno od trajanja delovnih izkušenj v letih, z obravnavo nasilja srečalo le 13 % zaposlenih, tj. natančno 12 oseb. 87 odstotkov oziroma 80 vprašanih vzgojiteljic nima lastne izkušnje z obravnavo ali prijavo suma nasilja iz prakse.

Ali ste se pri svojem delu že kdaj srečale s primerom obravnave suma nasilja nad otrokom?

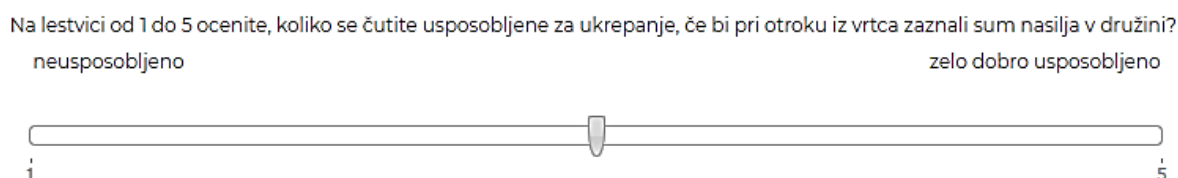

Graf 4.3: Osebne izkušnje s primerom obravnave suma nasilja

4.5 Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja

Vzgojiteljice so svojo strokovno usposobljenost ocenjevale na grafični lestvici od 1–5; (1 – neusposobljeno, 2 – slabo usposobljeno, 3 – zmerno, 4 – dobro, 5 – zelo dobro usposobljeno).

1 % vzgojiteljic se čuti neusposobljenih, 10 % jih meni, da so slabo usposobljene, 49 % zmerno usposobljene, 38 % dobro usposobljene in 2 % zelo dobro usposobljene.

Slika 4.2: Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja (na petstopenjski lestvici)

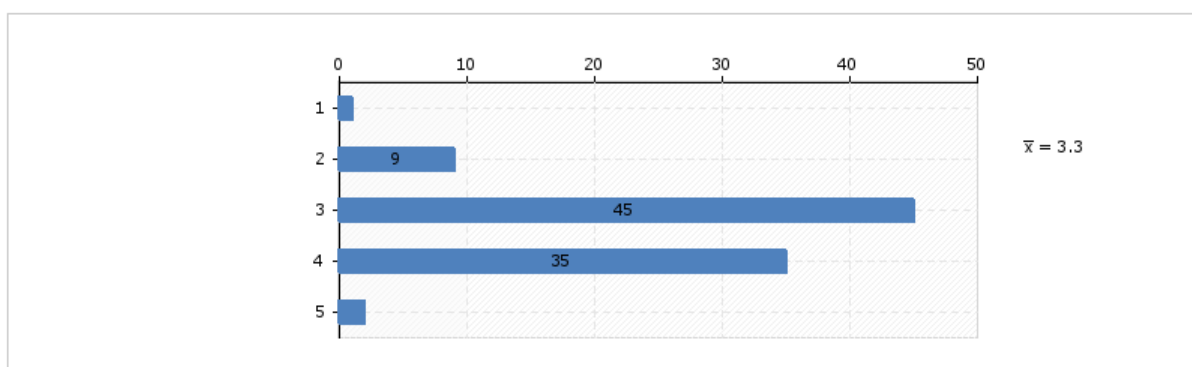
Tabela 4.4: Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja (na lestvici)

OCENA	število enot (f)	%	povprečje
1	1	1 %	1
2	9	10 %	2
3	45	49 %	3
4	35	38 %	4
5	2	2 %	5
Skupaj	92	100 %	3,304

Želela sem, da vzgojiteljice reflektirajo lastno prakso in ocenijo svojo usposobljenost s področja nasilja (n=92). Podatke predstavljam kot 2 nasprotni kategoriji, tistih vzgojiteljic, ki se čutijo slabo ali neusposobljene in tistih, ki svojo usposobljenost ocenjujejo z dobro ali zelo dobro.

V tabeli 4.4 in grafu 4.4 so prikazani podatki, da je 11 % tistih vzgojiteljic, ki so izbrale oceno manj od 3 in tistih z oceno več kot 3, ki jih je 40 %.

Iz grafa lahko razberemo podatke, da je povprečna ocena, s katero so se posameznice ocenile, 3,3 (mediana je 3, povprečna ocena je 3,3).

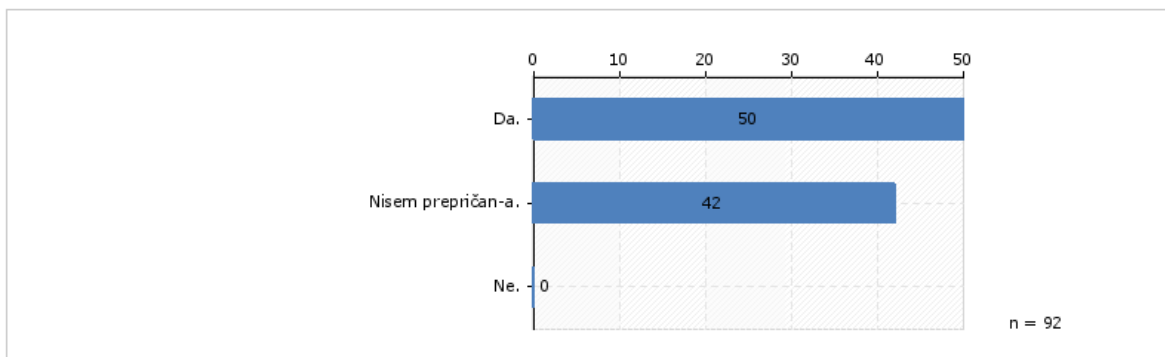
Graf 4.4: Samoocena usposobljenosti za ukrepanje v primeru nasilja (na petstopenjski lestvici)

Iz grafa 4.4 je razvidna raven usposobljenosti, ki nam nakazuje na to, da je večina vzgojiteljic zmerno usposobljenih (f=45) in še 10 oseb, ki se ne čutijo dovolj kompetentne za obravnavo nasilja, kar je skupno 60 % vseh vzgojiteljic, ki so se ocenile z oceno 3 ali manj.

V nadaljevanju me je zanimalo, ali vzgojiteljice poznajo postopek za zaščito otroka, ki je žrtev nasilja in ali bi znale ustrezno ukrepati.

4.6 Ukrepanje v primeru nasilja

Vzgojiteljice so odgovarjale na vprašanje: Bi znale ukrepati, če bi se srečale s primerom nasilja? Možni odgovori so bili: da, ne ali nisem prepričan-a.

Graf 4.5: Ukrepanje v primeru nasilja

Iz prikaza lahko razberemo, da so se anketirane opredelile zgolj z odgovoroma, da bi znale ukrepati v primeru nasilja ali za ukrepanje niso povsem prepričane. Slednje je izbralo presenetljivo velik odstotek, kar 42 oseb oziroma 46 % vprašanih. 50 vzgojiteljic meni, da bi znale ukrepati v primeru, če bi se pri svojem delu srečale s primerom nasilja, kar predstavlja 54 % anketiranih. Rezultati, ki sem jih prikazala v grafu 4.5, potrjujejo mojo tretjo hipotezo, s katero sem predpostavljala, da bi več kot polovica vzgojiteljic znalo ukrepati, če bi se srečale s primerom nasilja.

Na podlagi rezultatov lahko izpostavim dilemi:

- 1 – ali vzgojiteljice nasilna dejanja obravnavajo dovolj strokovno kljub dejstvu, da se v veliki meri ne čutijo dovolj usposobljene oziroma niso povsem prepričane, če bi znale ukrepati v primeru zaščite otroka, ki je žrtev nasilja?
- 2 – ali se pojavljajo razlike v primeru detekcije nasilja glede na stopnjo izobrazbe in leta delovnih izkušenj?

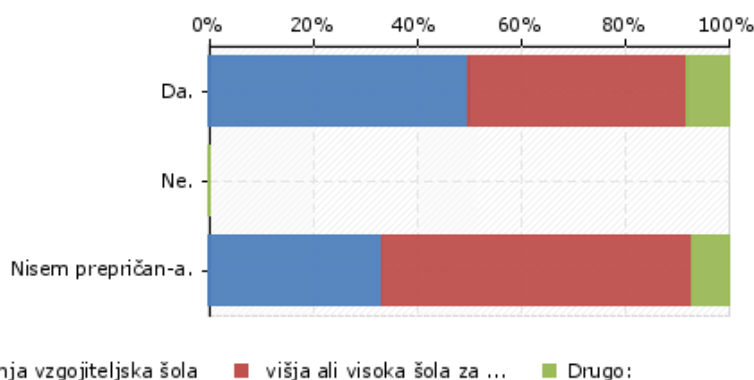
Na podlagi pridobljenih podatkov sem proučila povezanost med ravno usposobljenosti in raziskala obstoje razlik med vzgojiteljicami, glede na njihovo doseženo stopnjo izobrazbe ter dolžino delovne dobe in praktičnih izkušenj.³⁵ Izobrazba vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic je bila razvrščena v 3 kategorije in dolžina delovne dobe v 4 kategorije.

Tabela 4.5: Raven usposobljenosti vzgojiteljic glede na stopnjo izobrazbe

		Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?			Skupaj
		srednja vzgojiteljska šola	višja ali visoka šola za vzgojiteljice	Drugo:	
Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja?	Da	25 50 %	21 42 %	4 8 %	50 100 %
	Ne	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 100 %
	Nisem prepričan-a	14 33,33 %	25 59,52 %	3 7,14 %	42 100 %
	Skupaj	39 42,39 %	46 50 %	7 7,61 %	92 100 %

Tabela 4.5 in graf 4.6 nam prikazujeta, da se pri oceni usposobljenosti in ukrepanju pojavljajo razlike glede na stopnjo izobrazbe, z manjšim odstopanjem (H4).

Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja/dosežena stopnja izobrazbe? (n = 92)

Graf 4.6: Raven usposobljenosti vzgojiteljic glede na stopnjo izobrazbe zaposlenih

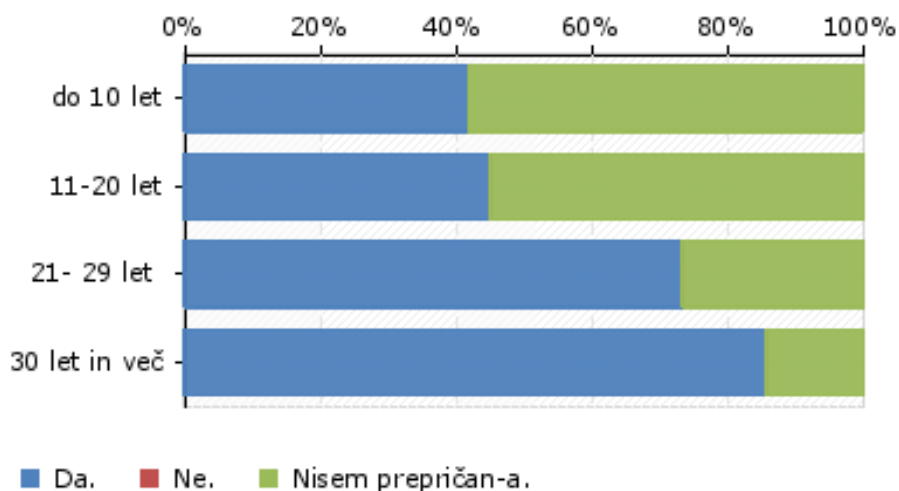
Z višjim odstotkom (50 %), da bi znale ukrepati v primeru nasilja, so se opredelile vzgojiteljice, ki imajo doseženo srednjo vzgojiteljsko šolo. Rezultati raziskave so pokazali, da je raven usposobljenosti vzgojiteljic, ki imajo doseženo višjo ali visoko šolo za vzgojiteljice, nižja od tistih s srednjo vzgojiteljsko izobrazbo. Kar 59,5 % z višjo/visoko izobrazbo jih je potrdilo, da

³⁵ Rezultati izračunov posameznih korelacij so prikazani v tabeli in so v prilogi 4.

o ukrepanju niso ravno prepričane, kar je skoraj polovica več od tistih, ki imajo srednjo šolo za vzgojiteljice. Ne morem opredeliti usposobljenosti tistih, ki niso definirale svoje stopnje izobrazbe (15 % – drugo).

Primerjala sem rezultate in ugotavljala, ali se med vzgojiteljicami pojavljajo razlike v usposobljenosti in ukrepanju glede na njihove delovne izkušnje v letih. Rezultati so grafično prikazani.

Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja/delovne izkušnje v letih? (n = 92)

Graf 4.7: Raven usposobljenosti glede na delovne izkušnje v letih

Primerjava podatkov kaže, da glede na izkušnje vzgojiteljic v letih, obstajajo statistične razlike med njihovo usposobljenostjo in pristopanjem do nasilja. Predvidevala sem, da imajo vzgojiteljice z daljšo delovno dobo tudi več možnosti, da bi se v praksi že srečale s primerom obravnave suma nasilja in bi posledično bile bolj suverene za nadaljnja ukrepanja. Moja predvidevanja so se potrdila (H5).

Sklepam, da delež vzgojiteljic s srednjo vzgojiteljsko izobrazbo predstavljajo tudi kategorijo vzgojiteljic, z delovnimi izkušnjami nad 20 let, saj so na delovnih mestih zaposlene tudi vzgojiteljice s srednješolsko izobrazbo. Predvidevam, da je rezultat pogojen z omenjenimi razlogi in menim, da imajo kljub doseženi nižji stopnji izobrazbe znanja in izkušenj s področja nasilja več zaradi daljše delovne dobe.

4.7 Strokovna usposobljenost s področja nasilja

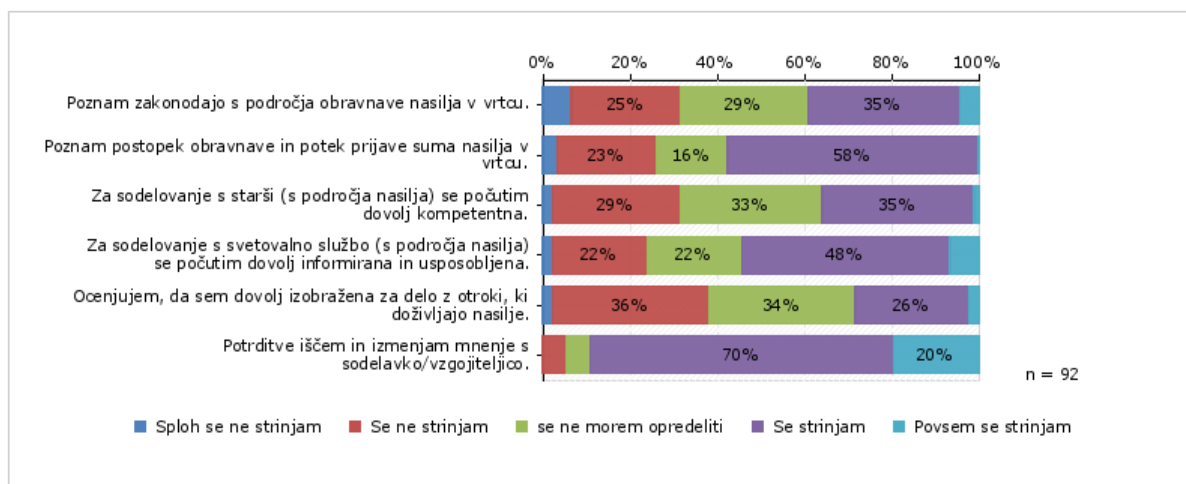
Predvidevala sem, da več kot polovica vzgojiteljic pozna zakonodajo s področja nasilja in postopek za zaščito otroka, ki je žrtev nasilja (H6 in H7). Trditvi sta označeni v tabeli 4.6, s katerima naznanjam potrjevanje/zavračanje hipotez.

Tabela 4.6: Poznavanje postopka za zaščito otroka (sum nasilja)

STROKA	Kako ocenjujete svojo strokovno usposobljenost s področja nasilja?						
	Podvprašanja	Odgovori					
		Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se ne morem opredeliti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam	Skupaj
STROKA a	Za sodelovanje s starši se počutim dovolj kompetentna.	2 (2 %)	27 (29 %)	30 (33 %)	32 (35 %)	1 (1 %)	92 (100 %)
STROKA b	Za sodelovanje s svetovalno službo se počutim dovolj informirana in usposobljena.	2 (2 %)	20 (22 %)	20 (22 %)	44 (48 %)	6 (7 %)	92 (100 %)
STROKA c	Ocenjujem, da sem dovolj izobražena za delo z otroki, ki doživljajo nasilje.	2 (2 %)	33 (36 %)	31 (34 %)	24 (26 %)	2 (2 %)	92 (100 %)
STROKA d	Poznam zakonodajo s področja obravnave nasilja v vrtcu.	6 (7 %)	23 (25 %)	27 (29 %)	32 (35 %)	4 (4 %)	92 (100 %)
STROKA e	Poznam postopek obravnave in potek prijave suma nasilja v vrtcu.	3 (3 %)	21 (23 %)	15 (16 %)	53 (58 %)	0 (0 %)	92 (100 %)
STROKA f	Potrditve iščem in izmenjam mnenje s sodelavko/vzgojiteljico.	0 (0 %)	5 (5 %)	5 (5 %)	64 (70 %)	18 (20 %)	92 (100 %)

Vzgojiteljice so lahko izrazile strinjanje/nestrinjanje s trditvijo, da poznajo zakonodajo s področja nasilja v vrtcu (ZPND in Pravilnik za VIZ). Neopredeljenih je bilo 29 % vprašanih vzgojiteljic. S trditvijo, da poznajo zakonodajo, se sploh ne strinja in ne strinja 32 % vprašanih, medtem ko se jih 39 % strinja ali popolnoma strinja. Odstotek nam pove, da moram zavreči hipotezo 6, saj sem predvidevala, da pozna zakonodajo vsaj 50 % vprašanih.

Kako ocenjujete svojo strokovno usposobljenost s področja nasilja? (n = 92)

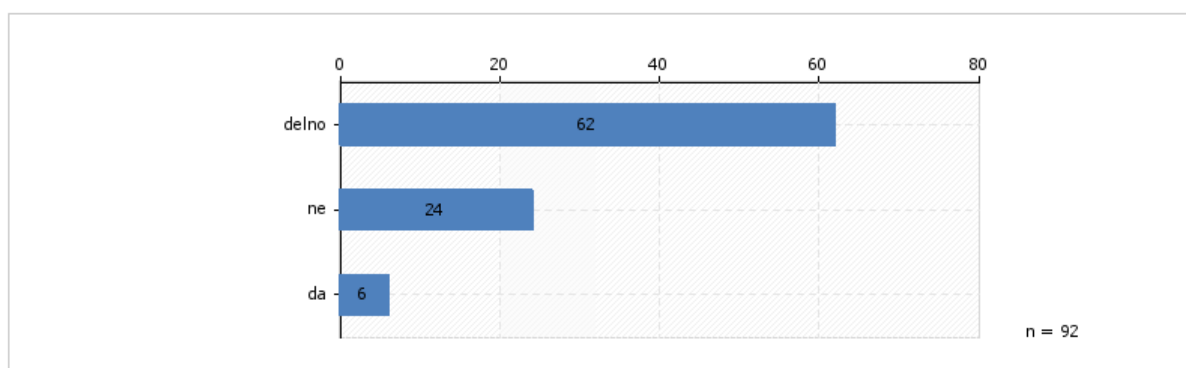
Graf 4.8: Poznavanje postopka za zaščito otroka (sum nasilja)

Raziskava je obravnavala tudi poznavanje postopka prijave in obravnave suma nasilja v vrtcu. Postopka ne pozna 23 % vzgojiteljic, 16 % jih je bilo ob trditvi neopredeljenih. Več kot polovica (58 % ali 53 oseb) jih je odgovorilo pritrdilno, da poznajo postopek prijave in obravnave suma nasilja. Zbrani podatki pokažejo in potrdijo moje predvidevanje (H7), saj malo več kot polovica (50 %) anketiranih ocenjuje, da poznajo protokol ravnanja in svojo strokovno odgovornost.

4.8 Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode

V skladu z ZPND in Pravilnikom za VIZ so strokovne delavke dolžne izvesti določene postopke in ukrepe za zaščito otroka, ki jih določa zakon. Ravno to je bil razlog, da raziščem v kolikšni meri vzgojiteljice poznajo vsebino omenjenega pravilnika, ki jih zavezuje pri delu.

Ali ste seznanjeni z omenjenim pravilnikom in poznate njegovo vsebino?

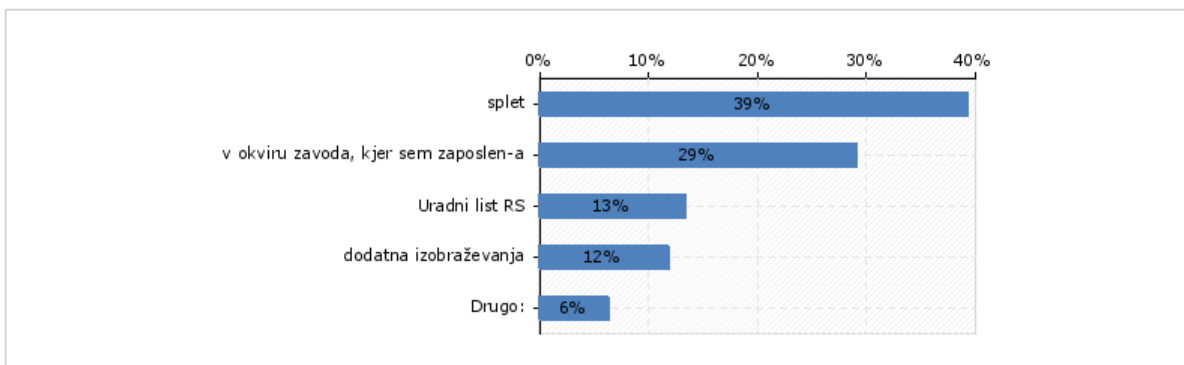

Graf 4.9.: Pravilnik o obravnavi nasilja v družini

Samo 6 oseb od 92 vprašanih jih je pritrdilo, da poznajo vsebino pravilnika, 62 vzgojiteljic je seznanjenih le delno, preostalih 24 vzgojiteljic pravilnika ne pozna. Sprašujem se, ali lahko vzgojiteljice zagotovijo varnost otroka in ga zaščitijo, če v tako nizkem številu/odstotku poznajo njegovo vsebino?

Želela sem izvedeti, kaj in kje so vzroki o tako slabi informiranosti. Zanimalo me je tudi, kje so tiste vzgojiteljice, ki so z njim seznanjene (v celoti ali delno), dobile informacije o njegovi vsebini.

Kje ste pridobili informacije o Pravilniku za VIZ oziroma kdo vas je z njimi seznanil?

Graf 4.10.: Seznanitev s Pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za VIZ

Anketiranke so lahko izbirale med vsemi možnimi trditvami, lahko so navajale več odgovorov hkrati ali dodale svoj predlog. Zato je v izračunu upoštevanih 127 navedb, med katerimi so se opredelile. Izračun z odstotki je za 69 oseb, saj so odgovarjale le tiste, ki so v celoti ali delno seznanjene s Pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za VIZ. Podatke sem prikazala v grafu 4.9. Iz grafa 4.10 lahko razberemo, da se je najvišji odstotek vzgojiteljic (39 %) s pravilnikom seznanil samoiniciativno, preko spleta. 10 odstotkov manj se jih je s pravilnikom seznanilo v okviru vrtca. Vir informacij za spoznavanje pravilnika je bil tudi Uradni list RS (13 %). Nekaj manj jih je podatke o vsebini pravilnika dobilo na dodatnih izobraževanjih (12 %). Le manjši del anketirank je omenilo, da so informacije o pravilniku pridobile na fakulteti (kategorija drugo).

Preverjala sem tudi, ali je s poznavanjem omenjenega Pravilnika za VIZ pogojena ocena usposobljenosti ter ukrepanje vzgojiteljic. Podatki so prikazani v tabeli 4.7.

Tabela: 4.7: Razlike/povezave med ukrepanjem in poznavanjem Pravilnika za VIZ

		Ali ste seznanjeni z omenjenim pravilnikom in poznate njegovo vsebino?			
		da	delno	ne	Skupaj
Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja?	Da.	6	37	7	50
		12 %	74 %	14 %	100 %
	Ne.	0	0	0	0
		0 %	0 %	0 %	100 %
	Nisem prepričan-a.	0	25	17	42
		0 %	59,52 %	40,48 %	100 %
Skupaj	6	62	24	92	
	6,52 %	67,39 %	26,09 %	100 %	

Iz predstavljenih rezultatov v grafu 4.9 in v tabeli 4.7 lahko razberemo, da 24 vprašanih vzgojiteljic pravilnika ne pozna, 62 vzgojiteljic pravilnik pozna le delno, 6 jih pravilnik pozna v celoti.

6 vzgojiteljic, ki so seznanjene s pravilnikom v celoti, jih meni, da bi v primeru nasilja znale ukrepati. Bistveno več, 37 vzgojiteljic je prepričanih, da bi znale ukrepati, če tudi pravilnik poznajo le delno. Podatki kažejo na to, da se je 8 vzgojiteljic več (50/42 vzgojiteljic) opredelilo, da bi znale ukrepati, če tudi poznajo pravilnik le delno od tistih, ki zaradi nepoznavanja pravilnika menijo, da o postopanju in ukrepanju v primeru nasilja niso ravno prepričane. 7 vzgojiteljic meni, da poznavanje pravilnika ni povezano z njihovim ukrepanjem, pravilnika ne poznajo, vendar so prepričane, da bi znale ukrepati. Glede na to menim, da ne morem potrditi oziroma zagotoviti, da obstaja povezava med poznavanjem pravilnika ter njihovim ukrepanjem.

Preverjala sem tudi, ali je usposobljenost ter ukrepanje vzgojiteljic pogojeno z osebno izkušnjo obravnave primera suma nasilja. Podatki so prikazani v tabeli 4.8.

Tabela 4.8: Razlike/povezave med ukrepanjem in praktično izkušnjo z nasiljem

		Ali ste se pri svojem delu že kdaj srečali s primerom obravnave suma nasilja nad otrokom?		
		ne	da	Skupaj
Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja?	Da.	44	6	50
		88 %	12 %	100 %
	Ne.	0	0	0
		0 %	0 %	100 %
	Nisem prepričan-a.	36	6	42
		85,71 %	14,29 %	100 %
	Skupaj	80	12	92
		86,96 %	13,04 %	100 %

V grafu 4.3 so prikazani podatki o osebnih/praktičnih izkušnjah vzgojiteljic, ki so se/niso pri svojem delu srečale s primerom obravnave suma nasilja. Od 12 vprašanih oseb (13 %), ki so potrdile, da so se pri svojem delu že srečale z obravnavo nasilja, jih je 6 mnenja, da še vedno niso povsem prepričane, da bi kljub izkušnji tudi nadalje znale ukrepati. Podatki v tabeli nam povedo, da bi 44 oseb, čeprav še nimajo osebne izkušnje obravnave nasilja, znale ustrezno ukrepati in bi znale zaščititi otroka v primeru nasilja. 36 vzgojiteljic je potrdilo, da zaradi pomanjkanja izkušenj niso ravno prepričane, da bi znale ustrezno ukrepati. Glede na podatke neizkušenih, se mnenja med tistimi, ki so prepričane v svoje sposobnosti in med tistimi, ki niso prepričane o ukrepanju, razlikujejo le v majhnem deležu. Glede na zbrane podatke ne morem posploševati, da so tiste, ki že imajo praktično izkušnjo bolj suverene pri svojem delu in ukrepanju od tistih, ki osebne izkušnje še nimajo. Torej, ali obstaja povezava in odvisnost med praktično izkušnjo vzgojiteljic ter njihovim ukrepanjem ali ne, zagotovo ne morem potrditi.

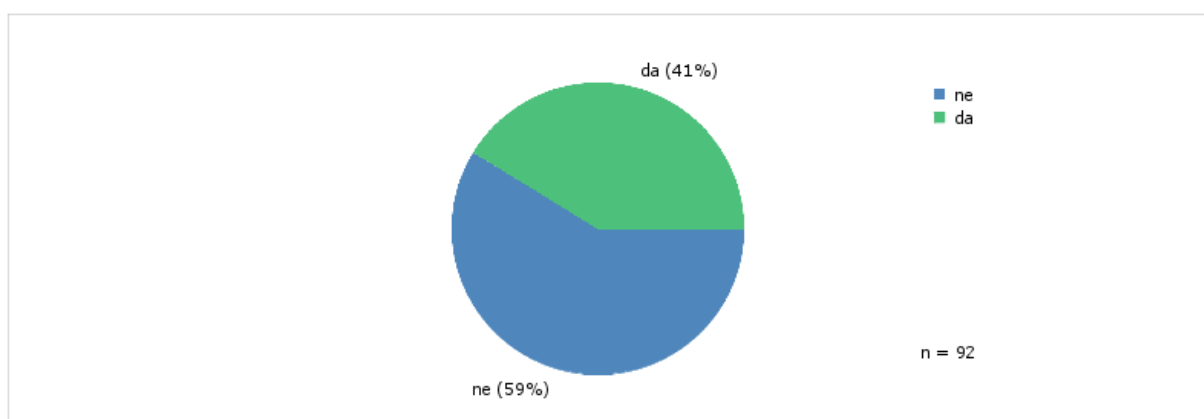
Menim, da bi v prihodnje bilo zanimivo preveriti, na podlagi česa se vzgojiteljice odločajo za ukrepanje oziroma na kaj so se/bi se pri ukrepanju uprle, glede na to, da z vsebino pravilnika niso seznanjene ali z obravnavo suma nasilja še nimajo osebnih izkušenj.

4.9 Izobraževanja o nasilju

Zanimalo me je, kje in v kolikšni meri se vzgojiteljice strokovno izpopolnjujejo, izobražujejo ali dodatno usposabljaajo za področje družinskega nasilja.

Iz predstavljenih rezultatov v grafu 4.11 lahko razberemo, da se je za delo na področju nasilja izobraževalo 41 % vprašanih, tj. 38 vzgojiteljic. 54 vzgojiteljic, ki predstavljajo višji odstotek (59 %), se še ni udeležilo nobenega izobraževanja o nasilju. Iz prikaza lahko razberemo, da je velik odstotek vzgojiteljic neusposobljenih oziroma premalo usposobljenih.

Ali ste se že udeležili kakšnega izobraževanja o nasilju?

Graf 4.11.: Izobraževanje o nasilju

Zanimalo me je, ali je udeleženos na izobraževanjih soodvisna z izobrazbo zaposlenih ali drugače rečeno, katere vzgojiteljice, s srednjo ali višjo izobrazbo, so se pogosteje udeležile dodatnih izobraževanj s področja nasilja.

Tabela 4.9: Razlike/povezave med udeleženosjo na izobraževanjih in izobrazbo

		Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?			
		srednja vzgojiteljska šola	višja ali visoka šola za vzgojitelje	Drugo:	Skupaj
Ali ste se že udeležili kakšnega izobraževanja o nasilju?	Ne.	23 42,59 %	27 50,00 %	4 7,41 %	54 100 %
	Da.	16 42,11 %	19 50 %	3 7,89 %	38 100 %
	Skupaj	39 42,39 %	46 50 %	7 7,61 %	92 100 %

Iz podatkov lahko razberemo, da je od 38 vzgojiteljic, ki so potrdile udeležbo na dodatnih izobraževanjih, višji odstotek tistih (50 %), ki imajo višjo ali visoko šolo za vzgojitelje.

Svetovalna delavka je svoje strokovno izpopolnjevanje opisala: »Pri svojem delu se strokovno izpopolnjujem na izobraževanjih, s študijem aktualne literature, sodelovanjem na srečanjih štajersko-koroškega aktiva svetovalnih delavk.«

Ker se izobraževanja o nasilju ni udeležila več kot polovica vprašanih vzgojiteljic, sem želela raziskati in preveriti, ali je zaradi t. i. teoretičnega neznanja odvisno njihovo (ne)ukrepanje.

Tabela 4.10: Razlike/povezave med ukrepanjem in udeležbo na izobraževanju o nasilju

	Ali ste se že udeležili kakšnega izobraževanja o nasilju?			
	Da.	ne	da	Skupaj
Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja?		23	27	50
		46 %	54 %	100 %
	Ne.	0	0	0
		0 %	0 %	100 %
	Nisem prepričan-a.	31	11	42
		73,81 %	26,19 %	100 %
	Skupaj	54	38	92
		58,70 %	41,30 %	100 %

Rezultati raziskave so pokazali, da so v svojo usposobljenost bolj prepričane tiste, ki so se izobraževanj že udeležile. Višji odstotek negotovosti o ukrepanju se pokaže pri tistih, ki se izobraževanj še niso udeležile in posledično niso prepričane ali bi znale ustrezno ravnati v primeru zaznave in suma nasilja nad otrokom.

Menim, da pridobljeni podatki nakazujejo na potrebo po dodatnem izobraževanju, izpopolnjevanju, da bodo vzgojiteljice lažje pristopile k spoznavanju nasilja, njegovemu zaznavanju ter obravnavanju v prihodnje.

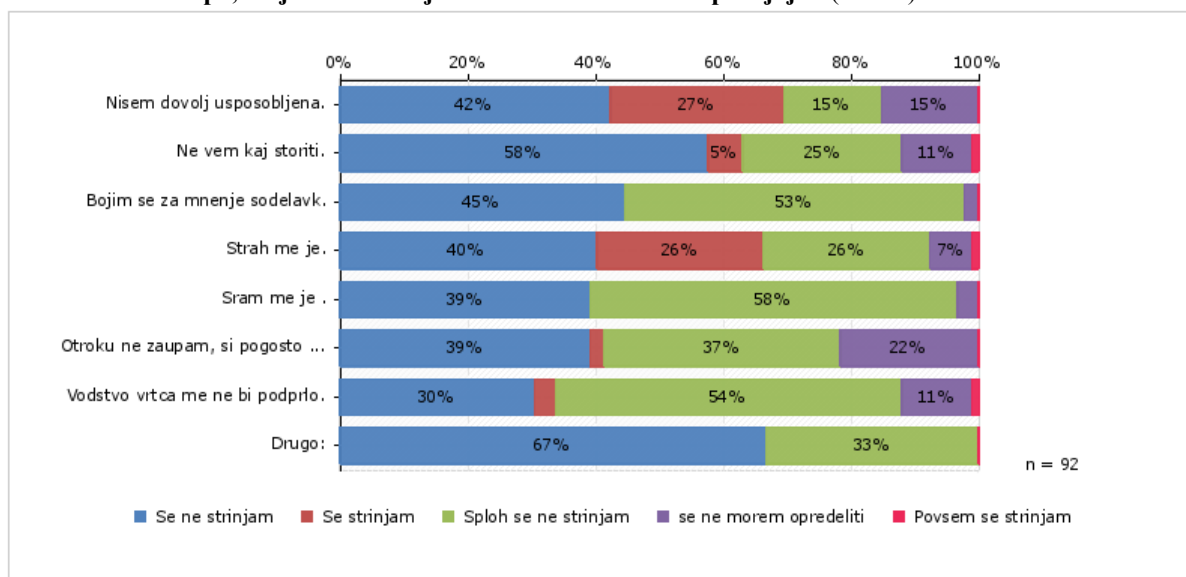
4.10 Dileme v primeru nasilja

V osmem vprašanju anketnega vprašalnika sem vzgojiteljice spraševala o dilemah, ki bi se jim porajale v primeru, če bi se jim otrok zaupal, da je žrtev nasilja.

V posameznih točkah so se opredelile v kolikšni meri soglašajo s trditvami (1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – se ne morem opredeliti, 4 – se strinjam in 5 – popolnoma se strinjam), imele so možnost dodati svoje predloge. Gre za vprašanja in trditve, s katerimi sem želela predstaviti osebne in strokovne poglede vzgojiteljic na problematiko, pridobljeni podatki pa mi bodo služili kot vpogled v to, ali se čutijo dovolj usposobljene in suverene pri svojem delu s področja nasilja.

Z največjim odstotkom (27 % in 26 %) so vprašane izrazile pomisleke, da niso dovolj usposobljene in da jih je strah. 5 odstotkov jih je odgovorilo, da ne bi vedele, kako bi v primeru ravnale, obenem pa je bilo 58 odstotkov prepričanih, da bi vedele, kaj morajo storiti. Najmanj jih meni, da bi jih zaradi obravnave nasilja moralo biti sram (97 %). V visokem odstotku (84 %) vzgojiteljice menijo, da bi bile deležne podpore vodstva vrtca, 16 odstotkov pa jih meni nasprotno.

Otrok se vam zaupa, da je žrtev nasilja. Katere dileme se vam porajajo? (n = 92)

Graf 4.12.: Dileme zaposlenih

Iz podatkov se lahko razbere velika medsebojna podpora med sodelavkami vzgojiteljicami, saj jih 98 % soglaša, da se jim ni treba bati za mnenje sodelavk, če bi bile vključene v obravnavo nasilja. Zelo pomembno je dejstvo in podatek, ki kaže na to, da bi kar 76 % vzgojiteljic otroku verjele in zaupale, če bi se izjavil o nasilju. Njihove dileme mi bodo v sklepnem delu vodilo, ko bom podala primere in predloge o tem, kaj bi vzgojiteljice potrebovale, da bi bile bolj prepričane v svoje delo. Predstavila bom tudi njihove želje in predloge.

4.11 Predlogi in potrebe zaposlenih

Glede na njihove izjave ter predloge in glede na povprečno oceno njihove usposobljenosti me je zanimalo predvsem to, kje vzgojiteljice vidijo primanjkljaj in kaj bi želele drugače? Spraševala sem se, ali se bo med njihovimi predlogi in željami pojavila trditev, da obstaja potreba po dodatnem strokovnem izpopolnjevanju, izobraževanju na področju nasilja.

Tiste, ki so se ocenile, da se ne čutijo dovolj usposobljene, sem pozvala z vprašanjem, da navedejo, česa bi si želele, da bi se čutile strokovno bolj podkrepljene. Kvalitativne odgovore vzgojiteljic sem uvrstila v tabelo 4.11 in jih na osnovi analize ponavljajočih se odgovorov združila v posamezne kategorije.

Tabela 4.11: Predlogi in potrebe zaposlenih

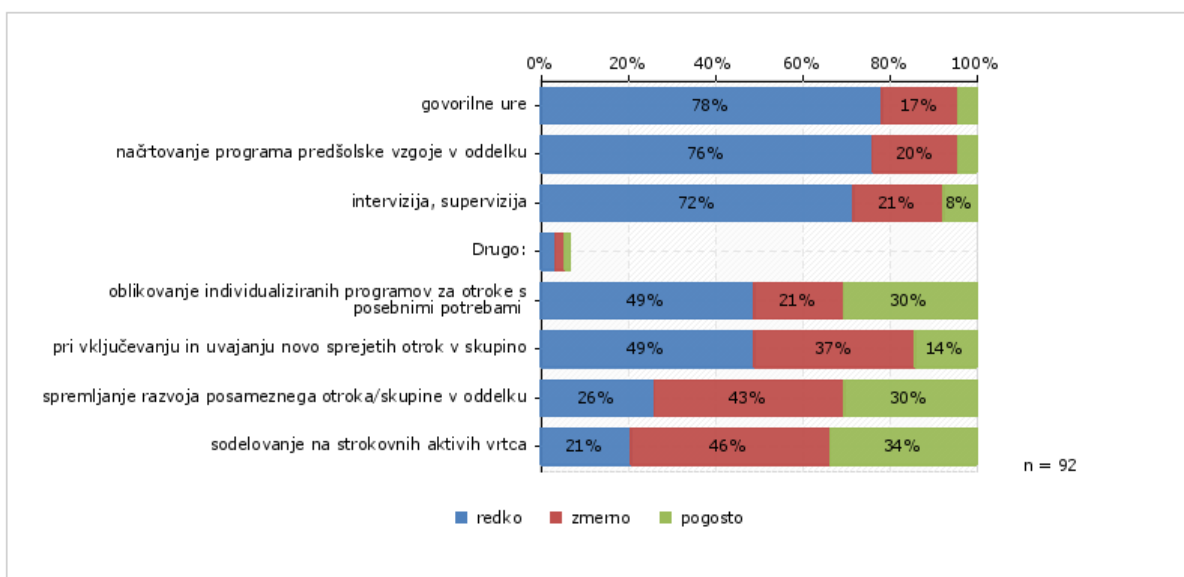
Predlogi	Frekvenca
Dodatna izobraževanja na temo nasilja.	19
Podana navodila in usmeritev pri reševanju nastale situacije s strani nadrejenih.	6
Seznanitev s pravilnikom /da imamo na dosegu rok pravilnik.	4
Predstavitve postopka obravnave in potek prijave suma nasilja; primer iz prakse, seznanitev s primerom.	4
Pomoč strokovne svetovalne službe v vrtcu.	2
Izobraževanja: psihologija družinskih odnosov, znaki zlorab, pravne podlage, postopek prijave, o psihičnem nasilju.	2
Dodatnih strokovnih znanj in izdelanega protokola ravnanja.	2
Predavanja ali delavnice; kako se spoprijeti z nasiljem, ki ga otrok doživlja doma.	2
Izobraževanja s področja zakonodaje, seznanitev s sprotnimi spremembami v zakonodaji.	1
Skupaj:	42

Svoje predloge je podalo 42 vzgojiteljic. 19 vprašanih je izrazilo željo po možnostih za dodatno izobraževanje na temo nasilja. Zanimale bi jih teme o družinskih odnosih, vrstah nasilja ali znakih zlorab otrok. Poudarile so tudi, da bi h kakovostnejšemu reševanju problematike pripomoglo informiranje s strani nadrejenih (ravnateljice in svetovalne delavke), ki bi jim predstavile potek postopka obravnave, jih seznanile s pravilnikom (zakonodajo) ali s praktičnimi primeri na delavnicah. Želele bi (s)poznati zakonodajo s področja nasilja in ostati v toku s spremembami. Želijo si, da bi Pravilnik za VIZ imele v strokovni mapi, ki bi jim bila stalno na razpolago.

4.12 Sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe v vrtcu

V Programskih smernicah za svetovalno službo v vrtcu so zapisani cilji in naloge svetovalnih delavcev. Tudi v praksi so predvidene in opredeljene osnovne dejavnosti in delo za svetovalne službe, ki pa se med vrtci razlikujejo. V vrtcu je zelo pomembno sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe, tako pri vsakodnevnih dejavnostih kakor tudi pri obravnavanju suma nasilja.

V katerih oblikah dela in kako pogosto sodelujete s svetovalno službo?

Graf 4.13.: Sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe

Raziskovala sem predvsem, na katerih področjih in v katerih oblikah dela omenjene strokovne delavke najpogosteje sodelujejo in kakšno je njihovo sodelovanje, ko gre za primer zaznave ali obravnave nasilja.

Na podlagi pridobljenih podatkov, ki so prikazani v grafu 4.13, lahko predpostavimo, da vzgojiteljice in svetovalna delavka v VIZ Žalec najpogosteje sodelujejo na strokovnih aktivih vrtca (34 %) ali takrat, ko svetovalna delavka spremlja razvoj posameznega otroka v oddelku, če se pojavijo odstopanja ali gre za obravnavo otroka s posebnimi potrebami (30 %).

49 odstotkov vzgojiteljic je ocenilo, da s svetovalno službo redko sodelujejo pri vključevanju in uvajanju novo sprejetih otrok v skupino ali ko gre za oblikovanje individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami (49 %). Najmanj sodelujejo pri vodenju govornih ur, pri načrtovanju programa vzgoje v oddelku, zelo redke so tudi skupne intervizije ali supervizije.

»Name se vzgojiteljice obračajo z vprašanji v zvezi s projektom UNICEF, ki ga koordiniram, pa tudi z vsakodnevnimi vprašanji oz. prošnjami (npr. za kakšne obrazce, literaturo ipd.),« je svoje sodelovanje z vzgojiteljicami opisala svetovalna delavka. Povedala je tudi, da sodeluje z vzgojiteljicami »pri evidentiranju otrok, ki bi potrebovali pomoč. Skupaj s strokovnimi delavkami iščem rešitve za težave, ki se pojavljajo v oddelkih (npr. neprimerno vedenje otrok, težave ob delu s starši in otroki iz drugače govorečih družin).«

Zanimalo me je, kakšno je medsebojno sodelovanje, za primer, ob prijavi suma nasilja nad otrokom. Pridobila sem podatke, kako v vrtcu poteka obravnava suma nasilja in tudi kaj obsega zaščita otroka, ki je morebiti žrtev nasilja. *»V primerih obravnave nasilja s strokovnimi delavkami sodelujem pri pripravi poročila za CSD/policijo/sodišče, saj so one vsakodnevno v stiku z otroki in starši. Obvestim jih, da smo s CSD dobili zaprosilo za poročilo v zvezi z določeno družino, o kateri se potem pogovorimo. Večinoma svetovalka s centra v zaprosilu že napiše, kaj v zvezi z otrokom oziroma družino jih zanima. Strokovne delavke me v zvezi s primerom obveščajo, v kolikor opazijo kaj novega. V kolikor gre za sum nasilja s strani vrtca skupaj izpolnimo predpisan obrazec za prijavo suma na CSD oziroma pokličem svetovalko na CSD. Vzgojiteljice tudi zaprosim za poročila, ki jih napišemo na podlagi zaprosila zunanjih institucij ali staršev. Nekateri poročila napišejo same, druge me prosijo za pomoč.«*

Ko gre za primere prepovedi približevanja otroku, vzgojiteljice in svetovalna služba sodelujejo na način: *»Takrat so strokovne delavke enote o tem pisno obveščene, z navodili, kako ravnati v primeru, da oseba, ki ima izrečeno prepoved približevanja, le-to krši (obvestijo policijo, svetovalno delavko ali ravnateljico in drugega starša otroka).«*

»Strokovnim delavkam skušam dati jasne odgovore in navodila, kako ravnati v določenih primerih, tako da bi rekla, da so vloge jasne«, je še povedala in ocenila njihovo sodelovanje kot dobro. Sodelovanje med strokovnim kadrom je opisano tudi v teoretičnem delu.

4.13 Sodelovanje s starši

Tudi sodelovanje svetovalne službe in staršev v vrtcu je pomembno. Iz pogovora s svetovalno delavko sem izvedela, kako poteka pogovor s starši in kdaj pogovor običajno uporablja: »Po posvetovanju s svetovalko CSD pogovor v določenih primerih opravimo in skušamo staršem pomagati pri razvijanju ustreznih načinov vzgoje. V določenih primerih pogovore opravi ravnateljica, sama oziroma skupaj z vzgojiteljico skušam starše opolnomočiti, če pri otroku opazimo pojav neprimerne vedenja, ki pogosto postavi v stisko tudi starše.«

Tabela 4.12: Odnos in sodelovanje s starši

Kako bi ocenili vaš odnos in sodelovanje s starši?						
Podvprašanja	Odgovori					
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se ne morem opredeliti	Se strinjam	Popolnoma se strinjam	Skupaj
Poznam vse oblike (formalne, neformalne) sodelovanja s starši.	1 (1 %)	1 (1 %)	6 (7 %)	41 (45 %)	43 (47 %)	92 (100 %)
Staršem sem v težavah pripravljena pomagati.	0 (0 %)	1 (1 %)	3 (3 %)	45 (49 %)	43 (47 %)	92 (100 %)
Na govorilih urah pridobim dovolj informacij, da spoznam, kako družina deluje.	2 (2 %)	12 (13 %)	42 (46 %)	30 (33 %)	6 (7 %)	92 (100 %)
V vrtcu je dovolj priložnosti, da lahko spoznam starše in njihov odnos z otrokom.	3 (3 %)	23 (25 %)	26 (28 %)	34 (37 %)	6 (7 %)	92 (100 %)

Z najvišjim odstotkom (92 %) so vzgojiteljice potrdile strinjanje s trditvijo, poznajo vse oblike sodelovanja s starši. Zelo pomemben je podatek, da so staršem, ki so v težavah, pripravljene pomagati v 96 odstotkih, torej kar 88 oseb. 46 odstotkov se jih ni moglo opredeliti, ali na govorilnih pridobijo dovolj informacij, da bi lahko sklepale, kako družina deluje, 56 % jih meni, da v vrtcu ni dovolj priložnosti, da bi lahko spoznale odnos, ki ga imajo starši do svojih otrok. Iz podatkov lahko sklepamo, da morajo vzgojiteljice uporabiti druge metode dela, da lahko spoznajo delovanje družine, družinsko dinamiko, njihove odnose in morajo več poudarkov dati na opazovanje otroka samega, ki morebiti nakazuje na to, da je ogrožen ali da je žrtev nasilja.

5 KLJUČNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI

V sklepnem delu na strnjen način povzemam temeljne ugotovitve, ki se navezujejo na raziskovalna vprašanja ter dodajam svoje predloge s prepletom teoretskih konceptov.

S pomočjo slovenske in tuje strokovne literature in elektronskih virov sem preverila in proučila teoretična izhodišča in ugotavljala vzročno ter posledično povezanost s pridobljenimi rezultati. Magistrsko delo predstavlja analizo primerov iz prakse, izkušenj strokovnjakinj z zaznavo in obravnavo nasilja v družini v vrtcu. Raziskovalni vzorec je zajemal 92 redno zaposlenih vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic v Vrtcih občine Žalec, od katerih sem podatke pridobila z anketnim vprašalnikom. Anketni vprašalnik so izpolnjevale vzgojiteljice različnih starosti, od 20 let do 60 let. Raziskava in pridobljeni podatki ponujajo pogled v tematiko nasilja nad otroki in v dosedanjo prakso in proces soočanja z družinskim nasiljem v VIZ Žalec.

Omejitve raziskave: gre za pridobljene podatke, pri čemer se odpovedujem ideji reprezentativnega vzorčenja in statističnemu posploševanju na širšo populacijo, ker ni moj namen, posploševanje podatkov na celotno populacijo strokovnjakov ali vzgojiteljev v Sloveniji.

Na podlagi pridobljenih podatkov predstavljam trenutno prakso v vrtcu in osvetljuje del težav, s katerimi se srečujemo pri svojem delu, ko gre za odkrivanje, prepoznavanje in reševanje problemov, nasilja in zlorab v družini. Namen raziskave je, da bi vzgojiteljicam, pomočnicam vzgojiteljic in svetovalni delavki v VIZ Žalec pridobljeni podatki in zapisani predlogi služili kot uporabna izhodišča in smernice za praktično delo pri obravnavi družinskega nasilja.

Oseben pogled na problematiko nasilja je pomemben, saj nas usmerja pri strokovnem delu in menim, da nas ravno poznavanje znakov nasilja lahko spodbuja k ukrepanju in posredovanju. Zanimalo me je, kako vzgojiteljice definirajo znake nasilja, katerim oblikam nasilja so manj naklonjene ter kako pri svojem delu zaznavajo nasilje nad otroki. Večina vzgojiteljic se je opredelila, da gre vedno za nasilje, kadar je otrok deležen fizičnega kaznovanja ali je ustrahovan, zelo pomembni so tudi znaki davljenja ali ugrizov. Z ugotovitvami potrjujem hipotezo 1. Navedle so, da bi bile zlasti pozorne na to, če bi otrok o nasilju pripovedoval ali posnemal spolno zlorabo. V tem primeru je pomembno opazovanje otroka pri igri ali spreminjanje njegovega vedenja.

Moja predvidevanja so se potrdila, saj bi vzgojiteljice ob vidnih poškodbah na telesu otroka, ki so nastale zaradi fizičnega kaznovanja, najprej odreagirale in obvestile svetovalno delavko v vrtcu. Omenile so, da je za pomoč otroku zelo pomemben hiter odziv tandem vzgojiteljic, ki sta z otrokom v neposrednem stiku. Kot strokovnjaki se moramo zavedati, da se vsaka odrgnina, praska, rana ali modrica, ki nastane pri otroku ob fizičnem nasilju, čez čas zaceli, zbledi in izgine, a vendar v otroku lahko tovrstno ravnanje pusti globlje posledice. V strokovni literaturi avtorji opozarjajo na to, da lahko otroke izkušnja nasilja zaznamuje in pušča posledice, ki se pokažejo v njihovem načinu komuniciranja, vedenja ter v doživljanju sebe in drugih. Avtorici Filipčič in Klemenčič (2011:5) pišeta o otrocih, ki so bili žrtve družinskega nasilja, in navajata, da imajo običajno slabo samopodobo, da so nezaupljivi, nesamozavestni, se počutijo manjvredne, so zaznamovani ali celo niso večji vzpostavljanje sproščenih odnosov (Filipčič in Klemenčič, 2011). Zato je še posebej pomembno, da otroku damo priložnost govoriti o svojih občutkih in mu takrat prisluhnemo in ga podpremo, da se počuti varnega.

Strokovnjaki se moramo zavedati, da starš, ki izvaja nasilje nad otrokom, ne bo poiskal pomoči na lastno pobudo, zato tu nastopimo mi, ki smo jih dolžni opozoriti na nedopustno vedenje in jih seznaniti s posledicami nedopustnega ravnanja. Z definiranjem nasilja in opredelitvijo kaznovanja otroka želim v magistrski nalogi opozoriti na to, da je kaznovanje neprimerna oblika discipliniranja v vzgoji in spodbuditi posameznike, starše, k iskanju drugih, novih možnih reševanj konfliktnih situacij znotraj družinskega kroga.

Da lahko zaznavamo spremembe in odstopanja pri otroku, ga moramo sprva znati opazovati. Zaznava je prvi korak k preprečevanju nasilja in je ključna ter prvenstvena naloga vzgojiteljev, ki v sodelovanju s svetovalno službo nudijo pomoč otroku in ga zaščitijo pred nadaljnjim družinskim nasiljem. Zavedati se moramo, da naloga nas strokovnjakov ni presojanje o obliki in težavnosti nasilja, temveč, da zapišemo opažanja dogodka in prijavimo sum nasilja. V teoretičnem delu omenjena zakonodaja strokovnjakom nalaga dolžnost ravnanja, da prijavimo sum nasilja, da izvedemo postopke in ukrepe ter da zaščitimo koristi otrok.

Menim, da je realna pojavnost psihičnega ali psihološkega nasilja večja, kot kažejo rezultati, vendar ga zaradi nespecifičnih znakov vzgojiteljice tudi težje zaznavajo in posledično redkeje obravnavajo. Za zaznavanje in prepoznavanje znakov nasilja pa je pomembna tudi usposobljenost vzgojiteljic, zato sem jih vprašala za mnenje ali se čutijo dovolj kompetentne za odkrivanje in prepoznavanje nasilja. Raziskovala sem, kateri so tisti dejavniki, ki vplivajo na njihovo zaznavo in obravnavo nasilja.

Sprva sem se osredotočila na vprašanje, v kakšnem obsegu imajo vzgojiteljice v vrtcu izkušnje z otroki, ki so bili žrtve nasilja. S situacijo ali s primerom obravnave suma nasilja nad otrokom se je pri svojem delu srečalo 12 oseb od 92 anketiranih, kar je manj kot polovica vzgojiteljic v vrtcu. Pridobljeni podatki so potrdili mojo hipotezo 2. Ker je število obravnav in prijav suma nasilja v našem vrtcu nizko, v nadaljevanju dajem poudarek s predlogi na preventivnih dejavnostih soočanja z nasiljem v vrtcu.

Vzgojiteljice so svojo usposobljenost za ravnanje v primeru nasilja ocenjevale na grafični lestvici, z ocenami od 1 do 5. Samoocena je ponudila vpogled v njihovo strokovnost. Prišla sem do ugotovitev, da je povprečna ocena, s katero so se posameznice ocenile 3,3, kar pomeni, da se je 60 odstotkov vprašanih ocenilo z oceno 3 ali manj.

Spraševala sem jih tudi, ali bi znale ukrepati, če bi se pri svojem delu srečale s primerom nasilja nad otrokom. Razlika med tistimi, ki so odgovorile pritrdilno in tistimi, ki niso povsem prepričane o svoji strokovni usposobljenosti in ukrepanju, je nizka. Z razliko 8 odstotkov prevlada 54 odstotkov vzgojiteljic, ki menijo, da bi znale ukrepati v primeru nasilja. Moja predvidevanja so bila, da bi več kot polovica vzgojiteljic znala ukrepati, če bi se srečala s primerom nasilja, zato potrjujem svojo hipotezo 3. Kljub rezultatom menim, da večina strokovnih delavk potrebuje več konkretnih informacij o njihovi vlogi pri obravnavi suma nasilja in o sodelovanju v strokovnem timu.

V nadaljevanju sem proučila obstoj razlik glede na formalno doseženo stopnjo izobrazbe ter njihove praktične in delovne izkušnje v letih. Raven usposobljenosti sem preverjala tudi z njihovo seznanjenostjo s Pravilnikom za VIZ. Proučila sem obstoj korelacij v primeru odkrivanja nasilja glede na doseženo izobrazbo in leta delovnih izkušenj. Vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic imajo doseženo srednjo, višjo ali visoko vzgojiteljsko izobrazbo. Rezultati raziskave so pokazali, da je raven usposobljenosti vzgojiteljic, ki imajo doseženo višjo ali visoko šolo za vzgojiteljice nižja, od tistih, z dokončano srednjo vzgojiteljsko izobrazbo. Iz rezultatov lahko sklepamo, da se vzgojiteljice z doseženo srednjo vzgojiteljsko šolo čutijo bolj usposobljene in kompetentne za delo s področja nasilja. To pomeni, da vzgojiteljice zaradi višje izobrazbe nimajo več znanja o nasilju ali bolj kakovostnega pristopa k ukrepanju v primeru nasilja. Ker se pri oceni usposobljenosti in ukrepanju pojavljajo razlike glede na stopnjo izobrazbe, potrjujem svojo hipotezo 4.

Predvidevala sem, da bodo vzgojiteljice potrdile, da so bolj suverene za ukrepanje zaradi daljše delovne dobe in več izkušenj. Več kot 70 odstotkov vprašanih je tistih vzgojiteljic, ki imajo več kot 21 let delovnih izkušenj in ki ocenjujejo, da bi znale ukrepati in ravnati v primeru nasilja. 58 odstotkov vzgojiteljic, ki imajo do 10 let delovnih izkušenj meni, da niso dovolj strokovno usposobljene in niso prepričane o svojem ravnanju. Njihovi odgovori so potrdili mojo hipotezo 5, s katero so se potrdila moja pričakovanja, da se pri oceni usposobljenosti in ukrepanju pojavljajo razlike glede na delovne izkušnje v letih.

Spraševala sem se, ali obstaja verjetnost, da imajo vzgojiteljice z daljšo delovno dobo tudi več praktičnih izkušenj s primeri obravnave suma nasilja. Zanimalo me je, ali je ukrepanje vzgojiteljic pogojeno z osebno izkušnjo obravnave primera suma nasilja. V zavodu je izkušnjo z obravnavo nasilja pri svojem delu imelo 12 oseb. Polovica jih še vedno ni povsem prepričanih, da bi kljub izkušnji znale tudi nadalje ukrepati. 44 vzgojiteljic meni, da bi znale ustrezno ukrepati in bi znale zaščititi otroka, čeprav praktične izkušnje še nimajo. 36 jih je potrdilo, da zaradi pomanjkanja izkušenj niso ravno prepričane, da bi znale ustrezno ukrepati. Povezave in odvisnosti med praktično izkušnjo vzgojiteljic ter njihovim ukrepanjem ne morem potrditi z gotovostjo.

Za zaščito otroka ni zadostna le zaznava in prepoznavanje znakov nasilja, ampak tudi poznavanje zakonodaje (ZPND in Pravilnik za VIZ) ter postopka za zaščito otroka, ki je žrtev nasilja. Iz pridobljenih podatkov lahko razberemo, da je 61 odstotkov vprašanih vzgojiteljic potrdilo trditev, da zakonodaje sploh ne poznajo ali se niso mogle opredeliti. Na podlagi zbranih podatkov zavračam hipotezo 6, saj so bila moja predvidevanja, da zakonodajo pozna vsaj polovica zaposlenih vzgojiteljic.

Pravilnik za VIZ, vzgojiteljice in svetovalno delavko zavezuje pri delu, zato me je še posebej zanimalo, kje so se z njim seznanile in v kolikšni meri ga poznajo. Le 6 vzgojiteljic je pritrdilo, da pravilnik poznajo v celoti. 24 vzgojiteljic pravilnika ne pozna, 62 vzgojiteljic je z njegovo vsebino le delno seznanjenih. Slednje so izrazile potrebo po seznanitvi s postopkom ukrepanja ob sumu nasilja nad otrokom in predlagajo, da bi v zavodu izvedli interno izobraževanje za strokovne delavke. Predlagam, da vodstvo zaposlene opremi z znanjem in s smernicami za ukrepanje ter jim predstavi vsebino pravilnika, da bodo v prihodnje zagotovo lahko zaščitile otroke in jim zagotovile varnost.

Pri pregledu stanja sem ugotovila, da se je največji delež vzgojiteljic seznanil s pravilnikom preko spleta, nekaj manj v okviru vrtca, v katerem so zaposlene. Podatke so jim posredovale vodstvene delavke vrtca (svetovalna delavka, pomočnica ravnateljice ali ravnateljica). Najmanj vprašanih je podatke o vsebini pravilnika dobilo na dodatnih izobraževanjih.

Preverila sem tudi, ali je s poznavanjem omenjenega Pravilnika za VIZ pogojena tudi ocena usposobljenosti ter ukrepanje vzgojiteljic. 74 odstotkov vprašanih vzgojiteljic meni, da bi znale ustrezno ukrepati v primeru nasilja, čeprav pravilnik poznajo le delno, 14 odstotkov pa jih meni, da bi znale ukrepati, čeprav pravilnika ne poznajo. 60 odstotkov je tistih, ki o svojem ravnanju niso prepričane. Razlog za negotovost je, da pravilnik poznajo le delno. Menim, da bi poznavanje pravilnika pripomoglo k temu, da bi bile zaposlene v prihodnje bolj prepričane v svoje ravnanje. Če strokovni delavci v vrtcu poznajo omenjeni pravilnik, tudi pomeni, da je vsem v instituciji znan postopek, potrebno ravnanje zaposlenih in otroku posledično zagotovljen jasn in usklajen sistem pomoči.

Pomembno je, da so strokovne delavke v vrtcu seznanjene s postopki obveščanja in ukrepanja v primerih suma nasilja nad otroki. Raziskava je obravnavala poznavanje postopka prijave in obravnave suma nasilja zaposlenih v vrtcu. 58 odstotkov vzgojiteljic je pritrdilo, da poznajo protokol ravnanja. S pridobljenimi podatki potrjujem hipotezo 7, saj več kot polovica vprašanih pozna postopek prijave in obravnave suma nasilja. V prihodnje bi bilo zanimivo preveriti, kdo in na kakšne načine jih je seznanil s protokolom ravnanja, če so že navajale, da pravilnika in njegove vsebine ne poznajo.

54 vzgojiteljic od 92 vprašanih se še ni udeležilo nobenega izobraževanja o nasilju. Pogosteje so se dodatnih izobraževanj o nasilju udeležile vzgojiteljice, ki imajo višjo ali visoko šolo za vzgojitelje. Rezultati raziskave so tudi pokazali, da so v svojo usposobljenost bolj prepričane tiste, ki so se izobraževanj že udeležile.

V primeru, da bi se vzgojiteljicam otrok zaupal, da je žrtev nasilja, so vprašane izrazile pomisleke, da niso dovolj usposobljene in da jih je strah. Zelo pomembno je dejstvo in podatek, ki kaže na to, da bi kar 76 % vzgojiteljic otroku verjelo in zaupalo, če bi se izjavil o nasilju.

Vzgojiteljice so zaradi neusposobljenosti in negotovosti v svoje strokovno delo, najavile potrebe po dodatnem strokovnem izobraževanju in izpopolnjevanju. Njihove želje in predlogi so bili, da bi se udeležile dodatnih izobraževanj na temo nasilja, s strani nadrejenih bi bile informirane o postopkih ter seznanjene s pravilnikom za VIZ. Nekaj jih meni, da bi h

kakovostnejšemu reševanju problematike pripomogla tudi razprava s praktičnimi primeri na delavnicah v okviru zavoda. Želijo si, da bi Pravilnik za VIZ imele v strokovni mapi, ki bi jim bila stalno na razpolago. Predlagam, da bi v strokovno mapo dodali shemo protokola ravnanja za zaposlene. Upam, da bo ravnateljica imela posluh za njihove želje in bo pripomogla k temu, da se njihove potrebe in želje izvedejo.

Strokovnim delavkam, ki opravljamo naloge na področju nasilja, določbe 4. odstavka 10. čl. ZPND nalagajo odgovornost, da se redno udeležujemo izobraževanj, izpopolnjevanj in usposabljanj. Menim, da bi bilo za vse zaposlene koristno, da bi bile v prihodnje, v okviru zavoda, tudi nekatere vsebine izobraževanj vezane na poznavanje problematike, zakonodaje in omenjenega pravilnika. O temi nasilja bi lahko spregovorili ob priložnostih na vzgojiteljskih zborih ali strokovnih aktivih. Nadgrajevanje ali osveževanje znanja je pomembno, saj bi se z novimi informacijami, izkušnjami in znanjem povečalo zaupanje vzgojiteljic in drugega strokovnega osebja v svoje ravnanje. Da bodo imele vzgojiteljice in tudi druge strokovnjakinje ustrezna znanja, še preden bodo vstopile v razmerja in delo z otroki in starši, bi morali razmisliti o tem, da bi v učne programe srednjih in visokih šol za vzgojiteljice vključili vsebine, ki obravnavajo tematiko nasilja v družini in jih tako informirali o vseh vidikih zaščite otrok. Menim, da se kaže potreba zlasti po specialnih znanjih o pojavnosti nasilja v družini in da so potrebna intenzivna strokovna izobraževanja o nasilju nad otroki.

Vsaka zaposlena lahko znanje pridobiva tudi samoiniciativno, s študijem strokovne literature. Na podlagi znanj o nasilju bodo strokovnjakinje prepoznavale znake in pravilno ter pravočasno ukrepale. Kot možnost predlagam tudi, da bi vzgojiteljice mentorice namenile pozornost posredovanju znanja s področja obravnave nasilja dijakom in študentom, ki so v vrtcu na praksi. Gre za dvig strokovnega znanja, večanje strokovne avtonomije in vrednosti strokovnega dela. Da bi otroci lažje spregovorili o nasilju, bi lahko vzgojiteljice načrtovale preventivne vsebine za pridobivanje veščin in znanja o nenasilju, o nenasilni komunikaciji in izvajale dejavnosti, povezane s problematiko o nasilju, npr. pogovor o nasilju, izražanje čustev, mirno reševanje sporov idr., z otroki v oddelkih. Vzgojiteljice lahko zagotovijo informiranost otrok o njihovi pravici do odraščanja brez zlorab in brez nasilja, z izvedbo dejavnosti na različnih kurikularnih področjih.

V vrtcu je pomembno tudi sodelovanje med vzgojiteljicami in svetovalno službo. Omenjene strokovne delavke najpogosteje sodelujejo na strokovnih aktivih vrtca in takrat, ko svetovalna delavka spremlja razvoj posameznega otroka v oddelku, če gre za obravnavo otroka s posebnimi potrebami. Zelo redke so skupne intervizije ali supervizije, ki pa jih mnogi avtorji navajajo kot nujni pogoj za kakovostno strokovno delo. Tanja Rupnik Vec (2005) je v svojem članku izpostavila prednosti supervizije in omenja, da lahko strokovni delavci na supervizijskih srečanjih govorijo o neprijetnih, neznanih, tveganih dogodkih, ki so povezani s prakso in postavljajo vprašanja, povezana z doživljanjem in njihovim profesionalnim ravnanjem (Rupnik Vec, 2000). Vida Milošević Arnold in sodelavci pa poudarjajo prednosti intervizije, ki se lahko organizira v delovnem okolju, kadar se strokovnim delavcem porajajo vprašanja, ki jih pri delu bremenijo in velja za samoevalvacijo pedagoškega dela. Vsi prisotni in sodelujoči prispevajo k razreševanju dilem in k skupnemu učenju (Milošević-Arnold, Vodeb Bonač, Erzar in Možina, 1999).

Na podlagi odgovorov svetovalne delavke sem v magistrskem delu predstavila nekaj vidikov strokovnega profila in stroke socialnega/svetovalnega dela v vzgoji in izobraževanju. S pomočjo intervjuja sem pridobila informacije iz prakse in predstavila njeno vlogo in koncepte dela. Iz kvalitativnih podatkov iz intervjuja sem razbrala, da je za področje obravnave suma nasilja nadvse pomembno, da imajo strokovne delavke informacije o razpoložljivih pomočeh, da poznajo protokol za ravnanje v primerih nasilja in da so pripravljene sodelovati tudi z drugimi strokovnimi službami in institucijami, kot npr. centri za socialno delo, policija, tožilstvo, sodišče, nevladne organizacije ipd.

Prijava suma nasilja sproži sodelovanje v multidisciplinarnem timu, v katerem vrtec sodeluje preko svojega predstavnika. Njihov skupni cilj je učinkovita pomoč otroku, ki je žrtev nasilja. V 5. členu Pravilnika za VIZ je zapisano, da mora ravnatelj ali svetovalna služba vrtca najkasneje v 24 urah obvestiti CSD, policijo ali državno tožilstvo o sumu nasilja v družini nad otrokom. S prijavo nasilja izpolnimo prijavitveno dolžnost, ki dolžnost zaposlenih v VIZ, kot nam jo nalaga zakon. Vesna Leskošek (2000:203) je zapisala, da »neprijavljanje suma nasilja napreč pomeni tudi izogibanje ukrepanju« (Leskošek, 2000). Če se v vrtcu zazna sum nasilja, je treba izpolniti obrazec, zapis o nasilju nad otrokom, v skladu s Pravilnikom za VIZ. Vrtec ob zaznavi nasilja obvesti CSD ter nadalje sodeluje pri načrtovanju, izvajanju, usklajevanju, spremljanju dejavnosti za zaščito in podporo otroka z vsemi sodelujočimi. Vse postopke vodijo strokovni delavci CSD ali policija. Vrtec in CSD sodelujeta tudi v primeru, če CSD začne

postopek za zaščito otroka, ki je žrtev nasilja brez prijave VIZ. CSD zaprosi vrtec za poročilo, svetovalna služba vrtca nato napiše mnenje o ogroženosti otroka.

Predvidevala sem, da svetovalna služba v vrtcu izdela oceno ogroženosti in načrt pomoči za otroka in da vodi razgovore s starši in otroki, a sem med raziskavo, po pripovedovanju svetovalne delavke spoznala, da so to naloge, ki jih izvaja CSD. V vrtcu čutim pomanjkanje svetovalnega pogovora s starši in z otrokom, ki je žrtev nasilja. Iz intervjuja sem razbrala, da gre za sodelovanje in nudenje pomoči otrokom s strani svetovalne službe v primerih, ko so otroci deležni dodatne strokovne pomoči in ne v primerih obravnave suma nasilja. Predlagam, da bi staršem ponudili strokovno pomoč v obliki predavanj, delavnic, internih zgibank ali letakov. Na spletni strani vrtca bi lahko objavili zakonodajo, članke ali literaturo, s pomočjo katerih bi starši pridobili informacije o prepovedi nasilnega ravnanja z otroki in dobili pojasnila, kako nasilje v družini vpliva na otrokov razvoj. Staršem bi s tovrstnim ravnanjem dali spodbudo za vzgojo otrok brez telesnega kaznovanja. Na spletni strani bi lahko bile objavljene tudi povezave do institucij, kjer lahko poiščejo pomoč v primeru družinskega nasilja.

Moje mnenje je, da se vsi strokovnjaki preveč nagibajo k povzročiteljem nasilja, premalo pa se posvečajo sami žrtvi, otroku. Res je, da je že samo razkritje nasilja prvi korak k razbremenitvi, osvoboditvi otroka, vendar pa je tudi zelo naporen, dolg korak do cilja, da se nasilje ustavi in da se nikoli več ne ponovi.

Sprašujem se, ali je sploh mogoče v celoti doseči in uveljaviti ničelno toleranco do nasilja nad otroki v vrtcu in v njihovem vsakdanjem življenju. Če nasilja in znakov ne zaznamo, se ne odzovemo, nasilja ne prijavimo, smo soodgovorni, da otroci ostanejo brez pomoči, brez upanja, da se nasilje ne bo nadaljevalo ali stopnjevalo.

Nasilje v družini se še vedno prepogosto razume kot zasebna, družinska zadeva. Nasilje je javni, družbeni problem, ki zahteva spremembe na mikro, mezo in makro ravni, potrebno je korektno medinstitucionalno sodelovanje, in multidisciplinarni pristop na preventivnem in kurativnem področju. Vsi skupaj lahko dosežemo in zagotovimo otroku celostni razvoj, zaščitimo njegove pravice, koristi otroka in mu ponudimo pomoč. Pomembna je družbena zavest in zavedanje, da sleherni posameznik z lastnim zgledom, prispeva k temu, da so nasilna dejanja družbeno nesprejemljiva in tudi kazniva. Prizadevati si moramo, kot laiki ali kot strokovnjaki, da se nasilna dejanja preprečujejo in obravnavajo. Ne gre le za problem na nivoju družine, vendar gre za družbeni problem, ki ga lahko dolgoročno zmanjšujemo in omejujemo s spodbujanjem

ničelne tolerance do vseh oblik nasilja ter ustreznim ukrepanjem, tako na zasebni, kot na strokovni ravni.

Treba je vzpostaviti trden sistem družbene zaščite najranljivejših oseb ob zanemarjanju in obvarovati otroke pred zlorabami in drugimi oblikami nasilja. Pomembna je jasnost zakonodaje, ki določa in pojasnjuje aktivnosti, naloge in odgovornosti institucij in strokovnjakov, v katerih otrok deluje.

Strokovno delo pri zaznavanju in obravnavi nasilja je zgodba, ki se nadaljuje, v sodelovanju vseh: otrok, staršev, vzgojiteljev in svetovalnih delavcev. Če bomo strokovnjaki sledili smernicam in upoštevali zakonodajo, če bomo imeli podporo in bomo dobro sodelovali z drugimi institucijami, otrokom nudili ustrezno pomoč in izvajali preventivne programe, če bomo preko medijev osveščali javnost o problematiki nasilja, lahko v prihodnosti pričakujemo kvalitetno obravnavo nasilja ali ne nazadnje celo zmanjšanje število otrok, ki so žrtve nasilja. Potrebne so informacije iz prakse, ki bodo pomagale pri dopolnjevanju ali izboljševanju zakonodaje.

Ob koncu bi rada opozorila še na dejstvo, da je nasilje tema, ki zahteva čas, izkušnje in sistematično delo. Ali se nasilje v družinskem okolju izvaja ali ne, je težko preveriti. Četudi nam v vrtcu narava dela omogoča vpogled v družino otroka, to še ne pomeni, da so s tem odprte možnosti, da uvidimo, ali se izvaja nasilje v družini. Moje mnenje je, da lahko poznavanje sebe in zavirajočih dejavnikov pomaga odpravljati psihološke zavore in nam omogoča smotrno načrtovanje preventivnega ukrepanja.

V preteklih poglavjih je bilo povzetih kar nekaj tem, o katerih je vredno premisliti, ki lahko pomembno prispevajo k izboljšanju prakse socialnega, svetovalnega ter vzgojnega dela v vrtcu.

Menim, da sem z raziskavo prišla do spoznanj, na osnovi katerih si bodo vzgojiteljice lahko pomagale in se izognile oviram, če se bodo v prihodnje znašle v postopku obravnave suma nasilja. Upam, da bodo izsledki raziskave prispevali k temu, da bodo strokovne delavke v prihodnje bolje razumele nasilje, da se bodo nanj hitro in učinkovito odzivale, brez strahu in negotovosti.

Povzemam namen raziskave; da bi strokovnim delavkam rezultati služili kot znanje za ravnanje za delo z otroki, ki so žrtve nasilja. Kot sem že večkrat poudarila, s prepoznavanjem, pravočasnim odkrivanjem, ustreznim ravnanjem ter sodelovanjem v timu, zagotovimo otroku največjo korist. Želela bi si, da bi se predlogi tudi udejanjili v praksi, v mojem delovnem okolju ali širše.

Verjamem, da nam bodo podatki magistrskega dela služili kot pogled stanja v naše strokovno delovanje in medsebojno sodelovanje. Rezultate lahko imamo za kačipot in izhodišče za razmislek ter diskusijo, kaj lahko spremenimo v praksi, da bomo še boljši in še bolj uspešni.

6 VIRI IN LITERATURA

- Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T. a. in Sušnik, A. (2015). Nasilje nad otroki strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje. s <http://www.drustvo-dnk.si/>
- Bahovec, E. D., Kranjc, S., Cvetko, I., Marjanovič Umek, L. in Videmšek, M. (1999). *Kurikulum za vrtce : predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology* *Developmental Psychology*, 4(1, Part.2), 1-103.
- Bezenšek Lalič, O. (2009). *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Brecelj Anderluh, M., Brecelj-Kobe, M., Cvetežar, I. S. p., Gregorič Kumperščak, H., Kocmur, M., Lokovšek, N. in dr. (2015). Strokovne smernice za obravnavo nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti. s <http://www.prepoznajnasilje.si/docs/default-source/zakonodaja/strokovne-smernice-za-obravnavo-nasilja-v-dru%C5%BEini-pri-izvajanju-zdravstvene-dejavnosti.pdf?sfvrsn=0>
- Cvetek, R., Gostečnik, C. in Simonič, B. (2017). *Raziskujemo medosebne odnose : priročnik za izvedbo kvantitativne empirične raziskave : [univerzitetni učbenik za študente Teološke fakultete Univerze v Ljubljani]*. Ljubljana: Teološka fakulteta.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2009). Programske smernice: Svetovalna služba v vrtcu. s http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/izobrazevanje_v_sloveniji/publikacije_ms_s/#c16980
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine : prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2007). Soustvarjanje v družini, soustvarjanje družine : proti telesni kazni : starši v spoštljivem zavezništvu z otroci. *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja*.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kopal, L., Mešl, N. in Možina, M. (2015). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebne stika*. V Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
- Domicelj, M., Ferjančič, J. in Pavlovič, Z. (2016). *Kodeks etičnega ravnanja v vrtcu*. Velenje: Pedagoško društvo Vzgojiteljica.
- Filipčič, K. in Klemenčič, I. (2011). *Obravnavanje nasilja v družini : priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Flaker, V. (2003). *Oris metod socialnega dela : uvod v katalog nalog centrov za socialno delo*. V Ljubljani: Fakulteta za socialno delo : Skupnost centrov za socialno delo Slovenije.
- Krek, J. in Metljak, M. (2011). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011. s http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf
- Kroflič, R., Pavlovič, Z. in Ferjančič, J. a. (1999). *Med poslušnostjo in odgovornostjo : procesno-razvojni model moralne vzgoje*. Ljubljana: Vija.
- Leskošek, V. (2000). Pomembnost medinstitucionalnega sodelovanja pri obravnavi spolnih zlorab. *Socialno delo*(39), 191-205.
- Medveš, Z. (1991). Pedagoška etika in koncept vzgoje. *Sodobna pedagogika*(letnik 42, številka 3/4), 101-117.

- Mesec, B., Rape, T. in Rihter, L. (2009). *Načrtovanje raziskave : študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Univ. v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- Mikuš-Kos, A. (1993). Psihološke determinante dogajanj, ki sopogojujejo trpinčenje otrok in vplivajo na odzivanje strokovnjakov. *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok, Ljubljana, november 1993*, 19-38.
- Milošević-Arnold, V. in Poštrak, M. (2003). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Milošević-Arnold, V., Vodeb Bonač, M., Erzar, D. in Možina, M. (1999). *Supervizija - znanje za ravnanje : priročnik za supervizijo kot proces učenja za strokovno ravnanje in osebni razvoj*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Payne, M. (1997). *Modern social work theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rupnik Vec, T. (2000). Psihološke igre v supervizijski situaciji. *Socialna pedagogika*(4), 309-340.
- Veselič, Š., Horvat, D., Plaz, M. in Društvo, S. O. S. t. z. ž. i. o. ž. n. (2016). *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja : izdaja ob 25. obletnici delovanja Društva SOS telefon*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Wikipedia, (2019). Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Nasilje_v_dru%C5%BEini (pridobljeno: 15.4.2019).
- Zavod Emma. (2012). *Nasilje nad otroki*. Dostopno na: <http://www.zavod-emma.si/index.php?page=nasilje-nadotroki>. (pridobljeno: 1.5.2019).

6.1 ZAKONODAJA

Deklaracija o otrokovih pravicah, resolucija št. 1386 (XIV). (1959). Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/deklaracija-o-otrokovih-pravicah/> (pridobljeno: 13.5.2019).

Dogovor v zvezi z opravljanjem nalog za zaščito otrok, ki izhajajo iz Zakona o preprečevanju nasilja v družini. (2013). Dostopno na: http://www.cirkulane-zavrc.si/files/2014/01/zascita_otrok.pdf (pridobljeno: 15.5.2019).

Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg in 22/19). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556> (pridobljeno: 13.5.2019).

Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic je bila objavljena v Uradnem listu RS, mednarodne pogodbe (MP), št. 26/99 z dne 22.10.1999, str. 1109-1117.

Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050> (pridobljeno: 13.5.2019).

Konvencija o otrokovih pravicah (OZN), resolucija št. 44/25, (1990). Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/> (pridobljeno: 13.5.2019).

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah. (1990). Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/> (pridobljeno: 13.5.2019).

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode (Uradni list RS, št. 104/09). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9804> (pridobljeno: 13.5.2019).

Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 25/10). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9886> (pridobljeno: 13.5.2019).

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (Uradni list RS, št. 31/09 in 42/17). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9598> (pridobljeno: 13.5.2019).

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (Uradni list RS, št. 41/09). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO60> (pridobljeno: 14.5.2019)

Splošna deklaracija človekovih pravic, resolucija št. 217 A (III). (1948). Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/> (pridobljeno: 13.5.2019).

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 –

UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (pridobljeno: 13.5.2019).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odl. US, 90/11 – odl. US, 84/12 – odl. US, 82/15 – odl. US, 15/17 – DZ in 30/18 – ZSVI). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40> (pridobljeno: 13.5.2019).

Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/99). Dostopno na <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/22355> (pridobljeno: 13.5.2019).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5084> (pridobljeno: 13.5.2019).

Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153,154 in 22/19). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO362> (pridobljeno: 13.5.2019).

Zapis o nasilju nad otrokom v skladu s pravilnikom o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode. Dostopno na: <file:///C:/Users/Lorena/Downloads/2009-01-4667-p1.pdf> (pridobljeno: 26.4.2019).

7 PRILOGE

7.1 Priloga 1: Vprašalnik za vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic

Spoštovani! Sem vaša sodelavka Lorena Jenšterle in sem študentka magistrskega študija Socialno delo z družino, na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani. Pod mentorstvom doc. dr. Sreča Dragoša pripravljam magistrsko delo z naslovom: **Vloga vrtca pri obravnavi nasilja v družini**. Želim raziskati ali se kot strokovnjakinje čutite dovolj usposobljene in kompetentne za odkrivanje, prepoznavanje in obravnavanje družinskega nasilja? Z raziskavo želim orisati in predstaviti pogled, pristop in sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe v Vrtcih občine Žalec, ko gre za zaščito otroka zaradi zlorab in nasilja v družini. Vprašalnik je anonimen. Reševanje anketnega vprašalnika vam bo vzelo 5 minut. Prosim vas, da mi s premišljenimi odgovori pomagate zbrati podatke.

1. NASILJE - Kako bi se opredelili, kdaj gre za nasilje?

vašo stopnjo soglašanja s trditvami ustrezno označite, lahko dodate svoj predlog

	nikoli	odvisno od situacije	vedno
vpitje	☐	☐	☐
grajanje, zmerjanje, žaljenje	☐	☐	☐
ustrahovanje	☐	☐	☐
ignoriranje	☐	☐	☐
materialno prikrajšanje	☐	☐	☐
zanemarjenost (slaba higiena)	☐	☐	☐
fizično kaznovanje (udarec z roko, pasom ali drugim predmetom)	☐	☐	☐
ščipanje	☐	☐	☐
lasanje	☐	☐	☐
poljubljanje na usta	☐	☐	☐
odstranitev iz prostora	☐	☐	☐
kazni in prepovedi	☐	☐	☐
Drugo: _____	☐	☐	☐

2. ZNAKI - Otrok je žrtev nasilja. Kdaj bi odreagirali in obvestili svetovalno službo?

označite lahko več odgovorov oziroma dopišete, če vam nobena od ponujenih možnosti ne ustreza

- Otrok ima bolečine (v trebuhu, glavobol,...).
- Otrok pripoveduje o nasilju.
- Otrok je agresiven do drugih.
- Otrok je nesocialen.
- Otrok je zaprt vase.
- Otrok doživlja čustveno in duševno stisko.
- Otrok ima močno prizadeto samospoštovanje.
- Otrok ima znamenja ugrizov in davljenja.
- Otrok ima strah pred slačenjem.
- Otrok ne zaupa odraslim osebam.
- Otrok posnema spolno zlorabo.
- Otrok je zanemarjen in ima slabo telesno higieno.
- Otrok je prestrašen in nezmožen izraziti čustva.
- Pri otroku opazim spremembe vedenja.
- Drugo: _____

3. DEJAVNIKI - Ocenite trditve s stopnjo pomembnosti dejavnikov, ki nam pomagajo pri preprečevanju nasilja nad otrokom.

	zelo pomembno	pomembno	nepomembno
Hitro reagiranje strokovnih delavcev v oddelku.	☐	☐	☐
Posvetovanje z drugimi sodelavci/vzgojitelji v vrtcu.	☐	☐	☐
Pogovor z otrokom.	☐	☐	☐
Pogovor s starši.	☐	☐	☐
Pogovor s svetovalno službo.	☐	☐	☐
Pogovor z ravnateljico.	☐	☐	☐

4. PRAKSA - Ali ste se pri svojem delu že kdaj srečali s primerom obravnave suma nasilja nad otrokom?

- ne
- da

5. UKREPANJE - Bi znali ukrepati, če bi se srečali s primerom nasilja?

- Da.
- Ne.
- Nisem prepričan-a.

6. SAMOOCENA - Na lestvici od 1 do 5 ocenite, koliko se čutite usposobljene za ukrepanje, če bi pri otroku iz vrtca zaznali sum nasilja v družini?

1	2	3	4	5
Neusposobljeno	slabo	zmerno	dobro	zelo dobro
	usposobljeno	usposobljeno	usposobljeno	usposobljeno

7. STROKA – Kako ocenjujete svojo strokovno usposobljenost s področja nasilja?

vašo stopnjo soglašanja s trditvami ustrezno označite

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	se ne morem opredeliti	Se strinjam	Povsem se strinjam
Za sodelovanje s starši (s področja nasilja) se počutim dovolj kompetentna.	☐	☐	☐	☐	☐
Za sodelovanje s svetovalno službo (s področja nasilja) se počutim dovolj informirana in usposobljena.	☐	☐	☐	☐	☐
Ocenjujem, da sem dovolj izobražena za delo z otroki, ki doživljajo nasilje.	☐	☐	☐	☐	☐
Poznam zakonodajo s področja obravnave nasilja v vrtcu.	☐	☐	☐	☐	☐
Poznam postopek obravnave in potek prijave suma nasilja v vrtcu.	☐	☐	☐	☐	☐
Potrditve iščem in izmenjam mnenje s sodelavko/vzgojiteljico.	☐	☐	☐	☐	☐

8. DILEME - Otrok se vam zaupa, da je žrtev nasilja. Katere dileme se vam porajajo?

vašo stopnjo soglašanja s trditvami ustrezno označite, lahko dodate svoj predlog

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	se ne morem opredeliti	Se strinjam	Povsem se strinjam
Nisem dovolj usposobljena.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne vem kaj storiti.	☐	☐	☐	☐	☐
Bojim se za mnenje sodelavk.	☐	☐	☐	☐	☐
Strah me je.	☐	☐	☐	☐	☐
Sram me je .	☐	☐	☐	☐	☐
Otroku ne zaupam, si pogosto izmišlja zgodbe.	☐	☐	☐	☐	☐
Vodstvo vrtca me ne bi podprlo.	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo: _____	☐	☐	☐	☐	☐

9. ŽELJE-Če se ne počutite dovolj usposobljenih, česa bi si želeli?

10. IZOBRAŽEVANJE - Ali ste se že udeležili kakšnega izobraževanja o nasilju?

- ne
 da

11. PRAVILNIK – Ali ste seznanjeni z omenjenim pravilnikom in poznate njegovo vsebino?

- da
 delno
 ne

12. INFORMACIJE - Če ste odgovorili z DA ali DELNO, kje ste pridobili informacije oziroma kdo vas je z njimi seznanil?

Možnih je več odgovorov

- v okviru zavoda, kjer sem zaposlen-a
 dodatna izobraževanja
 splet
 Uradni list RS
 Drugo: _____

13. SODELOVANJE S SVETOVALNO SLUŽBO-V katerih oblikah dela in kako pogosto sodelujete s svetovalno službo? vašo stopnjo soglašanja s trditvami ustrezno označite

	redko	zmerno	pogosto
načrtovanje programa predšolske vzgoje v oddelku	☐	☐	☐
govorilne ure	☐	☐	☐
oblikovanje individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami	☐	☐	☐
intervizija, supervizija	☐	☐	☐
sodelovanje na strokovnih aktivih vrtca	☐	☐	☐
spremljanje razvoja posameznega otroka/skupine v oddelku	☐	☐	☐
pri vključevanju in uvajanju novo sprejetih otrok v skupino	☐	☐	☐
Drugo:	☐	☐	☐

14. STARSI - Kako bi ocenili vaš odnos in sodelovanje s starši?

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	se ne morem opredeliti	Se strinjam	Povsem se strinjam
Poznam vse oblike (formalne, neformalne) sodelovanja s starši.	☐	☐	☐	☐	☐
Staršem sem v težavah pripravljena pomagati.	☐	☐	☐	☐	☐
Na govorilih urah pridobim dovolj informacij, da spoznam, kako družina deluje.	☐	☐	☐	☐	☐
V vrtcu je dovolj priložnosti, da lahko spoznam starše in njihov odnos z otrokom.	☐	☐	☐	☐	☐

SPOL:

- Ženski
- Moški

STAROSTNA SKUPINA- V katero starostno skupino spadate?

- 20-29 let
- 30 - 39 let
- 40 - 49 let
- 50-54 let
- 55 let in več

IZOBRAZBA- Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?

- srednja vzgojiteljska šola
- višja ali visoka šola za vzgojitelje
- Drugo: _____

IZKUSNJE - ŠTEVILO LET DELOVNIH IZKUŠENJ

- do 10 let
- 11-20 let
- 21- 29 let
- 30 let in več

SKUPINA - Starostno obdobje otrok, s katerimi delate?

- prvo starostno obdobje
- drugo starostno obdobje
- kombinirana skupina otrok

7.2 Priloga 2: Intervju s svetovalno delavko

Pogovor s svetovalno delavko A.K., ki je potekal v četrtek, 28. marca 2019, v pisarni svetovalne službe Vrtca Žalec.

A., pozdravljena. Kot sem ti že pojasnila, želim z raziskavo in s pridobljenimi podatki iz najinega pogovora orisati in predstaviti pogled, pristop in sodelovanje strokovnih delavk, nas vzgojiteljic in svetovalne službe v Vrtcih občine Žalec, ko gre za zaščito otroka zaradi nasilja v družini. Namen moje raziskave je orisati trenutno prakso v vrtcu in osvetliti del težav, s katerimi se srečujemo pri svojem delu. Rezultati raziskave bodo služili kot pogled stanja v naše strokovno delovanje in medsebojno sodelovanje.

Se strinjaš? *Da.*

Lahko zadržiš vse podatke, ki bi razkrile identiteto posameznikov. Se strinjaš? *Seveda, takšnih podatkov ne smem dati.*

Po predhodnem dogovoru, se v pogovoru tikava, kot običajno.

Začniva pogovor.

Kako dolgo opravljaš delo v svetovalni službi? *Svetovalno delo v vrtcu opravljam 4 leta in 2 meseca.*

Kako bi opisala svoje delo v vrtcu? *Pri svojem delu sodelujem z vodstvom vrtca, strokovnimi delavkami, starši in zunanjimi institucijami. Koordiniram delo strokovnih skupin za otroke s posebnimi potrebami, ki že imajo dodatno strokovno pomoč. Sodelujem na prireditvah vrtca, na sestankih Sveta staršev, koordiniram projekt UNICEFa, urejam spletno stran vrtca, koordiniram in pripravljam predavanja za starše.*

Kakšne so tvoje naloge, kot delavke v svetovalni službi? *Sodelujem na strokovnih aktivih in izobraževanjih v sklopu vrtca, pri vpisu otrok in na sestanku za novo sprejete otroke. Koordiniram dobrodelne akcije, sodelujem pri pomoči dolžnikom oziroma v postopkih izvršbe. Sodelujem s centrom za socialno delo, osnovnimi šolami, Zavodom za šolstvo, zunanjimi izvajalkami dodatne strokovne pomoči, zdravstvenimi ustanovami, policijo, Strokovnim centrom VSI in drugimi ustanovami pri priložnostnih projektih ali prireditvah.*

Ali se poleg rednih obveznosti in nalog tudi kaj dodatno izobražuješ? *Pri svojem delu se strokovno izpopolnjujem na izobraževanjih, s študijem aktualne literature, sodelovanjem na srečanjih štajersko-koroškega aktiva svetovalnih delavk.*

SODELOVANJE Z VZGOJITELJI

Kdaj in v katerih primerih sodeluješ z vzgojiteljicami in pomočnicami vzg.? *Sodelujem z vzgojiteljicami pri evidentiranju otrok, ki bi potrebovali pomoč in svetujem staršem pri postopkih pridobivanja pomoči. Skupaj s strokovnimi delavkami iščem rešitve za težave, ki se pojavljajo v oddelkih (npr. neprimerno vedenje otrok, težave ob delu s starši in otroki iz drugače govorečih družin).*

Kako pogosto je to? *Strokovne delavke me najpogosteje za pomoč prosijo v primeru, ko pri otroku opažajo razvojne ali vedenjske težave, na podlagi česar se dogovorimo za opazovanje in svetovanje staršem. Z njimi sodelujem pri spremljanju napredka otrok, ki imajo v vrtcu dodatno strokovno pomoč, pri pripravi in uresničevanju individualnega programa, sestankov strokovne skupine.*

Kako poteka sodelovanje? *Zaprosim jih za poročila, ki jih napišemo na podlagi zaprosila zunanjih institucij ali staršev. Nekatero poročila napišejo same, druge me prosijo za pomoč.*

Name se obračajo z vprašanji v zvezi s projektom UNICEFa, ki ga koordiniram, pa tudi z vsakodnevnimi vprašanji oz. prošnjami (npr. za kakšne obrazce, literaturo ipd.).

Kdaj se običajno obračajo na tebe, v kakšnih primerih? Opažam, da se vzgojiteljice čedalje pogosteje obračajo name, predvsem z vprašanji glede govorno-jezikovnih težav (kako pomagati otroku, kam usmeriti starše) in drugih opažanj v zvezi s posebnimi potrebami otrok. Obvestijo me o sumu nasilja ali če opažajo slabšo urejenost, skrb za otroka.

Torej, z vzgojiteljicami sodeluješ tudi ob prijavi suma nasilja. Kakšno pa je takrat sodelovanje vzgojiteljic in svetovalne službe v vrtcu? V primerih obravnave nasilja s strokovnimi delavkami sodelujem pri pripravi poročila za CSD/policijo/sodišče, saj so one vsakodnevno v stiku z otroki in starši. Obvestim jih, da smo s centra za socialno delo dobili zaprosilo za poročilo v zvezi z določeno družino, o kateri se potem pogovorimo. Večinoma svetovalka s centra v zaprosilu že napiše, kaj v zvezi z otrokom oziroma družino jih zanima. Strokovne delavke me v zvezi s primerom obveščajo, v kolikor opazijo kaj novega. V kolikor gre za sum nasilja s strani vrtca skupaj izpolnimo predpisan obrazec za prijavo suma na CSD oziroma pokličem svetovalko na CSD.

Kaj pa, če gre za prepoved približevanja? Kako v tem primeru ravnaš? Kadar gre za prepoved približevanja so strokovne delavke enote o tem pisno obveščene, z navodili kako ravnati v primeru, da oseba, ki ima izrečeno prepoved približevanja, le-to krši (obvestijo policijo, svetovalno delavko ali ravnateljico in drugega starša otroka). V primeru, da v vrtcu prijavo preverja policija, se s policistom dogovorijo o primernem času za podajanje izjave (kadar strokovna delavka lahko odide iz oddelka). V takšnih primerih jim ponudim tudi svojo prisotnost na podajanju izjave.

Še kako drugače sodeluješ z vzgojiteljicami? V zvezi z morebitnimi vprašanji staršev glede urejanja zadev pri razvezah, prepovedih približevanja, željah enega od staršev, da drugi ne bi prihajal po otroka, starše strokovne delavke usmerijo k meni. V kolikor jim sama oz. v sodelovanju z ravnateljico, ki je socialna delavka, ne morem podati jasnih odgovorov, poskusim odgovor pridobiti na centru za socialno delo oziroma starše usmerim k svetovalki na CSD.

Bi si želela več sodelovanja? Zaenkrat sodelovanje z vzgojiteljicami ocenjujem kot dobro.

Meniš, da so vloge jasne in dorečene? Strokovnim delavkam skušam dati jasne odgovore in navodila, kako ravnati v določenih primerih, tako da bi rekla, da so vloge jasne.

OTROK – ŽRTEV NASILJA

Ali mogoče veš, katere vrste nasilja so največkrat deležni ti otroci? Iz obvestila o prepovedi približevanja ni razvidno, za kakšno obliko nasilja gre. Kadar dobimo takšno obvestilo, strokovne delavke vprašam, ali so opazile pri otroku oziroma družini kakšne posebnosti, znake nasilja ipd. Tudi v zaprosilu CSD ni vedno natančno opredeljeno, dobimo na primer samo podatek, da se vodi postopek zaradi ogroženosti otroka, posebnega varstva otrok, preprečevanja nasilja v družini, postopek zaupanja otroka v varstvo in vzgojo.

POSTOPEK OBRAVNAVE SUMA NASILJA NAD OTROKOM

Vrniva se na sum nasilja nad otrokom. Kako običajno ugotoviš, da je otrok žrtev nasilja? Da gre za sum nasilja v družini večinoma izvemo s strani CSD, ko nas zaprosijo za poročilo oziroma vabijo na multidisciplinarni tim ali s strani policije, ko nas obvestijo o prepovedi približevanja. O sumu nasilja ali zanemarjanja me obvestijo tudi strokovne delavke. Se je tudi že zgodilo, da o prijavi suma nasilja nismo bili vnaprej obveščeni, ampak je policija sama ali v spremstvu svetovalke s CSD prišla v enoto vrtca in želela izjavo vzgojiteljice.

V koliko primerov suma nasilja ali prijave nasilja si že bila vključena? *Prijavo suma nasilja nad otrokom smo podali enkrat, večkrat sem sama ali ravnateljica o določeni informaciji v zvezi z družino, za katero smo vedeli, da je že vodena na CSD, le-temu posredovali nove informacije. Iz zunanjih ustanov dobimo pet ali šest zaprosil za poročila na leto, ko gre za sum nasilja oziroma neurejenih družinskih razmer. Tudi prepovedi približevanja je vsako leto izrečenih nekaj.*

Lahko podrobneje opišeš svojo vlogo pri odkrivanju in preprečevanju nasilja? *Kadar dobim zaprosilo za poročilo s CSDja ali sem vabljen na multidisciplinarni tim se o otroku pogovorim z vzgojiteljicami, jih obveščam o dogovorjenih sklepih in prosim, da me obvestijo, v kolikor opazijo kakšne spremembe, kaj posebnega. Če se otrok prestavi z novim šolskim letom k drugi strokovni delavki, jo obvestim o dogajanju v družini in prosim, naj me obvesti, če bo opazila kaj posebnega. Kolikor mi dopušča čas grem tudi sama hospitirati v te oddelke. Tudi v primeru, da v vrtec starši vpišejo novinca s priporočilom/obvestilom CSDja, smo pri tem otroku bolj pozorni. Ob sumu nasilja, ki ga poda strokovna delavka le-tega prijavimo na ustreznem obrazcu.*

Pojasni prosim, kaj obsega zaščita otroka, ki je morebiti žrtev nasilja – strategije, dejavnosti, ukrepi? Kakšne so tvoje naloge takrat? *V primeru prepovedi približevanja bi ob kršitvi prepovedi o tem obvestili policijo, zaenkrat takšnega primera še ni bilo. Če gre za družino, za katero vemo, da obstaja sum nasilja se medsebojno obveščamo – strokovne delavke, svetovalna delavka, ravnateljica, CSD. V določenih primerih nas po izreku prepovedi približevanja CSD zaprosi za poročilo o otroku, v določenih primerih pa ne. V primerih prepovedi približevanja sem pozorna, da pred potekom prepovedi preverim, ali je bila le-ta podaljšana, saj v kolikor prepoved podaljšuje sodišče, tega podatka v vrtec ne dobimo, zato zaprosim starša (žrtev), da mi prinese sklep sodišča, ki je tudi podlaga za naše postopanje v primeru kršitve prepovedi približevanja.*

Kako je v primeru pripovedi približevanja, kdo pomaga otroku? Kakšni so ukrepi? *Kadar gre za prepoved približevanja se občasno zgodi, da otroka, na katerega je vezana prepoved nekaj časa ni v vrtec. Z osebami, ki sicer prihajajo po otroka se poskusimo dogovoriti, da ponj pridejo v času, ko je v enoti še več strokovnih delavk. Če bi se slučajno zgodilo, da bi oseba kršila prepoved je tako lažje izvesti ukrepe, kot pa popoldne, ko je v enoti ena oziroma manj strokovnih delavk. Na podlagi priporočila CSD za prednostni vstop otroka novinca, ki izhaja iz neurejenih družinskih razmer, le-temu vedno sledimo in otroku omogočimo vstop v vrtec prednostno oziroma nad normativom, če je oddelek že poln. Največ podpore in bližine lahko otroku nudi strokovna delavka, ki mu je blizu – v kolikor otrok seveda to želi.*

Ali in kdo opravi pogovor s starši? Kako in na kakšen način poteka? *Po posvetovanju s svetovalko CSD pogovor v določenih primerih opravimo in skušamo staršem pomagati pri razvijanju ustreznih načinov vzgoje. V določenem primeru je pogovor opravila ravnateljica, sama oziroma skupaj z vzgojiteljico skušam starše opolnomočiti, če pri otroku opazimo pojav neprimerne vedenja, ki pogosto postavi v stisko tudi starše. Na multidisciplinarnem timu sem eni mami ponudila, da se oglasi pri meni, v kolikor želi in potrebuje pomoč ali podporo, vendar tega ni storila. Ob opozorilu vzgojiteljice, da otroku voziček in oblačila zaudarjajo po cigaretnem dimu, sva se z vzgojiteljico pogovorili z mamico. Povedala sem ji, da smo opazili vonj po cigaretnem dimu in da jo naprošamo, da uredi, da voziček in sušenje perila ne bo v prostoru, kjer se kadi. Mamica je povedala, da res ni bila pozorna na to in da bo uredila. Stanje se je izboljšalo, vonja po cigaretnem dimu ni več opaziti. V primeru daljše prepovedi približevanja, sva z mamico o situaciji govorili, ko mi je prinesla sklep sodišča o izreku prepovedi. Obrazložila mi je situacijo, povedala, da ne more reči, ali bo oče otroka prepoved*

kršil ali ne. Dogovorili sva se, da po otroka prihaja še ob uri, ko je v enoti več strokovnih delavk.

Ali opraviš pogovor z otrokom? Ne.

Zakaj ne? Kakšni so vzroki? Praviloma naj bi otrok o izkušnji spregovoril samo enkrat. Menim, da mora takšen pogovor opraviti oseba, ki je za to strokovno usposobljena – torej, da na primeren način, ki otroku povzroči čim manj stiske, pridobi podatke, ki so v postopku potrebni. Če bi torej bilo potrebno v postopku pridobiti otrokovo izjavo, jo mora pridobiti ustrezna oseba.

OSEBNE IZKUŠNJE, POSEBNOSTI

Kakšne so tvoje izkušnje? Bi lahko izpostavila posebnosti? V nekaj primerih sem CSD o opažanjih strokovnih delavk obvestila po telefonu, ker so družino že spremljali. Sodelovala sem na multidisciplinarnih timih, kjer sem povedala kakšna so opažanja strokovnih delavk vrtca. Enkrat sem bila vključena v postopek prijave nasilja s strani vrtca, vendar pri samem nadaljnjem postopku nisem smela biti prisotna.

Zakaj nisi smela biti prisotna? Pri postopku smo upoštevali navodila CSD. Prisotni so bili strokovna delavka s CSDja, kriminalist in zdravnik, vzgojiteljica pa je, kot otroku poznana oseba, bila v bližini.

ZAKONODAJA

Navedite zakonsko podlago, katere se poslužuješ pri obravnavi nasilja v vrtcu? Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Pravilnik o obravnavi nasilja za vzgojno-izobraževalne zavode, Dogovor v zvezi z opravljanjem nalog za zaščito otrok, ki izhajajo iz Zakona o preprečevanju nasilja v družini, Protokol za vzgojno-izobraževalne zavode pri obravnavanju nasilja v družini v skladu z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini.

Kako ta zakonska pooblastila izvajaš v praksi? Za prijavo nasilja uporabimo predpisan obrazec, ali CSD obvestimo po telefonu in pošljemo zapis. Z vzgojiteljicami in CSDjem se medsebojno obveščamo o dogajanju. O vsem je obveščena tudi ravnateljica, ki je socialna delavka in se zato v vseh primerih obračam nanjo.

SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANI

O sodelovanju z drugimi institucijami si nekaj že povedala. S katerimi pa najpogosteje sodeluješ in kako bi opisala vaše sodelovanje? Najpogosteje s centrom za socialno delo. Z njihove strani najpogosteje dobimo zaprosilo za poročilo ali pa vabilo na multidisciplinarni tim. V drugem primeru na timu pridobim več informacij v zvezi s samo situacijo, sprejmejo se tudi dogovori za zaščito otroka. S strani vrtca to pomeni, da CSD obvestimo v kolikor izvemo ali opazimo kaj novega v zvezi s samo situacijo in ponudimo pomoč staršem, v kolikor jo sprejmejo.

Lahko dodaš kakšen primer iz prakse? Mamici deklice, ki obiskuje naš vrtec sem na multidisciplinarnem timu tudi ponudila svojo pomoč, vendar se ni obrnila name.

Kaj meniš, da je bil vzrok? Težko rečem. Najbrž si gospa ni želela sodelovanja z mano, kar sprejemam.

Prej si omenjala tudi sodelovanje s policijo. Kaj mi lahko poveš o sodelovanju z njimi? S policijo sodelujemo predvsem tako, da nam pošljejo obvestilo o prepovedi približevanja. Odkar sem zaposlena smo imeli tri preverjanja policije in CSD na podlagi zunanjih prijav. Na enem od teh sem bila prisotna, vendar z naše strani pri otroku oziroma družini nismo opazili posebnosti. Dvakrat sta strokovni delavki sami podali izjavo in me o tem obvestili. Enkrat smo na podlagi zaprosila napisali poročilo o otroku za policijo. Štirikrat smo zaprosilo za poročilo prejeli z okrožnega sodišča.

Lahko dodaš kakšen primer iz prakse? *V primeru suma nasilja nad otrokom, ki smo ga podali sami, so v vrtec prišli predstavnica CSD, kriminalist in dežurni zdravnik. Pri samem postopku in pogovoru s starši nisem smela biti prisotna.*

Zakaj nisi smela biti prisotna? Kje je vzrok? *Takšna so bila navodila CSD, ki smo jih tudi upoštevali.*

Kako se je postopek zaključil? Lahko poveš kaj o tem? Kakšna je bila v tem primeru tvoja vloga? *Ko sem bila o sumu nasilja obveščena, sem pripravila predpisan obrazec, ki sva ga skupaj z vzgojiteljico izpolnili. Ravnateljica je CSD o tem obvestila in na podlagi tega obvestila so v vrtec prišli svetovalka s CSD, kriminalist in zdravnik. Po pregledu otroka in pogovoru s starši so ravnateljico obvestili, da je bil sum nasilja ovržen.*

Sodeluješ še s katero drugo organizacijo? Še kakšen primer iz prakse? *V enem primeru smo sodelovali z varno hišo, kamor so bili mama in otroci nastanjeni – posredovali smo jih zdravniška potrdila, ki so jih potrebovali pri vpisu v drug vrtec.*

Zanima me, kako se starši odzovejo na to? Kakšni so njihovi argumenti za nasilje, opravičila, razlogi? *V enem primeru je bila na multidisciplinarnem timu prisotna le oseba, ki ni bila izvajalka nasilja.*

Zakaj ste osebo povabili in kako je potekalo sodelovanje z njo? *Povabil jo je CSD, ki je tudi sklical multidisciplinarni tim. S to družino so tudi v preteklosti že sodelovali. Gospa je takrat povedala določene stvari v zvezi z njeno situacijo. Svetovalke so ji povedale, na kakšen način naj varuje sebe in otroka, kako ji še lahko pomagajo in kaj moja storiti sama glede podaljšanja prepovedi približevanja. To je ta mamica, ki sem ji ponudila tudi svojo podporo, pomoč, vendar se ni obrnila name.*

Kaj pa povzročitelj nasilja? *Povzročitelja nasilja ni bilo na timu, takrat je imel tudi izrečeno prepoved približevanja do bivše partnerke, torej prisotne gospe in njunih otrok.*

Koliko časa po prijavi še spremljaš družino? *V kolikor gre za enkratno prepoved približevanja in vzgojiteljice ne opažajo posebnosti v družini oziroma pri otroku, z drugih strani pa tudi ne dobimo informacij o kakšnem nadaljnjem postopku, družino spremljam v smislu, da na primer preverim, kako imajo otroci urejene stike s starši in ali so kakšne težave pri izvajanju teh stikov – če gre za razvezo in se prevzem otroka za stik izvaja v vrtcu. V določenih primerih, ko sem preverila, ali bo prepoved približevanja podaljšana, so mi prijavitelji sami povedali, da ne bodo podali zahteve za podaljšanje, da so se zadeve umirile, da hodijo na svetovanje na CSD. Če povejo, da je bila podana zahteva za podaljšanje prepovedi, jih pozovem, da mi prinesejo sklep sodišča. V kolikor pa gre za ponavljajoče zadeve, večkratna preverjanja s strani CSD, pa družino spremljam do izpisa otrok iz vrtca.*

STANJE V VRTCU V ZADNJIH LETIH

Zanima me, kakšno je stanje v našem vrtcu. Torej, kako pogoste so omenjene obravnave, v zadnjih letih po številu primerov? *V zadnjih letih (od leta 2015) smo dobili osem obvestil o prepovedi približevanja, od tega sta bili dve izrečeni za obdobje 12 mesecev. S centra za socialno delo smo prejeli 20 zaprosil za poročila. V zaprosilih ni natančno zapisano dogajanje v družini, gre le za opredelitev, zakaj se vodi postopek, npr. obravnava družine v zvezi z določitvijo stikov, postopek zaupanja otroka v vzgojo in varstvo, preprečevanje nasilja v družini, sum zanemarjanja, prva socialna pomoč. Dvakrat so nas s centra za socialno delo obvestili o odvzemu otroka – enkrat so nas s tem obvestili, da otrok ne bo več obiskoval našega vrtca, drugič pa v vednost, da biološka starša po otroka ne smeta prihajati.*

Ali se je nasilje nad otroki v zadnjih 5 letih po tvojih izkušnjah zmanjšalo ali povečalo? Po številu zaprosil za poročila s CSDja lahko rečem, da na šolsko leto dobimo 5 ali 6 zaprosil. Na multidisciplinarni tim sem bila vabljen štirikrat, odkar sem zaposlena. Obvestila o prepovedih približevanja smo dobili v letu 2015 eno, 2017 štiri in 2018 tri. Opažam več primerov razvez in nestrinjanja staršev s tem, kdo lahko prihaja po otroka. V takšnih primerih skušam staršem pojasniti, da vrtec, v kolikor starš nima prepovedi približevanja ali kakšnih drugih omejitev v zvezi z otrokom, staršu ne sme preprečevati prevzema otroka iz vrtca. V kolikor se s starši ne moremo dogovoriti, jih usmerim na CSD ali pa CSD zaprosim za odgovor, kako postopati v posameznem primeru.

OSEBNO MNENJE

Preden zaključiva pogovor, me zanima še tvoje osebno mnenje. Kaj meniš, ali je mogoče uveljaviti ničelno toleranco do nasilja v vsakdanjem življenju? Menim, da je ničelna toleranca do nasilja zelo težko doseči. Vsakodnevno smo izpostavljeni informacijam o takšnem in drugačnem nasilju v svetu. Osebno me skrbi tudi porast računalniških iger, ki so pogosto izjemno nasilne in jih igrajo že otroci v predšolskem obdobju, pogosto brez nadzora staršev, ki bi jim lahko pomagali vzpostavljati kritično distanco do vsebin in pojasnili razliko med igro in resničnim življenjem. Domnevam, da so žrtve pogosto tudi v dilemi, ali prijaviti nasilje ali ne, saj se bojijo posledic, verjamejo storilcu da tega ne bo več storil, do storilca gojijo močna čustva.

Za pogovor se ti zahvaljujem in ti želim uspešno delo še naprej.

7.4 Priloga 4: Izračun korelacij med spremenljivkami

7.4.1 Pearsonov koeficient korelacije

		primer (ukrepanje v primeru nasilja)	praksa (osebne izkušnje)	pravilnik	delovne izkušnje	izobrazba	izobraževanje
PRIMER Ukrepanje v primeru nasilja	Pearson	1	,034	,357**	-,333**	,128	-,281**
	Correlation		,749	,000	,001	,224	,007
	Sig. (2-tailed)						
	N	92	92	92	92	92	92
PRAKSA Osebne izkušnje	Pearson	,034	1	-,081	,261*	-,043	,068
	Correlation			,442	,012	,682	,517
	Sig. (2-tailed)						
	N	92	92	92	92	92	92
PRAVILNIK	Pearson	,357**	-,081	1	-,073	,173	-,347**
	Correlation		,442		,490	,099	,001
	Sig. (2-tailed)						
	N	92	92	92	92	92	92
DELOVNE IZKUSNJE	Pearson	-,333**	,261*	-,073	1	-,143	,159
	Correlation		,012	,490		,175	,131
	Sig. (2-tailed)						
	N	92	92	92	92	92	92
IZOBRAZBA	Pearson	,128	-,043	,173	-,143	1	,008
	Correlation		,682	,099	,175		,941
	Sig. (2-tailed)						
	N	92	92	92	92	92	92
IZOBRAŽE VANJE	Pearson	-,281**	,068	-,347**	,159	,008	1
	Correlation		,517	,001	,131	,941	
	Sig. (2-tailed)						
	N	92	92	92	92	92	92

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

RAZLAGA TABELE:

- velikost korelacije (številke od -1 do +1), vrednotimo jih po naslednji tabeli

-* ali ** označuje statistično pomembnost označeno * za pomembnost na nivoju 0,05 in **za pomembnost na nivoju 0,01)

- nivo pomembnosti – Sig. (statistično pomembna korelacija je, če je Sig. Pod 0,05 (nivo 5% tveganja) ali celo pod 0,01 (nivo 1% tveganja) (Cvetek, Gostečnik in Simonič, 2017).

7.4.2 Cramerjev alfa

1. PRIMER (Ukrepanje v primeru nasilja) / PRAKSA (osebne izkušnje)

Crosstab

Count

		PRAKSA		Total
		1	2	
PRIMER	1	44	6	50
	3	36	6	42
Total		80	12	92

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,034	,746
	Cramer's V	,034	,746
N of Valid Cases		92	

2. PRIMER (Ukrepanje v primeru nasilja) / PRAVILNIK

Crosstab

Count

		PRAVILNIK			Total
		1	2	3	
PRIMER	1	6	37	7	50
	3	0	25	17	42
Total		6	62	24	92

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,359	,003
	Cramer's V	,359	,003
N of Valid Cases		92	

3. PRIMER (Ukrepanje v primeru nasilja) / DELOVNE IZKUSNJE

Crosstab

Count

		DELOVNE IZKUSNJE				Total
		1	2	3	4	
PRIMER	1	18	9	11	12	50
	3	25	11	4	2	42
Total		43	20	15	14	92

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,348	,011
	Cramer's V	,348	,011
N of Valid Cases		92	

4. PRIMER (Ukrepanje v primeru nasilja) / IZOBRAZBA

Crosstab

Count

		IZOBRAZBA			Total
		1	2	3	
PRIMER	1	25	21	4	50
	3	14	25	3	42
Total		39	46	7	92

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,178	,232
	Cramer's V	,178	,232
N of Valid Cases		92	

5. PRIMER (Ukrepanje v primeru nasilja) /IZOBRAŽEVANJE

Crosstab

Count

		IZOBRAŽEVANJE		Total
		1	2	
PRIMER	1	23	27	50
	3	31	11	42
Total		54	38	92

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	-,281	,007
	Cramer's V	,281	,007
N of Valid Cases		92	

RAZLAGA TABEL:

- velikost korelacije (številke od 0 do +1), vrednotimo jo po naslednji tabeli

- nivo pomembnosti – Approx. Sig. (statistično pomembna korelacija je, če je Sig. POD 0,05 (nivo 5%-nega tveganja) ali celo POD 0,01 (nivo 1%-nega tveganja) (Cvetek in dr., 2017).